

Deng'den Sunu

Kürt halkının yeni bir Newroz'u karşılamaya, coşkuyla kutlamaya başladığı bugünlerde, dergimizin bir sayısıyla daha sizlere merhaba demenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Ne yazık ki Kürtler, 2610. kez kutladıkları Newroz'a da, özgürce dünya halkları arasındaki yerini alamadan giriyor. Elbet, bu talihsizliğin en önemli nedeni, egemenlerin barbar, ikiyezli ve şiddet yanlısı politikalarıdır. Ancak bu duruma yol açan bir diğer nedenin de, bazı Kürt örgütleri arasında halen devam eden çatışmalar olduğunu görmek lazım.

Çatışan tarafların herbirinin kendine has geliştirdiği bir savunma mekanizması var. Zaten bu durumu yaşayanların hiçbirisi de, kendini haksız taraf olarak görmüyor. Kürtlerin geniş bir kesimi ise, çatışan tarafların bir an önce diyalog yöntemini benimsemesini ve Kürtler arası sorunların adil, demokratik ve barışçıl çözümünü savunuyor. Öte yandan, Kürtlerin büyük bir çoğunluğu, 1998 Newroz'unun Kürtlerin bu umuduna vesile olmasını diliyor. Kürt sorununun çözümünün bir diğer sac ayağının da, Kürtler arası uzlaşma zemini olduğu açıktır.

Kürt halkının bu umudunu paylaşan çevreler ve Kürt aydınları, yurt içinde ve dışında birbirinden bağımsız olarak uzun zamandan beri Kürtler arası sorunların çözümü için çabalarını sürdürüyorlar. Aralarında PSK ve PYSK'nin de olduğu bazı Kürt siyasi partileri sorunun çözümü için diyalog girişimlerini başlatırken, İstanbul'da da bir grup Kürt aydını, yaklaşık üç ay önceden çalışmalarını başlattıkları 'Kürtlerarası diyalog' girişimi için yaptıkları son görüşme ve değerlendirmelerin ardından, kamuoyuna ortak bir açıklama yaptılar. Kürt aydınlarının başlattığı girişim tarafından kamuoyuna sunulan ortak açıklama metninde, "Kürtler'in sorunlarının çözümü yolunda, Kürtler arası ilişkilerin belirleyici bir faktör olduğuna; geçmişten bugüne gelen ve bugün de yer yer nükseden Kürtler arası çatışmaların Kürt taleplerini zayıflatıcı, iç tolerans ve iç diyalog ihtiyacını köreltici bir rol oynadığına; Kürtler arası sorunlarda şiddete başvurulmasının, ülke, bölge ve dünya genelinde Kürt davasına inancı zayıflattığına, kamuoyu desteğini azaltan bir etkene dönüştüğüne" dikkat çekilirken, Kürtler arasındaki her türlü farklılığın bir diğer farklılığı hoşgörmesi şeklindeki bir geleneğin yeşertilmesine ve geliştirilmesine dair halk yığınlarında kuvvetli bir istek bulunduğu vurgulanıyor.

Hiç şüphesiz, hem yurt içinde hem de yurt dışında geliştirilen bu çabalar, 1998 Newroz'unu karşılarken Kürt halkında yeni umutların yeşermesine neden oldu.

* * *

Dergimizin 46. sayısında yazarımız Ali Dicleli, "Susurluk Çetesi"nin şimdiye kadar kamuoyundan gizlenen bazı yurt dışı faaliyetlerini açıklıyor, temiz topluma varmanın yol ve yöntemlerini değerlendiriyor. Çatlı, Ağca ve benzeri çete tetikçilerinin Palme ve Papa suikastlerindeki rollerinin yanı sıra, rejim muhalifi Kürt ve Türk örgütlerine yönelik yurt dışı faaliyetleri ile Türk devletinin ve bazı yabancı istihbarat örgütlerinin bu çete elemanlarına sunduğu olanakları da yazan Dicleli, çözüm için ise iki yol gösteriyor: Barış ve demokrasi...

Dergimiz yazarlarından İbrahim Metin ise, ağırlıkla son körfez krizini değerlendirdiği yazısında, ayrıca Türkiye'nin geçtiğimiz yılki tablosunu da yorumluyor. Metin, ABD ve Saddam arasında tercihe zorlanmanın yanlışlıklarına dikkat çekerken, Türk sol çevrelerinin "anti emperyalizm" adına Saddam'a sunduğu desteğin de, fiili olarak egemen güçlerin ekmeğine yağ sürdüğünü belirtiyor.

Bu sayımızda yer verdiğimiz bir diğer değerlendirme ise, yazarımız Ali Çınar tarafından kaleme alındı. Çınar, Newroz'un mitolojik ve folklorik özelliklerinin yanı sıra, onun politik önemine de dikkat çekerek, Kürtler'in bu süreçten dersler çıkarması gerektiğini ifade ediyor.

Daha çok eğitsel amaçlı olarak yayınladığımız bu sayımızdaki yazıyı, yazarımız İbrahim Can kaleme aldı. Can yazısında, legal mücadele, kitlesel legal parti anlayışı; emek, barış ve özgürlük güçlerinin birliği; barış, demokrasi ve Kürt sorunu üzerine değerlendirmelerde bulunuyor.

Dergimizin bu sayısında yer verdiğimiz araştırma yazısı ise, yazarımız A. Haydar Avcı tarafından kaleme alındı. Avcı yazısında, 1863-65 arası Türkmen İskânı'nı inceliyor.

Gelecek sayılarda buluşmak dileğiyle tüm okurlarımızın Newroz Bayramı'nı kutlarız.

Çeteler kördüğümü nasıl çözülecek, temiz topluma nasıl varılacak?

● Ali Dicleli

1996 Kasımında Susurluk'ta, bir trafik kazası, yani bir bakıma rastlantı sonucu mafya, siyaset, devlet ilişkilerinin ortaya dökülmesinden, diğer bir deyişle, takke düşüp kel göründükten sonra çeteler konusu ülkenin gündemine oturdu. O günden bu yana çetelerin akılla-

ra durgunluk veren işleri, yurt içindeki ve dışındaki operasyonları, sayısız cinayetleri, darbe girişimleri, uyuşturucu ticareti peşpeşe ortaya seriliyor ve herkes bu konuyu konuşuyor.

Gerçi şu anda ortaya çıkan bile ancak buz dağının bir parçasıdır. Buz dağının geriye kalan bölümü ise "devlet sırrı"dır ve

kimse orayı kurcalamayı göze alamamaktadır.

Susurluk olayıyla birlikte, yalnızca devletin içine sızmış çeteler ortaya dökülmüş olmadı, devletin de önemli derecede çeteleştiği anlaşıldı. Anlaşıldı demek aslında yanlış bir tanımlama. Belki, ülkenin saf yurttaşları için anlaşıldı demek daha doğ-

ru.. Çünkü gerçekte, ülkede öylesine yasadışı işler, zorbalıklar, soygunlar cinayetler cereyan ediyordu ki, saf ve aptal olmayan sıradan bir yurttaş bile bunu görebilirdi. Politika esnafı, ülkeyi yönetenler, burjuva basınının patronları, yorumcuları da olan biteni pek iyi bilmekteydiler. Ama bunu açıklayamazlardı, açıklamak işlerine gelmezdi.

● NATO'nun Uuslararası Çetesi: Kontrgerilla, ya da Gladyo..

Çünkü bunları, sözkonusu yasadışı işleri yaptırmak üzere devletin kendisi örgütlemişti. Bunlardan biri, daha 1950'li yıllarda, CIA'in güdümünde, tüm NATO ülkelerinde örgütlenmiş olan Kontrgerilla'dır. Bu örgüt, sözde komünizme ve düzen karşıtı öteki "yıkıcı" güçlere karşı savaştıkları bir cephe gerisi örgüttü. Türkiye'de buna zamanla JİTEM ve başkaları eklendiler.

Kontrgerilla ilericiler gençliğe, sola, Kürt yurtsever hareketine karşı, daha 1960'lı yılların ortalarından başlayarak bir dizi saldırı ve provokasyon düzenledi. Saflarında Amerika'da, Panama okulunda eğitilmiş komando subayları, polis şefleri vardı. Orduya, MİT'e, polis örgütüne, devletin çeşitli kurumlarına dalbudak salmıştı. Bir kolu ise MHP'li Bozkurtlara, Ülkücü kuruluşlara uzanmaktaydı. Oradan çok sayıda kadro devşirdi ve bunları sola ve Kürt hareketine karşı etkin biçimde kullandı.

Daha 12 Mart öncesi Türk Kontrgerillası eliyle bir dizi provokasyon sergilendi. Kültür Sarayı'nı yakan, Marmara Gemisi'ni batıran bu örgüttü; ama eylemler solculara, ilericilere yüklendi. Böylece kamuoyunda panik havası yaratıldı, yaratılan gerilim ortamından yararlanılarak 12 Mart darbesi düzenlendi.

Cunta için gerekçelere gerek vardır. Kurt dumanlı havayı sever..

Aynı şey 12 Eylül öncesinde daha yoğun biçimde yaşandı. Yedi TIP'li gence yönelik Bahçelievler katliamı onların eseri idi. İstanbul Üniversitesi önünde barışçı bir protesto eylemi gerçekleştiren gençlere, İzmir'de

Susurluk olayıyla birlikte, yalnızca devletin içine sızmış çeteler ortaya dökülmüş olmadı, devletin de önemli derecede çeteleştiği anlaşıldı.

Anlaşıldı demek aslında yanlış bir tanımlama. Belki, ülkenin saf yurttaşları için anlaşıldı demek daha doğru.. Çünkü gerçekte, ülkede öylesine yasadışı işler, zorbalıklar, soygunlar cinayetler cereyan ediyordu ki, saf ve aptal olmayan sıradan bir yurttaş bile bunu görebilirdi. Politika esnafı, ülkeyi yönetenler, burjuva basınının patronları, yorumcuları da olan biteni pek iyi bilmekteydiler. Ama bunu açıklayamazlardı, açıklamak işlerine gelmezdi.

İnciraltı'nda eğlenen Üniversitelilere atılan bombalar da onların eseri idi. Abdi İpekçi'nin, Kemal Türkler'in, Savcı Doğan Öz'ün katli ve o dönemde işlenen daha onlarca cinayet onların eseri idi.

Peki, bütün bunları o dönemde görüp de söyleyen olmadı mı? Çok oldu! Olup bitenler sır değildi. Solcu dergiler, sol siyasal partilerin sözcüleri, ilericiler sendikalar, bunu o zaman da hep yazdılar, söylediler. Kontrgerilla üzerine kitaplar yayımlandı. Ama aldırın kim!. Bu insanların sesi ancak bir avuç solcuya, ilericieye ulaştı. Kamuoyunu oluşturanlar, seslerini geniş kitlelere duyurabilenler onlar değildi.

Devletin sahipleri, düzen partilerinin başındakiler, devletin radyosu televizyonu, burjuva basını, kulaklarına bez tıkadı. Çünkü bu işler onların eseri idi, ne yaptıklarını biliyorlardı, bundan şikayetçi değildiler..

12 Eylül Cuntası işte, devlet içindeki gizli eller tarafından beslenen, kızıştırılan bu terör ortamında, bu toz duman havasında ve bu durumu gerekçe yaparak yönetime elkoydu. Onun işbaşından kovduğu Demirel ve ötekiler bile, bugüne kadar ağızlarını açıp kitlelere gerçeği söyleyemediler, ya da söylemediler. Devlet kutsaldır! 12 Eylül darbesinin ardından ise, devletle, saldırı ve provokasyon işinde kullanılan bu suç örgütlerinin ilişkileri daha da gelişti. Cunta bu konuda pervasızdı, yasa masa dinlemedi, tam bir

çete gibi davrandı.

Kenan Evren'in, 12 Eylül'ün daha 15. gününde, Abdullah Çatlı'yı çağırıp onu ve ekibini yurt dışındaki operasyonlar için görevlendirmiş olması şaşırtıcı değil. Ne ilginçtir ki, bu gerçek, ancak 18 yıl sonra resmi ağızlarca itiraf ediliyor.

Evren'in Çatlı'yı bu tarihte, yani darbe sonrası tanıdığını sanmak ise saflık olur. İpekçi Cinayeti, Bahçelievler katliamı, Ağca'nın cezaevinden kaçırılması gibi nice eyleme katılan Çatlı ve ekibinin, Kontrgerilla merkeziyle uyum içinde çalıştıklarına kuşku olabilir mi? Evren ise bu işin tam da merkezindeydi. Çatlı'nın ve öteki onlarca militanın estirdiği terörün arkasında, 12 Eylül Cuntası'nı da işbaşına getiren bir gizli el vardı.

Çatlı ve ekibi yurt dışında, Ermeni örgütü ASALA'ya ve öteki "rejim düşmanlarına" karşı gizli operasyonlar için görevlendirildi. "Rejim düşmanı" denenler ise soldan, ülkenin demokrasi güçlerinden ve Kürt yurtsever hareketinden başkası değildi.

Bu dönemde yurt dışında ASALA'ya karşı yapılanlar az çok biliniyor ve bu söz konusu "kahramanların" kar hanesine yazılıyor. Papa'ya karşı işlenen suikastın da bu ekip tarafından yapıldığı ortada. Bunu ve şu anda bildiğimiz veya bilmediğimiz pekçok eylemi yapmalarını devlet onlardan istedi. Uyuşturucu işine de girdiler. Bu görevi de onlara, masraflarını karşılamak üzere yine devletin verdiği kuşku yoktur. MİT hesabına çalışan bu adamların, biryandan söz konusu eylemleri yaparken, diğer yandan silah ve uyuşturucu kaçakçılığı yaptıklarını MİT'in bilmemesi mümkün mü?

Ağca'nın yanı sıra, Çatlı, Oral Çelik gibi çete elemanları da hem Papa suikastinden, hem de uyuşturucu ve silah ticaretinden yakalandılar, Fransa'da İsviçre'de tutuklandılar. Ama nice cinayetten arandıkları halde Türkiye onları istemedi. Bunun şaşırtıcı yanı yok, bunlar kendi adamları; neden isteyip de başını belaya soksun! Ama ilginç olan, bu kişilerin Fransız makamlarının elinden kolayca sıyrılmaları ve İsviçre'deki iyi korunan hapisanelerden rahatça kaçabilmeleridir. Belli ki orada da onlara yardım eden dost eller vardı. Bunun Gladyo'nun "yerel" şubeleri olması şaşırtıcı olmaz.. Belli ki İtalyan, Fransız hatta pek "nötral" İsviçre istihbaratı da Cunta ile dostluk ilişkileri ve dayanışma içinde.. Bu, dünya devrim ve demokrasi güçleriyle savaşanların ortak davası için, örnek bir enternasyonal dayanışma!

Ancak, söz konusu çete mensupları özgür bırakılmış olsa da, bu bayların Avrupa'da barınması biraz zorlaştı. O zaman da yeşil pasaportlarla Türkiye'ye buyur edilip İstanbul'un lüks semtlerindeki dairelerde ağırlandılar. Ne de olsa, "vatan millet için hayatlarını tehlikeye atan, kurşun sıkan kahramanlar" idiler...

Çatlı ve ekibi bundan sonra da görevlerini ve eylemlerini özgürce sürdürdü. Türkiye'nin dörtbir yanında cirit atıldılar. Avrupa'nın değişik ülkelerine, bu arada İsveç'e pekçok kez girip çıktılar, Azerbaycan'a gittiler.

Bu çetenin Kürtlerle savaşta görevlendirilmesi, kimilerinin göstermek istedikleri gibi, Çiller döneminden veya 90'lı yılların başından başlamıyor. 12 Eylül darbesinin hemen ardından baş-

lıyor. 1985 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde Terörle Mücadele ve Hareket Dairesi Başkanlığı'nın (TMHDB) oluşturulmasından sonra ise çete, bu dairenin güdümüne girdi ve daha da kurumlaştı.

Bu örgütün kuruluş yasasında şöyle deniyordu: "TMHDB ekipleri terörle ilgili operasyonlara ve sorgulamalara katılacaklar. Yerel güvenlik makamları onlara hertürlü yardım ve desteği sağlamak zorundalar."

Görüldüğü üzere, bu örgüte yalnız operasyonlara değil, soruşturmalara da katılma görevi verilmişti. Bununla işkenceye katılma anlamına geldiğini söylemeye gerek yok. Daha da önemlisi, yerel güvenlik makamlarının onlara hertürlü yardım ve desteği sağlama "zorunda" olması. Yani il emniyet müdürleri, jandarma komutanları bile buna mecbur. Adına "Yeşil" denen katilin, Bingöl'de, Tunceli'de ve diğer illerde vali, kaymakam, emniyet müdürü, jandarma komutanı ve öteki görevlilerle birlikte güvenlik toplantılarına katılmasının, bölgede ali kıran baş kesen gibi dolaşmasının nedeni işte budur. Belli ki Yeşil de bu birimin önemli bir elemanı idi.

Besbelli Yeşil tek örnek değil. Çatlı ve ekibi MİT'ten ayrılp bu birime bağlanmıştı. Bu dairenin başkan yardımcısı İbrahim Şahin'in Çatlı ile samimi pozları da bir rastlantı değil. Bu birimin görevlerinden biri de yurt dışında operasyon yapmaktı.

TMHDB'nin amaçlarından biri şöyle belirtilmişti: "Yurt içi ve yurt dışı tüm terör örgütlerini ve olaylarını izleyerek bertaraf etmek.."

Görüldüğü üzere bu örgüt,

yurt dışında da "örgütleri ve olayları" yalnız izlemeyi değil, "bertaraf etmeyi", yani eylemi de amaçlamış.. O dönemde yapılan resmi açıklamada, bu dairenin hedefleri arasında hemen tüm sol partiler, Kürt yurtsever partileri ve legal dernekler sayılmıştı. Bunlar arasında Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK), KUK, KOMKAR, Kürt öğrenci örgütü AKSA, BİRKOM, FEYKA ve BAHÖZ da vardılar.. Söz konusu birimin bu alanda da birhayli eylemde bulunduğu kuşku yok. Ermenilere karşı eylemler ve Papa suikasti daha bu birim oluşmadan, MİT tarafından ve Çatlı ekibi eliyle hayata geçirilmişti. Bu daire kurulduktan sonra ise Avrupa'da muhalif Kürt ve Türklere yönelen birçok eylemde, birçok komplo ve cinayette, bu arada Palme suikastinde onun izini aramak gerekir. Azerbaycan'da Aliyev'e karşı darbe girişimi de bu birimin eseridir. Örtülü ödeneğin önemli bir bölümü bu işlere harlandı. Çiller boşuna, "bu devlet sırrıdır, açıklarsam devletler arası ilişkiler bozulur, savaşı çıkar!" demiyor..

● Kürtleri ve Ermenileri

soyutlamaya yönelik iki eylem:
Papa suikasti ve Palme cinayeti:

Papa suikastinden asıl amaç, eylemi Ermenilere yükleyip ASALA'yı soyutlamak, Ermeni hareketini gözden düşürmektir. Nitekim, suikastten birkaç ay önce, Ermeniler adına ve sözde Ermeni davasını desteklemediği, ASALA'nın terör eylemlerine karşı çıktığı gerekçesiyle Pa-

pa'ya gönderilen bir tehdit mektubu İtalyan basınına yansımıştı. Ancak Ermeniler bunu yalanladılar. Bu mektup işi MİT'in, kamuoyu oluşturmaya yönelik tipik bir oyunu idi. Ancak Ağca yakalanınca (*) oyun bozuldu. İşin ilginç, Ağca ilk yakalandığında "ben Ermeniyim," iddiasında bulundu. Elbet bu tutmadı. Bu kez de yeni bir senaryo oluşturuldu ve suikast Bulgarlara ve KGB'ye yüklenerek antikomünist amaçlarla kullanıldı.

Papa suikastinde Türk MİT'inin izi artık ortada. Bunu düzenleyen Çatlı'nın o dönemde MİT elemanı olduğu artık biliniyor. Ama ne Papalık, ne İtalyanlar, ne de bir bütün olarak Batılı ülkeler bu işin üzerine gitmiyor, gitmek istemiyorlar. "Müttefik ve dost Türkiye" korunuyor..

İsveç Başbakanı Olof Palme'ye yönelik suikastin ise katili hala yakalanmadı. Ancak bu suikast üzerindeki giz perdesi, aradan geçen yıllar içinde birhayli aydınlandı. Bu cinayetdeki Türk izi de artık sır değil.

Palme 28 Şubat 1986'da vuruldu ve olay PKK'nın, yani Kürtlerin üzerine atıldı. Bu olayın ardından, Kürdistan Sosyalist Partisi'nin yayın organı Riya Azadi'de çıkan yorumda, Palme'nin ulusal kurtuluş hareketlerini desteklediği, barışı savunduğu, silah tekellerine köstek olduğu ve Güney Afrika'daki ırkçı rejime karşı çıktığı için emperyalist çevrelerin, Güney Afrika'daki ırkçı rejimin ve silah tekellerinin bir komplosuna kurban gittiği belirtiliyor; ayrıca, Türk faşist cuntasının izi üzerin-

de duruluyor ve şöyle deniyordu:

"Palme Kürt halkının da değerli bir dostu idi. Dörtbir yandan saldırıya uğrayan, yok edilmek istenen halkımızın çetin mücadelesi karşısında çokları, "devletlerarası ilişkiler", "diplomasi" vb. gerekçelerle susarken, Palme, Kürt halkının mücadelesinden açıkça söz etmeyi göze alan, halkımıza sempati gösteren çok az sayıda devlet adamlarından biri oldu. Bizce Kürtler bir ulustur, bu da onların özerk olması gerektiği anlamına gelir. Acı duyan Kürt halkına sempati duyulmalıdır" diyordu.

"Gerek Palme'nin ve İsveç'teki demokratik güçlerin bir bütün olarak Kürt halkına duydukları sempati ve bu ülkeye çok sayıda politik mültecinin kabulü, gerek İsveç'in, insan haklarını çiğnediği için Türkiye'deki zorba rejimi Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na şikayet eden ülkelerden biri olması, sömürgeci-faşist Türk yönetiminin Palme'ye ve İsveç'e karşı derin öfkesine, tepkisine yol açmıştır.

"Palme'ye sıkılan kurşun barışa, özgürlüğe, insan haklarına sıkılmıştır. Palme'nin ölümünden sevinç duyacak güçler ise barış düşmanlarıdır, sömürgecilerdir, ırkçılardır. Bu cinayet en başta ABD emperyalistlerini, Türk faşist ve sömürgecilerini sevindirmiştir. Bu cinayette kullanılan maşa bir çılgın ve hasta da olsa, arkasında söz konusu karanlık, gerici güçlerin bulunduğu kuşku yoktur."

Türkiye, Palme'nin cenazesi-ne başbakan, hatta dışişleri baka-

(*) Böyle bir eylemde bulunan örgüt, Ağca'yı kaçırmayı da herhalde planlamıştı. Bazı bilgilere göre Oral Çelik ve arkadaşları olay anında bomba atıp panik yaratarak,

Ağca'yı kaçıracaklardı. Ama bunu yapmadılar. Oral Çelik ve muhtemelen yanındaki başkaları da, olay anında oradan sığınmayı tercih ettiler ve Ağca yakalandı.

Çatlı ve ekibi yurt dışında, Ermeni örgütü ASALA'ya ve öteki "rejim düşmanlarına" karşı gizli operasyonlar için görevlendirildi. "Rejim düşmanı" denenler ise soldan, ülkenin demokrasi güçlerinden ve Kürt yurtsever hareketinden başkası değildi.

nı düzeyinde bir temsilciyle katılmayarak ona ve İsveç'e karşı olumsuz duygularını da açık biçimde gösterdi.

Papa suikastini Ermenilere fatura etmeyi planlamış olan Türk devleti, Palme cinayetini de Kürtlere yıkmaya çalıştı. Türk MİT'i bu konuda seferber oldu. Cinayet öncesi ve sonrası yapılanlar Papa suikastindeki yöntemleri andırıyordu. Palme cinayetinden birkaç ay önce, İs-

veç gizli servisi SEPO basına bir açıklama yaparak PKK'nin Palme'yi öldürmeyi planladığına ilişkin istihbarat aldığını söylüyordu. Kamuoyuna böyle bir mesaj ilginçti. Bunun kaynağının ne olduğu anlaşılamadı. Muhtemelen, cinayeti planlıyanlar, daha o günden, kamuoyunu Kürtlerin aleyhine oluşturmak amacıyla bir dezinformasyona başvurmuşlar, SEPO da, bilerek ya da bilmeyerek buna alet olmuştu. SEPO'nun böylesine ciddi bir konuda, Palme'yi korumak için tedbir alacağına -ki bu tedbirleri ne ilginçtir ki almadı- kamuoyuna açıklama yapması ilginçti. Bu sorumsuz açıklama Kürdistan Sosyalist Partisi ile Kürdistan Yurtsever Birliği tarafından ortaklaşa, İsveç makamları nezdinde protesto edildi. Olay gecesi, cinayet işlendikten hemen sonra ise bir kişi gazetelere telefon etmiş ve şöyle demişti: "Palme'yi biz öldürdük, yaşasın PKK, yaşasın Kürdistan!" Bu da tertibin bir parçasıydı ve MİT'in sıkça başvurduğu bir yöntemdi.

İsveç polisi de, belki oyuna gelerek, belki de bilerek uzun zaman Kürt izi üzerinde durdu. Ama sonradan ortaya çıkan gerçekler Kürt sosyalistlerini haklı çıkardı. Güney Afrika'da ırkçı rejim yıkıldıktan sonra, bu ülkenin istihbarat örgütü bu cinayeti kendilerinin düzenleyip bazı İsveçliler ve Türklerle birlikte hayata geçirdiğini itiraf etti. Aynı kaynak, tetikçinin bir Türk olduğunu ve şu anda Türkiye'de barındığı belirtti. Bu işi örgütleyenlerden İsveç'li Bertil Vedin adındaki sağcı kişi, cinayetin ardından Türk denetimindeki Kuzey Kıbrıs'a geçmiş ve orada kale gibi bir evde barınmakta, Bay-

rak Radyosu'na programlar yapmaktadır.

Bu da açıkça gösteriyor ki Türk istihbaratı başından beri bu işin içindeydi, eylemi Güney Afrika'nın ırkçı rejimiyle birlikte hayata geçirdi, tetikçiyi sağladı, Berdil Vedin'i Kuzey Kıbrıs'a geçirip korudu ve cinayeti PKK'ye yüklemek için cinayet öncesi ve sonrası dezinformasyona başvurdu. Amacı bir taşla iki kuş vurmaktı. Palme gibi seçkin bir Kürt dostundan kurtulmak ve bunu Kürtlere yükleyip Kürt hareketinin prestijini kırmak, Kürtlere yönelik dayanışmayı azaltmak. Cunta şefi Evren, o dönemde sık sık, "yakında yurt dışındakilerinin de defterini düreceğiz" derken işte bu tür komploları kastediyordu.

Bu eyleme de bizzat Çatlı çetesi karışmış olması mümkündür; çünkü Palme suikastinden önce de Çatlı'nın bu ülkeye girip çıktığı son bilgilerle açığa kavuştu.

● "Ne yaparsanız, nasıl yaparsanız yapın, yangını söndürün!.."

1990'lı yılların başında ise, hem Çatlı ekibinin, hem de devletin güdümündeki tüm öteki çetelerin işlevleri genişletildi ve ipleri tümünden serbest bırakıldı. Bunun nedeni de şu: Bu dönemde Kürt yurtsever hareketi kitleleşti. Protesto gösterileri kitleleri, kent yığınlarını sardı. Bu durum sömürgeci rejimi ve o dönemin Özal, Demirel, Erdal İnönü gibi önde gelen sorumlularını paniğe uğrattı. O dönemde İnönü, "Güneydoğu elden gidiyor" diyerek korkusunu açık açık dile getirmişti. Özal ise, kitle hareketi için, "asıl tehlike dağdakilerde

değil, burda!" demişti..

Bu aşamada rejim, tüm yasal sınırları, ulusal ve uluslararası hukuktan doğan kaygıları bir yana itti. Milli Güvenlik Kurulu bizzat karar aldı. Orduyu, polisi ve devletin güdümündeki çeteleri tümünden serbest bıraktı. "Bu yangını söndürün de ne yaparsanız, nasıl yaparsanız yapın!" dendi. Onlar da zaten buna, "taş üstünde taş bırakmamaya, ot bitirmemeye" hazırldılar, kusur etmediler.. Nusaybin'de, Cizre'de, Şırnak'ta Newroz gününü kutlayan sivil halk acımasızca tarandı ve yüzlerce kişi katledildi. Binlerce Kürt köyü ve onlarca kasaba bu dönemde, bizzat devletin güvenlik güçleri tarafından yakılıp yıkıldı. Sivil halk katledilip PKK'ye yüklendi. Başlar, kulaklar kesilip hatıra resimleri çekti-rildi. Milyonlarca Kürt bu dönemde sürüldü. Binlerce Kürt yurtseveri, bunun yanı sıra yüzlerce Türk devrimcisi ve birçok aydın bu dönemde faili meçhullere, yargısız infazlara kurban gitti. Kürdistan'da kitle hareketi böyle bastırıldı, kırsal kesim boşaltılarak partizanların dayandığı zemin büyük ölçüde yok edildi.

Kürdistan'da yıllardır süren kirli savaş, ülkedeki şiddet ortamı mafyayı, uyuşturucu ve kumar sektörünü de güçlendirmişti. Birçok yerde sivil bürokratlar ve üniformalılar da bu işin içindeydiler. Kaymak büyüktü ve çekiciydi. Uyuşturucunun vali ve emniyet müdürü arabalarıyla taşıdığı, kimi generallerin bile bu işe ortak olduğu her yerde konuşuluyordu. Bu işin içinde bölgedeki kimi Kürt feodalleri, aşiret reisleri ve kaçakçılar da vardılar; onlar da bu ranttan paylarını almış, semirmiştiler. Rejim bunu sakıncalı buldu. Çünkü bunların

bir bölümünün PKK'yi finanse ettiği kanısındaydı. Kendi emrindeki çetelere, bu tür Kürt işadamlarını ortadan kaldırma görevini verdi. İsrail'den UZİ marka suikast silahları getirilip kendilerine dağıtıldı. Onlar da, devlet güvencesi altında pervasızca işlerini gördüler. Behçet Cantürk, Necdet Buldan, onların avukatları Medet Serhat, Yusuf Ekinci ve daha birçokları böyle öldürüldü.

Aynı dönemde, bir yandan devlet yanlısı korucu örgütü oluşturulup kirli savaş Kürtler arası bir boğuşmaya dönüştürülürken, diğer bir koldan ise PKK itirafçıları eyleme geçirildi. Bunlar cezaevlerinden alınıp operasyonlara götürüldüler. Musa Anter, Mardin milletvekili Mehmet Sincar ve daha yüzlerce kişi böyle katledildiler.

Hatta ordu içinde kirli savaş, acımasız kıyımlara karşı çıkan kimi iyi yürekli dürüst subaylar bile bu mekanizma tarafından acımasızca katledildi.

Bu işler dünden bugüne Türkiye'yi yöneten herkesçe -cumhurbaşkanları, başbakanlar, hükümet üyeleri, düzen partilerinin liderleri, generaller, polis şefleri, yüksek bürokratlar tarafından pek iyi bilinmektedir. Bu işler devletin zirvesince planlanmıştır. Öyle olunca da bu zatların olan bitenden herhangi bir şikayetlerinin olması beklenemez. Onlar, cümbür cemaat bu işten memnundurlar.

Bu yapılanlar gerçekte sır değil; ama konuşulamaz! Devlet sırrı denip üstü örtülmüştür. Konuşanlar Hanefi Avcı gibi cezaevini boylar.

Resmi söylemde Kontrgerilla yoktur! JİTEM yoktur! Hizbullah ve İBDA-C vardır, PKK iti-

rafçıları vardır; ama devletin güdümünde bir dizi cinayet işlememişlerdir! Solculara, demokratlara, Kürt yurtseverlerine karşı kullanılmamışlardır!

Binlerce Kürt köyü ve onlarca kasaba devletin güvenlik güçlerince yakılıp yıkılmamıştır!

Öğretmenleri öldürüp, Güllükonak köylülerini diri diri yakıp PKK'ye yükleyen, böylece Avrupa Parlamentosu'nu etkileyip oradan Türkiye aleyhine karar çıkmasını önlemeye çalışan TC'nin güvenlik güçleri veya onun güdümündeki çeteler değildir!

● İşler Çığırından Çıkınca..

Peki bugün ne değişti de çetelerin bir bölümünü, yaptıklarıyla birlikte ortaya serdiler. Değişen şu: Devlet tarafından suç ve bu kirli işlere bulaştırılan çeteler ve bir kısım (birkısım diyorsam, siz buz dağının üstü değil, altı anlayın!) güvenlik güçleri, subaylar, polisler, bürokratlar, bakanlar, belki de başbakanlar, uyuşturucudan, kaçak silahtan gelen bol parayı görünce, darı ambarına düşmüş tavuk gibi oldular, kendi hesaplarına iş yapıp yüklerini tutmaya başladılar. Kendi hesaplarına cinayet işlediler, adam kaçırdılar, haraç aldılar. Kendi aralarında vuruşur oldular. İşte o zaman iş çığırından çıktı. Devlet devlet olmaktan çıktı. Adalet rezalete dönüştü. Mafya hem yargıç, hem cellat oldu. Herşey onun uğruna yapılıyor görünen kutsal devlet ve kutsal düzen öyle bir yozlaştı ki, çökme ve batmayla yüzyüze geldi...

Av köpeğinin görevi avı yakalayıp sahibine getirmektir. Bu kurt kırmaları ise avın tadına

alıştılar, onu sahibine getireceklerine parçalayıp yemeğe başladılar. Üstelik de av üzerinde kanlı boğuşmalara girdiler. Sahipleri bu kadarına razı olamazdı!

Müdahale bu aşamada yapıldı ve daha önce çizilen sınırın dışına çıkanlar uyarıldılar, sınır içine davet edildiler.

Ama sınır dışına çıkanlar o kadar çok ve o kadar güçlü ki, onlara nasıl laf anlatacağın, nasıl yeniden hizaya sokacağın?.. Kirli ve yasadışı ilişkiler çorap söküğü gibi, en sıradan tetikçiden devletin zirvelerine kadar gidiyor.

İşte bugünkü sıkıntı da bundan. Sursurluk'un birtürlü aydınlatılamaması, çetelerden hesap sorulamaması bundan. Katiller ortada, ama polisin ve yargının elikolu bağlı! Çeteler köşebaşlarını tutmuşlar; silahları var, parasal ve politik güçleri var... Devlet biziz, diyorlar! Bizzat polisin ve yargının içinde güçlü kolları var; çeteden olmayanı da ya parayla doyurmuş ya da sindirmişler.

Görüldüğü üzere bu ülkede devlet devlet olmaktan çıkmış ve toplum müthiş kirlenmiş.

Bu noktaya bir günde gelinmedi. Bu yıllardır izlenen politikaların ürünü. Egemen güçler ısrarla ve inatla solu yasakladılar, Kürt halkının haklı istemlerine hayır dediler. Emekçilerin ve Kürt halkının demokratik çıkışlarını hoyratça bastırdılar. Demokrasi güçlerini ezdiler. Şiddeti, zulmü, zorbalığı başlıca çözüm sandılar. Kitle hareketini

bastırmaya mevcut kurumlar ve sistem yetmeyince, olağanüstü yönetimlere başvurdular, cuntaları başa getirdiler, terör estirdiler. Böylece, dizginsiz bir sömürüye, çapula, vurguna dayanan düzenlerini güvencede tutmak istediler.

Ülkenin aydını,
politikacısı, bürokrati
bugünkü sağırlar diyalogunu
bırakıp bu gerçeği görebildiği,
bu adımları atmayı içine sindirdiği
zaman bunalım aşılabacak, Türkiye'nin
sorunları çözülecektir.
O zaman Türkiye hızla
gelişecek, çağdaş dünya ile
bütünleşebilecektir.

● Sonuç işte budur!

Uzun zamandır ki, ideolojilerinde ağır basan renk, ırkçılığın ve dini bağnazlığın bir bileşimi olan Türk-İslam sentezidir. İrkçılarının politik kanalı MHP, dincilerin ise Erbakan'ın liderliğindeki MNP, MSP ve RP oldu. Bozkurtlar, Ülkücüler, Komünizmle Mücadele Dernekleri, İlim Yay-

ma Cemiyetleri vb. bunların yan kuruluşları idi. Ama zamanla bunlar da denetlenemez oldular. Kurtlar bir yana çekti, şeriatçılar bir yana. Bu güçler palazlanınca düzenin yedek güçleri olduklarını unutup iktidara talip oldular. Bu yüzden de onlarla rejimin gerçek sahipleri arasında sık sık çingar çıktı. Dizginleri çekildi, hizaya getirildiler. Şimdi de yapılmak istenen budur. Bunun içindir ki MGK şeriatçı akımı, "bölücülük"le birlikte en büyük iki tehlikeden biri saymakta, hatta Türk ırkçılığının da tehlikelerine işaret etmektedir...

● Sorunun temellerine inmedikçe çözüm olmaz

Ortaya çıkan bu mide bulandırıcı manzara karşısında, şimdi, temiz toplum isteyen, çetelerin üstüne gidilmesini isteyen insanların sayısı artmıştır. Basında, burjuva partilerinin saflarında, hatta hükümet içinde bu yönde sesler yankılanıyor. Ama sonuç yok.

Çetelere karşı arpa boyu bile yol alınamamasının nedeni yalnızca çetelerin gücünden, yozlaşma ve çürümenin boyutundan kaynaklanmıyor. Temiz toplum istiyor görünenlerin birçoğu da gerçekte bu işin temeline, kaynağına inmiyorlar. Ya bu karmaşa içinde gerçeği seçemiyor, ya da bu işlerine gelmiyor.

İşlerin buraya varmasının temel nedeni ise yıllardır inatla ve ısrarla izlenen baskı politikalarında. Demokrasiye, insan haklarına razı olmayan, halkın is-

temlerini şiddetle bastıran her rejim sonunda bu noktaya varır. Çünkü solu, Kürt hareketini, demokrasi güçlerini bastıraraksa-nız size ordu ve polis, mahkemeler ve zindanlar yetmez! Bundan öte şiddet araçları ve yasadışı yöntemler gereklidir. İşkence çarkı ve çeteler gereklidir!

Ve bir kere, yasadışılık bir kural oldu mu, şiddet, işkence, komplo ve provokasyon bir alışkanlığa dönüştü mü, bu araçlar sömürü rejiminin emrine koşuldu mu, buna sınırlar koymak güçtür.

Türkiye’de devlet güdümlü çeteler böyle oluştu. Faili meçhuller, yargısız infazlar, uyuşturucu ve kara para ticareti bu ortamda boyverdi. Askeri ve sivil kesimiyle bürokrasi, siyasi partiler, parlamento, hükümet, yargı, basın bu ortamda yozlaştı, kirlendi. Devlet çeteleşti.

Şimdi, temiz toplumdan söz eden, çetelerin üstüne gidilmesini isteyen, İpekçi’nin, Mumcu’nun, Aksoy’un ve öteki yüzlerce aydının katillerinin bulunmasını isteyen medyadaki yorumcular, köşe yazarları işin bu tarafını neden görmek istemiyorlar?

Bayım, hep parti ve dernek kapatılırsa, Kürtlerin meşru hakları tanınacağına, onlara karşı hep savaşılsa sonuç bu olur işte. Siz şimdiye kadar ne yaptınız ve ne yapmaktasınız?

Demokrasiyi, insan haklarını ne ölçüde savundunuz?

İşkenceye, kirli savaşa karşı çıktınız mı? Barışı savundunuz mu? Kürtlerin meşru haklarından yana çıktınız mı?

Ne gezer! Devlet solu ezdi siz sustunuz, susmadan öte destek verdiniz. Solcular devlete karşı direnince adları teröriste

çıktı. Ve siz, o sevgili ve kutsal devletinizin bu “teröristlere” karşı yürüttüğü savaşa tam destek verdiniz!

Devlet Kürtlerin dilini, türkülerini bile yasakladığı, derneklerini kapattığı zaman tınmadınız bile. Hak isteyen Kürtlere ateş püskürenler, polisten önce siz oldunuz. Kürtler ezildiği, işkence gördüğü, komandolar Kürt köylerini kasıp kavurduğu zaman sesiniz çıkmadı. Kürtler dağa çıkınca ise, savaş naraları atan ilk önce siz oldunuz. Kürtlere karşı kirli savaşı canu gönülden desteklediniz, memetçik basınız oldunuz!..

1980’lerin ortasında, ordu Kürtlerin üzerine sürüldüğü zaman, bir dönemlerin “Sakıncalı Piyadesi” ve “35 kiloluk havan altlığının müdavim taşıyıcısı” Uğur Mumcu şöyle yazıyordu:

“Bunlar bölücüdür. Sağcı ya da solcu olmanın bir önemi yok, bunlara karşı birleşmek gerek!”

Ne gariptir ki Mumcu, tam destek sunduğu bu kutsal devletin kurbanı olmaktan kurtulamadı. Devlet ne Mumcu’nun katillerini yakalıyor, ne İpekçi’ninkileri cezalandırıyor. Çünkü bunlar devletin tetikçileri, belli bir işlevi yerine getirmişler!

Sayın İlhan Selçuk da, binlerce Kürt köyünün, onlarca kasabanın yakılıp yıkılmasına, 5 milyon insanın sürgününe, yani mazlum bir halka yapılan soykırıma bile aldırmaksızın, “Türk ordusu başkalarının yapamadığını yaptı, gerillaya üstün geldi” diye övünüp duruyor.

Ne kadar ilginç, Ziverbey Köşkü’nün birzamanlarki işkence konuğu, ne kadar ilginç!

İşte, sözde temiz toplum isteyen bu devlet aydınlarının istediği budur: Devlet Kürtlere karşı

savaşınsın, vatanın ve milletin birliği için bu gerekli. Kürtlere yönelik işkence, faili meçhul, yargısız infaz, sürgün, kıyım son derece yerinde! Ama şu çeteler de yalnızca bu çerçevede işgörsün, bu sınırların dışına çıkmassın! Yılan bize dokunmasın!..

Olmaz, iki gözüm olmaz, bu cin şişede durduğu gibi durmaz! İşkence de, şiddet de, kanunsuzluk ve adaletsizlik de bir kere yöntem oldu mu sınır tanımaz, radyasyon bulutu gibi yayılır, Kürdistan’dan Ankara’ya, İstanbul’a gelir, bizzat senin evinin, yatak odanın içine, “Yüce Meclis”in koridorlarına girer!

Temiz toplum barışsız olmaz, demokrasiziz olmaz.

Baylar, aydınınızla, politikacınızla, işvereninizle, sivil ve asker bürokratinizle aklınızı başınıza toplayın. Bu ülkede temiz toplum olacaksa atacağınız ilk adım Kürtlerin, ana sütü kadar meşru ve helal olan haklarını tanıyıp onlarla barışmaktır.

İkinci adım demokrasidir.

Ve bu ikisi birbirine bağlıdır, biri olmadan diğeri olmaz.

Bu yapılabilsen Türkiye’nin ne çetelere, ne uyuşturucu ve kara paraya ihtiyacı kalmaz. Faili meçhuller, yargısız infazlar son bulur. Mafyanın yerini adalet alır.

Ülkenin aydını, politikacısı, bürokrati bugünkü sağırılar diyalogunu bırakıp bu gerçeği görebildiği, bu adımları atmaya içine sindirdiği zaman bunalım aşılacak, Türkiye’nin sorunları çözülecektir. O zaman Türkiye hızla gelişecek, çağdaş dünya ile bütünleşebilecektir.

Bakalım Türkiye’yi yönetenler ve bu ülkenin aydınları bu işi ne zaman anlayacaklar. Zor ama, başka yolu da yok.

Körfez krizi ve ülkede yaşanan gelişmeler üzerine

● İbrahim Metin

Son dönemde yaşadığımız bazı iç ve dış siyasi olaylar, Türk egemenlerinin ikircikli, tutarsız, fırsatçı politikalarını bir kez daha ortaya sererken, Türk sol güçlerinin de Kürtlere ilişkin politikalarında egemen düşünce sisteminden etkilendiklerini ortaya koydu. Ortadoğu'da yaşanan çok yönlü çatışma ve çelişkilerin ötesinde bugün Kürt sorunu, Türk sol güçleri açısından ve Türk devlet politikaları bakımından ayırt edici özelliğini korumaya devam ediyor.

28 Şubat MGK kararlarından sonra başlatılan ve işçi sendika-

ları başta olmak üzere bir çok sivil toplum kuruluşunu etkisine alan laik-dinci kampanyası, Körfez krizinin derinleşmesiyle birlikte yerini ya Saddam ya Amerika ikilemine bıraktı. Bazıları Saddam gibi bir diktatörün mutlaka cezalandırılması gereğine işaret ederken, diğer bazı çevrelerde Ortadoğu halklarını anti-empyralist kuşatmadan kurtarma adına Saddam'ın bulunduğu çizgiye düştüler. Her iki kesimin bulunduğu ortak yan, iki kötünden birisinin seçilmesi ve desteklenmesi olgusu idi. Oysa ne Saddam gibi bir kanlı diktatör ne de Amerika gibi kendini dünyanın

efendisi ve jandarması gören bir hegemonyacı güç desteklenmezdi. İki kötünden birini desteklemek ya da en azından hoş görmek, politikasızlığın ve kafa karışıklığının göstergesinden başka bir şey olmasa gerek.

● Egemen güçlerin çıkar çelişkisi krizin temel nedenidir

Ortadoğu'da yıllardır dinmeyen savaş rüzgarları, ABD ve müttefiklerinin bölgeye silah ve asker yığmasıyla son bir ayda fırtınaya dönüşme eğilimi gösterdi ve bütün dünyayı savaş atmosferi içine soktu. Saddam dik-

tatörünün ülkesine yıkım ve hal-
kına açlık getiren maceracı poli-
tikaları, BM kararlarını tanıma-
yan tavrı bu gelişmelerin görü-
nürdeki gerekçesidir. BM, Irak'-
ın elindeki kimyasal silahları
tespit etmek ve burada sürekli
bir denetim kurmak istiyor, an-
cak Saddam Hüseyin ayak sürü-
yerek buna karşı çıkıyor. Sad-
dam'ın bu politikası her defasın-
da dünyayı bir savaşla yüzyüze
getiriyor. Ancak son noktada
BM denetçilerine izin verilerek,
gerilim düşürülüyor. Bu kez de
böyle oldu. Anlaşılan Saddam
bu politika ile ittifak güçlerini
bıkkınlığa sürükleyerek, çelişki-
lerinin yüze vurmasını sağlayıp,
zaman kazanmak istiyor. Öte
yandan bölgede aleyhine bozu-
lan dengeleri özellikle de Kürtle-
rin büyüyen iç çelişkilerini, eko-
nomik ve sosyal güçlüklerini der-
inleştirip, teslim almak ve, bu
yolla hiç değilse sorunla-
rın bir bölümünden kur-
tulumak istiyor.

Ortadoğu despotlarına
özgü bu kurnazlık sonun-
da gelip bir duvara dayan-
dı ve sabırları taşıyarak,
bölge üzerinde çıkarları
olan güçlerin eline yeni
kozlar verdi. ABD, her
zamanki hegemonyacı
tavırla yeni bir BM kara-
rına ve müttefiklerin des-
teğine ihtiyaç duymadan,
bölgeye silah yağmaya
başladı. Ve ardından da
fiili durumu BM'lere ka-
bul ettirmek için devletler
arası destek turuna çıktı.
Irak'a müdahale için ilk
destek İngiltere'den geldi.
Ortadoğu petrollerini
ABD'ye bırakmak isteme-
yen diğer güçler bu du-
rumdan kaygıya düştüler.

Çünkü her birinin mevcut statü-
ko içinde çıkarlarını oturttuğu
bir denge var, ve olası bir savaş
bu dengeleri ayakta tutan hassas
temelleri alt-üst ederek çıkarları-
nı berhava edebilir. Bu yüzden
Rusya, mevcut gelişmeleri "3.
Dünya Savaşı'na yol açabilecek"
vehamette gördüğünü Yeltsin'in
ağzından ifade etti. Fransa ve
Çin ise müdahaleye karşı çık-
makta gecikmediler. Büyük güç-
lerin ABD ve müttefiklerine kar-
şı çıkan bu tutumunun yanısıra,
dünyanın birçok yöresinde de
savaş karşıtı sesler yükselmeye
başladı ve savaş karşıtı gösteriler
birbirini izledi. Bir bölümü ken-
di çıkarlarını koruma kaygısıyla
tepki gösterse de, savaş karşıtı
bu tutum, ABD'nin istediği her-
şeyi istediği zaman yapamayaca-
ğını ortaya koymakla yararlı ol-
du.

Hiç kuşkusuz körfez krizine

**28 Şubat MGK kararlarından
sonra başlatılan ve işçi
sendikaları başta olmak
üzere bir çok sivil toplum
kuruluşunu etkisine alan
laik-dinci kampanyası, körfez
krizinin derinleşmesiyle birlikte
yerini ya Saddam ya Amerika
ikilemine bıraktı. Bazıları
Saddam gibi bir diktatörün
mutlaka cezalandırılması
gereğine işaret ederken,
diğer bazı çevrelerde
Ortadoğu halklarını
anti-emperyalist kuşatmadan
kurtarma adına Saddam'ın
bulunduğu çizgiye düştüler**

yolaçan nedenler, halkların öz-
lem ve beklentileri değildir. Asıl
neden ABD ve müttefiği olan
büyük güçlerle, macera tutkunu
Saddam diktatörünün çıkar ça-
tışmaları ve Irak'ın bölge denge-
leri, özellikle de İsrail üzerinde
yarattığı tehdittir. ABD ve müt-
tefiklerinin Ortadoğu coğrafyası
üzerindeki emelleri yeni değil.
Bunu geçmişten beri değişik bi-
çimlerde defalarca gösterdiler.
Bir kez daha savaşı göze alacak
kadar hırçınlaşmalarının temel
nedeni yine bu tarihsel emeller-
dir ve temelinde Ortadoğu pet-
rollerine sahip olma ve petrol
fiyatlarını kontrol altında tutma
isteği yatmaktadır. Kuşkusuz
Irak yönetiminin Birleşmiş Mil-
letler'in aldığı kararlara uyma-
yıp, sarayları denetim uzmanla-
rına açmaması da bir etkindir.
Ama bu daha çok yüzeysel ve
gerçek niyetleri saklamaya yara-
yan bir görüngüdür. Asıl
gerekçe yeraltındaki pet-
rol rezervleridir. 1991'de
Irak'ın Kuveyt'i işgali sıra-
sında, ABD öncülüğünde
sağlanan ittifak ve
BM'nin tavrı bunu açıkça
gösterdi. Birkaç günlük
hava hareketi ile Irak'ın
askeri gücü çökertilip,*Ku-
veyt'ten çekilmeye mec-
bur bırakılınca savaş dur-
duruldu ve Saddam'ın yö-
netimine dokunulmadı.
Eğer istenseydi, daha o
dönemde Saddam düşürü-
lebilirdi. Kaldığı aynı Sad-
dam 1988'de Halepçe'de
kimyasal silahlarla binler-
ce Kürtü öldürüp, yüzbin-
lercesini göç yollarına dü-
şürdüğünde aynı güçler
uzun süre sessiz kaldılar.
Bu dönemde 36. paralelin
kuzeyindeki Kürdistan

topraklarının Saddam güçlerine yasaklanması, onu güçsüz bırakmaya dönük senaryoların bir parçası olarak şekillendi. Eğer aksi olsaydı aynı uygulamanın Halepçe Katliamı sonrasında gerçekleştirilmesi gerekirdi. Saddam'ı yeni maceralara sürükleyen onu pervasız kılan ve Kuveyt'e saldıran temel etkenlerden birisi de BM'in ve dünya kamuoyunun yaşananlara ilgisiz davranması idi. Batılı büyük güçlerin sağladığı teknoloji, bilgi transferi ve gizli kapaklı desteklerle Ortadoğu'da güçlenen Saddam'ın, sonunda maceraya yönelmesi kaçınılmazdı. İran'la girilen savaş ve Kürt halkına yapılanlar, pervasızlığa dönüşen bu azgınlığın yol açtığı gelişmeler olarak değerlendirilmelidir. Kaldiki Saddam, körfez savaşından sonra da bütün çabalara rağmen BM kararlarına uymadı, uyarılara kulak tıkadı. Bugün de tutumu değişmiş değil. Bütün yaptığı uluslararası çelişkilerden yararlanarak, zaman kazanmaktadır. Tepkilerin yeniden oluşmasına da büyük etken Saddam'ın bu tutumudur.

Saddam Hüseyin, bu gerçeğin farkına vardığı için yeniden çarketti ve BM'lerin silah denetimi uzmanlarına güçlük çıkarmayacağını beyan ederek gerilimi düşürdü. Ve Ortadoğu bir kez daha bütün dünyayı sarabilecek bir cehennem ateşine düşmekten son anda kurtuldu. Krizin BM Genel Sekreteri Kofi Anna'nın girişimleriyle bu şekilde sonuçlanması, her kişi ve kesimin savaştan umduğu beklentilere göre farklı tepkilere yol açtı.

Saddam diktatörü anlaşmanın imzalanmış olmasını kendi başarısı olarak gösterip, bunu yokluk içinde kıvranan, duygu-

ları ezik Irak halkına bir zafer gibi sundu. Yıllardır baskı ve zulmün binbir çeşidi ile ezilip kendi gerçeğinden kopan Irak halkı, sokaklara dökülerek, bu büyük zaferi(!) kutladı ve Saddam'ı kutsadı.

ABD ise Saddam'ın geçmiş manevralarını düşünerek temkinli davranıyor ve nasıl olsa Saddam bu kez de anlaşılmaya uymaz gerekçesiyle Ortadoğu'daki askeri gücünü arttırmayı sürdürüyor.

Türk egemenleri ise kafa karışıklığı içinde, sevinmekle yerinmek arasında gidip geliyorlar. Bir savaş durumunun yaratacağı statüko değişikliğinden bir Kürt devletinin doğması ihtimali onları korkutmuş, uykularını kaçırmıştı. Savaş çıkmayınca mevcut durum korunmuş oldu, korktukları gerçekleşmedi. Öte yandan savaş durumunda ortaya çıkabilecek bir Kürt göçünü bahane ederek, Güney Kürdistan'a girmek istiyorlardı. Ancak savaş çıkmayınca bu gerçekleşmedi. Musul Kerkük işgali ile Türkmen devleti kurma senaryoları da bir başka savaş ihtimali çıkıncaya kadar orta yerde kaldı. Böylece sevinçleriyle hüznüleri birbirini götürdü ve elde kala kala her ikisi arasında gidip gelen tutarsız, çarpık bir ruh hali kaldı.

Tabi bu durumda, anti-emperyalist bir aşkla Irak halkına yardım etmek isteyen çevreler, hayal kırıklığına uğradılar. Irak halkının yanında ABD emperyalizmine karşı kavga etmenin zevki Saddam diktatörü yüzünden gölgelense de müthiş bir coşku ve heyecan sebebi olacaktı, ama bu heyecan kısa sürdü. Diğer yandan doğacak savaştan Ortadoğu halklarını özgürleştirecek bir devrim ateşini tutuştur-

mak isteyen kimi yurtsever sol güçlerin meşaleleri, savaş çıkmayınca ellerinde kaldı. Bu durumda ne yapılmalı? Her halükarda bölge ve dünya devrimine yol açabilecek bu "devrim teorileri" yeni savaş koşulları oluşuncaya kadar elde tutulmalı, ki, koşulları oluştuğunda yeniden uygulamaya konulabilsin. Nede olsa burası Ortadoğu coğrafyasıdır, tutuşmaya hazır malzemesi boldur. Elde meşale dolaşan bunca maceracı ortadayken, nasıl olsa yeni savaşlar çıkacak ve bazılarının yeni bir Ekim Devrimi yaratma düşüğü gerçekleşecektir.

Daha önce ifade ettiklerimize dönersek, her ne sebeple olursa olsun savaşın çıkmaması halkların yararına olmuştur. Çünkü en büyük yıkımı onlar görececek, en derin acıları onlar yaşayacaklardı. Ne varki, savaş ihtimalinin belirmesiyle birlikte Türkiye'de devlet yetkililerinin politik söylemiyle rejim muhaliflerinin Irak'a yönelik söylemlerinde ilginç benzerlikler görülmeye başladı. Devletin ali menfaatlerini gözetenlerle, anti-emperyalist görüntü altında Saddam faşistini arkalayanların teorik gerekçeleri farklı da olsa, pratikte aynı çizgide buluştular.

Bay Ecevit, Türkeşçi faşistler Perinçek, generaller ve bir kısım siyasi için durumun yadırgatıcı yanı elbette yoktur. Bunlarda Kürt korkusu kalıtsaldır ve hepsinde Kürt devleti fo-bisi vardır. Güney Kürdistan'da doğabilecek bağımsız bir Kürt oluşumunun diğer Kürdistan parçalarındaki ve dünyadaki Kürtler için büyük bir çekim merkezi olacağını görüyor ve bütün politikalarını buna göre şekillendiriyorlar. Eh haksız da

değiller!..

Ortadoğu'da meydana gelebilecek bir statüko değişikliğinin nereden başlayıp nereye kadar gidebileceğini hiç kimse kestiremez. Farklı çıkarların çatışma alanına dönüşen bu coğrafyada siyasal statüko haksız temeller üzerine oturtulmuştur. Bu yüzden, er ya da geç bozulmaya mahkumdur. Haksız sınırların bekçiliğini yapan bölge egemenleri bu gerçeği biliyorlar. Türk genel kurmayı ve hükümeti başından beri politikasını bu gerçekliğe göre oluşturmuştur. Bu yüzden, bir yandan ordu birliklerini sınırdan geçirip bulanık suda balık avlamak için hazır tutarken, öte yandan krizin bir Kürt devletinin kurulmasına yol

**Krize yol açan çelişkileri
salt emperyalist
saldırganlık temelinde
görmek ve bununla
sınırlamak, Saddam
diktatörünün yıllardır
Kürtler başta olmak
üzere, diğer halklara
uyguladığı zulüm ve
katliamı görmemek olur.
ABD ve müttefikleri
Ortadoğu petrolü için
Irak'a çullanıyorlar. Bu
doğrudur. Ancak, ülke
zenginliklerinden orada
yaşayan halkların
yararlanamadığı da bir
başka doğrudur.
Saddam Hüseyin, bugün
Irak'ın tek hakimi ve eli
kanlı bir diktatördür
ülkeyi kendi çiftliği gibi
yönetmektedir.**

açmaması için diplomatik girişimlerini yoğunlaştırdı; ABD ve İngiltere'den böyle bir gelişmeye fırsat verilmeyeceğine dair güvenceler aldı. Bay Ecevit, dar gün dostu(!) olduğunu göstererek partisinden Dışişleri Bakanı olan İsmail Cem'i Saddam'ın ayağına yolladı. Ona dayanışma gösterdi. Ancak bunun samimi bir dostluğun gereği olmadığı biliniyor. Türk egemenlerinin ırkçı-şoven tutkuları halklararası güvenli dostluklara engeldir. Nitekim Türk hükümeti bir yandan savaş karşıtı görünürken, bir yandan da savaş yanlısı mesajlar vermekten geri durmadı. Bunun nedeni kendi çıkarlarıyla ABD'nin istekleri arasında sıkışmasıdır. Hatırlanacağı üzere 1991'deki kriz sırasında Özal'ın izlediği katı Saddam karşıtı politika, Türkiye'nin ekonomik çıkarlarına zarar vermiş ve Kerkük-Yumurtalık Petrol Boru Hattı'nın kapanmasına yol açmıştı. Anasol-D hükümeti bu zararı kaâra çevirmek için bu kez Saddam diktatörü ile dialog yolunu seçti. Tabi bu dialogun temelinde savaşı önlemekten çok savaş sonrası ortaya çıkabilecek olanakları değerlendirme isteği yatıyor. Irak halkının gelecekte yaşadığı bu zor günleri anarken Türkiye'nin kendisine dayanışma gösterdiğini düşünerek kapıları aralayacağını bahsediyorlar. Zira bütün Ortadoğu halkları gibi Irak halkı da duygusaldır ve dar günlerde yapılanları unutmaz diye düşünüyor olmalılar. Türk egemenlerinin bu şark kurnazlığı Ortadoğu dengelerinde ne kadar tutar, bu belli değildir. İki yüzlü, çıkarıcı politikalarının zaman içinde sahiplerine yüklü faturalar çıkardığı görülmeyen bir olgu değil. Rahmetli Özal

1991'deki körfez savaşında bir koyup üç almayı ummuştu, sonunda yalnızca kayıplarla yetinmek durumunda kaldı. Bay Ecevit ve hempalarının da bu kıytırık kurnazlıkla, Arap alemine Türk şovenizmini yutturması mümkün görülüyor. Onlar Irak halkının dostu değiller. Saddam'la bir arada yaşamaya dünden razıdırlar. Korktukları şey Saddam'ın dünyanın sabrını taşıyıp Ortadoğu'da siyasal sınırların değişmesine yol açabilecek gelişmelere sebep olmasıdır. Bu nedenle tutarlı olamıyorlar. Dolayısıyla ne Saddam'a ne de ABD'ye yaranamamaları muhtemel bir gelişmedir.

● Krizin Türkiye'den görünüşü

Savaş Tehdidinin başlamasıyla birlikte Türk sol güçlerinin savaş karşıtı bir tutum alması son derece doğal ve gerekli bir tavidir. Emperyalist güçlerin varolan çelişkileri kaba kuvvetle çözme istekleri biliniyor. Üstelik günümüz dünyasında emperyalizmin açık ya da kapalı yöntemlerle sömürgeci vantuzlarını ulaştırmadığı bir yeryüzü parçası yok gibidir. Ve o gittiği her yere yaygın bir sömürüyle beraber baskı ve kölelik ilişkilerini de götürmektedir. Bu bakımdan Türk sol güçlerinin ABD başta olmak üzere, Ortadoğu üzerinde çıkar gözetken tüm emperyalist güçlere karşı durması, nefret etmesi, olması gereken bir tavır alıştır. Ne varki emperyalizme karşı çıkılırken, kimlerin yanında durulduğu ve bu çıkışın kimlere yaradığı da gözetilmesi gereken bir olgudur.

Krize yol açan çelişkileri salt emperyalist saldırı temelinde görmek ve bununla sınırla-

mak, Saddam diktatörünün yıllardır Kürtler başta olmak üzere, diğer halklara uyguladığı zulüm ve katliamı görmemek olur. ABD ve müttefikleri Ortadoğu petrolü için Irak'a çullanıyorlar. Bu doğrudur. Ancak, ülke zenginliklerinden orada yaşayan halkların yararlanamadığı da bir başka doğrudur. Saddam Hüseyin, bugün Irak'ın tek hakimi ve eli kanlı bir diktatördür. Ülkeyi kendi çiftliği gibi yönetmektedir.

O halde haksız ve hegemonyacı iki gücün çatışmasından halklar yararına bir sonuç çıkarmak gerekirken, anti-emperyalizm adına Saddam'a destek anlamına gelen girişimlerin yapılması ne kadar doğrudur? Her iki gücün doymak bilmez hırsları yüzünden halklara acı çektiydiklerini propaganda etmek ve topyekün savaşa karşı çıkmak gerekirken, anti-emperyalizm ve Irak halkına destek adına Saddam'ı görmezden gelmek ve sebep olduğu olayları görmemek dolaylı da olsa yeni savaşların çıkmasına neden olabilecek gerilim kaynaklarını görmemek demektir. Zira bu kanlı diktatör yönetiminde bulundukça tehlikeler ortadan kalkmayacak ve savaş tehdidi hep sürecektir.

Bu bakımdan İHD'nin de içinde bulunduğu ÖDP ve bir kısım sol çevrenin Irak'a heyet göndermek istemeleri isabetsiz ve yanlış bir tutum olmuştur. Devlet yetkililerinin Irak'a gitmelerinin gerekçesi bellidir de, bu dost çevrelerinin gerekçelerini anlamak güçtür. Eli kanlı Saddam'a giderek ona neyi kabul ettirebileceklerdir? Üstelik bu dostlarımızın çoğu BM'i emperyalist bir güç olmakla suçluyorlar. Dolayısıyla anti-emperyalist politikaları nedeniyle, Sad-

dam'dan BM kararlarına uymasını isteyemezler. Olsa olsa ona destek için gitmiş olacaklardı. Irak halkı üzerinde estirdiği zulümle tüm ilerici dinamikleri yok etmiş, kitleleri sindirerek teslim almış olan bir Saddam'a bundan daha iyi bir ödül olabilir mi? Emperyalizme karşı çıkalım derken bir diktatörün ayakta kalmasına ve gücünü pekiştirmesine yarıyan bir pratik, barıştan, demokrasiden ve emekten yana olan güçlere yakışır mı?

Bugün için Irak halkına desteğin Saddam'ı desteklemek anlamına geldiğini dünya alem biliyor. Ülke içinde Saddam'a karşı desteklenebilecek bir muhalefet olmadığı gibi, halkı Saddam'a karşı yönlendirebilecek bir politik mekanizma da yoktur. Aksi halde bombalanma ihtimaline karşı halk kitlelerinin Saddam'ın sarayları etrafında etten duvarlar örerek, canlı kalkan oluşturması nasıl açıklanabilir? Bırakalım Saddam'ın şahsında Irak'la dayanışma şerefi bay Ecevit ve benzerlerine kalsın. Bana göre Kürt halkını soykırımdan geçiren ve Irak halkına baskı uygulayan Saddam faşistiyle hiç bir ilerici, demokrat yurtsever kişinin ya da kesimin diyalogu olamaz.

● Gelişmeler karşısında Kürtler'in tavrı ne olmalı?

Türk solunun bir bölümü Irak halkına ve Güney Kürdistan Kürtleri'ne tavsiyede bulunarak, iki güce karşı aynı anda mücadele edemezsiniz diye uyarıyorlar. Onlara göre önce ABD ve müttefikleri bölgeden defedilmeli, sonra Saddam diktatörlüğüne yönelinmelidir. Bu teorik olarak doğru görünse bile, pratikte Sad-

dam diktatörlüğünün korunması ve Saddam'ın güçlenmesi sonucunu doğurur. Bu nedenle bir dış müdahalenin mevcut baskı çemberini kırma ve statükoyu bozma ihtimali varsa, en başta Kürtler bundan yararlanmalı ve kendilerini özgürleştirecek tarzda mevcut durumdan sonuçlar çıkarmalıdır. Böyle bir müdahale sonucu Kürtlerin kendi topraklarını sömürgecilerden ve yerli egemenlerden kurtarma şansı varken, anti-emperyalizm adına bunu bırakıp neden ABD'ye yada başka güçlere karşı savaşarak cepheyi genişletsinler? Saddam'ın işgali ve zulmü daha mı az kahredicidir? Kürtler bunu yirminci yüzyıl başlarında Anadolu'nun işgali sırasında yaptılar. Ve bugün bunun sonuçlarını dramatik bir biçimde yaşamaya devam ediyorlar. Bu teorinin Türkiye'deki ateşli savunucusu Bay Perinçek'tir. Ona göre Kürt halkı emperyalizme karşı durmalı, Kürt sorununa sunulan uluslararası desteği reddetmeli ve içerde Türk, dışarda da Fars ve Arap egemenleriyle sorunlarını çözmelidir. Bay Perinçek Kürtler'in çözüm isteklerinin Türkiye başta olmak üzere sömürgeci bölge devletleri tarafından hep katliamla bastırıldığını unutmuşa benziyor. Ama Kürtler unutmuş olamazlar. Kürtler özgürleşme kavgalarında elbette en başta kendi özgüçlerine güvenmek durumundadırlar. Ancak büyük güçlerin bölge devletleriyle olan çelişki ve çatışmalarından neden yararlanmayı bir kenara bırakıp kendilerini ezen güçlerin tarafı konumuna düşsünler?

Kürt halkı Irak krizinin topyekün bir savaşa yol açmamasından elbette memnundur. Ken-

disinin savaşırlardan ve yıkımdan çektiğini, başka halkların da çekmesini istememeleri son derece doğaldır. Ne var ki Kürt halkının iradesinden bağımsız olarak doğabilecek bir savaşta Kürtler'in yapması gereken şey, bağımsız bir oluşum yaratmak için mevcut durumdan faydalanmaktır. Ne yazık ki, Kürtler bu konuda öngörülü ve başarılı bir çaba içinde olamadılar. Ulusal çıkarlar etrafında birleşmek yerine, parti, grup ve aşiret çıkarları uğruna birbirleriyle kavgaya tutuştular. Ve bu durum Kürt halkının imajını zedeledi, gücünü zayıflatarak geleceğe olan umudunu azalttı. Bugün yaşadığımız olumsuz deneylerden sonuçlar çıkarabilirsek yeni bir takım tarihsel fırsatları değerlendirme şansını halkımız yararına kullanabiliriz.

ABD başta olmak üzere büyük devletlerin Ortadoğu'ya olan ilgileri devam ediyor. Amerika, Irak'a her an müdahale edebilir bunun için Saddam'ın küçük bir deliliği yeterlidir. Bu yüzden dünya kamuoyunun dikkatleri Ortadoğu ve onun bir parçası olan Kürt coğrafyası üzerinde odaklanmıştır. Bir takım güçlerin plan yaparken, Kürtler'i hesaba katmaları için, Kürtler'in iç çatışmalarını aşarak ulusal çıkarlar etrafında bir birlik yaratmaları gerekmektedir. Aksi halde kendi topraklarında sahneye konulan oyunların sadece seyircisi olacaklardır.

● Türkiye'de siyasi tablo kararıyor

Türkiye'nin siyasi atmosferi, sürekli şimşeklerin çakıp söndüğü karanlık ve fırtınalı bir atmosferdir. Burada kimin kimden ya-

na ve kime karşı olduğunu bilmek ve yakın geleceği öngörebilmek kolay değildir. Kitleler beklenmedik olaylara ve sürprizlere alıştırlar. Başka ülkelerde hükümet deviren, düzen değişikliğine yol açan gelişmeler burada kimseyi şaşırtmamaktadır. Örneğin Susurluk kazası patlak verdiğinde bir çok kimse Türkiye'nin artık değişimin kapısını araladığını, egemen blokta meydana gelen çatlağın kapatılamayacağını söyleyerek barış ve demokrasi rüyalarına kapılmıştı. Susurluk kazasının üzerinden bir buçuk yıllık bir süre geçti; polis, mafya ve siyaset ilişkisi bütün bilgi ve belgelere rağmen açıklığa kavuşturulamadı. Meclis ve başbakanlık başta olmak üzere bütün kurumlar söz birliği etmişçesine topu yargıya attılar. Yargı ise, çoktan beri mafya güçleri karşısında acize düşmüş ve politik baskılar karşısında bağımsızlığını yitirmiştir. Dolayısıyla kendisine atılan topu orta alana savurmakla yetinmiştir.

Devletin gizli kapaklı ilişkileri; eroin ticaretinden tutun da, komşu ülkelerde darbe planlamaya ve rejim muhaliflerini yargısız infaz etmeye kadar her türden ilişki Susurluk topunun taşıdığı düğümün içindedir. Açılması durumunda bir çok siyasetçi ve bürokratin kimliği ortaya çıkacak, Kürtler'e uygulanan katliam ve göçertmenin sorumluları -kamuoyunca biliniyor- hesap vermek durumunda kalacaklardır.

Egemen güçler buna razı olmayacaklarını her durumda gösterdiler. Kitlelerin bildiğini kuşkusuz onlar da biliyorlar: Susurluk'un yargılanması, sistemin ve devletin yargılanmasıdır. Bu nedenle kaza ertesinde Cumhur-

başkanı Demirel'in parlamento da grubu bulunan partilerin liderleriyle yaptığı "devletin bu işten zarar görmemesi" toplantısında tespit edilen strateji aynen sürdürülüyor. O günden beri bir çok defa soruşturma komisyonları oluşturuldu, özel müfettişler görevlendirildi, ortada olan bilgi ve belgeler bir kez daha toplandı, raporlar yayınlandı; ama somut bir sonuca ulaşılamadı. İlk günlerin yarattığı panik ortamında bir kaç tetikçi tutuklayarak kitlelerin tepkisini karşılamaya çalışan egemenler çok geçmeden hepsini salıverdiler. Şimdi Sayın Demirel "Susurluk ne oldu?" diyenlere pışkince ve alay edencesine "Konu yargıya intikal etti, yapacağımız bir şey yok" diye dalgasını geçiriyor. Yargının yargı olmaktan çıktığını, çete ve mafya üyeleri yerine, barış ve demokrasi isteyen, özgür ve demokratik Türkiye özlemini çeken insanları yargıladığını kendisi herkesten iyi biliyor. Bu alanda o kadar gözükara bir politika izleniyor ki, çetelere dokunmamak uğruna, devlet kendisine hizmet etmiş ama çetecilerle ilişkiye düşmüş kimselerin defterini dürmekten de çekinmiyor. Son günlerde "çete-mafya ilişkileri orduda düğümlüdür, ordu adım atmadan siyasiler atamazlar" diyen ve General Veli Küçük'ün Çatlı ve Yeşil'le ilişkisini ortaya koyan Emniyet Genel Müdürlüğü istihbarat şube müdürü Hanefi Avcı'nın tutuklanması bu tutumun göstergesidir. Öyle anlaşılıyor ki, Susurluk düğümü bütün boyutlarıyla çözülmeyecektir. Devlet, bütün kurum ve kuruluşlarıyla bu pislığa bulaştığı için olayı bir yerde kapatmak ve bir kaç memurunu günahkar göstermekle yetinecektir.

Bu gelişmeler içinde Bayan Çiller'le, eski genel kurmay başkanı Doğan Güreş'in durumu ilginç bir görünüm arz ediyor. Sursurluk kazasından bu yana Doğan Güreş gibi birisi bu ülkede yokmuş gibi davranılıyor. Oysa bu zat mafya-çete ilişkilerinin derinleştiği, faili meçhullerin, Kürt işadamlarına ve yurtseverlere dönük katliamların arttığı bir dönemin en önemli adamıdır. Çiller'in Başbakanlığı döneminde Genel Kurmay Başkanlığı yapmış ve işaret parmağının bir tek hareketiyle Çiller'in şahsında dönemin hükümetini yönetmiştir. Bu dönem de Türkiye'de yaşanmış olan tüm karanlık olayların Çiller'le beraber hem ortağı hem sorumlusudur. O halde bu süreçte Doğan Güreş'ten hiç söz edilmemesi ne anlama geliyor? Bu durumda Bayan Çiller'le Ordu'nun çekilmesi bir senaryonun parçası olarak görülüyor mu? Dört milyonu aşkın üyesi bulunan RP'yi siyasi sahnedan indirmeyi başaran Ordu, nasıl oluyor da adı şaibelerle anılan, yolsuzluğa ve pisliğe bulanmış, siyasi pratiğiyle sığ bir politikacı olduğu ortaya çıkan Çiller'in hakkından gelmiyor? Besbelli ki Ordu karşıt görünerek, Onda uzanan bütün yolları tıkamakta ve uzun vadede onu korumak istemektedir. Çünkü Çiller'i korumak, kendini korumaktır. Çiller'in RP ile olan ilişkileri nedeniyle hırpalanması ve zaman zaman generallerin bazı isteklerine ters düşmesi bu gerçeği değiştirmiyor.

97 yılı boyunca gelişmelere yön veren MGK, öngördüğü stratejiyi önemli oranda gerçek-

leştirdi. Öncelikle RP'nin kitle gücünü kontrol altına alıp Kemalizm'in hizmetine koşturmak için hükümet kurmasına göz yumdu. RP kendisine biçilen rolün dışına çıkınca da onu baş düşman ilan etti ve yıllardır "bölücü" tehlikeye karşı kıyıcı bir makina gibi işletilen devlet mekanizmasını RP'ye yöneltti.

Türkiye'nin siyasi atmosferi, sürekli şimşeklerin çakıp söndüğü karanlık ve fırtınalı bir atmosferdir.

Burada kimin kimden yana ve kime karşı olduğunu bilmek ve yakın geleceği öngörebilmek kolay değildir. Kitleler beklenmedik olaylara ve sürprizlere alıştırlar.

Başka ülkelerde hükümet deviren, düzen değişikliğine yol açan gelişmeler burada kimseyi şaşırtmamaktadır.

Güçlü propaganda aygıtları sayesinde yaratılan laik-dinci gerilimi beklenen etkiyi kısa sürede gösterdi ve işçi kesimi başta olmak üzere, önemli toplumsal ve siyasi odakların MGK'nın etrafında toplanmasına yol açtı. Bu sayede RP hükümetten çekilmek zorunda bırakıldı. Ardından RP'nin yargılanması ve tasfiye edilmesi süreci başlatıldı. Bugün RP hukuken kapatılmış bulunuyor. Ancak fiili olarak Erbakan'ın talimatıyla kurulan Fazilet Partisi'nde (FP) yaşamaya devam ediyor.

Devlet adına Fazilet Parti-

si'ni takibe aldığını söyleyen Başsavcı Vural Savaş, "RP'nin devamı olduğunu tespit edersek, kapatırız" diyor. FP yetkilileri ise, yepyeni bir parti kurduklarını, RP'yle ilgilerinin bulunmadığını söylüyorlar. Her iki söylemin de doğru ve haklı olmadığı açıktır. Ne toptan FP'ye geçen RP'liler değiştiler, ne de devlet partileri kapatılarak onlara gönül verenleri caydırabilir. Kapatılan her partinin yerine yenisinin açılarak siyasi sahnedeki yerini alacağı kaçınılmaz bir sonuçtur. Bununla birlikte RP'nin kapatılmış olması kadroları üzerinde önemli etkiler yaratmış görünüyor. RP'liler üzerinde yoğun olarak hissedilen bir tedirginlik ve korku var. Dört milyon üyesi ile Türkiye'nin en büyük partisi olmasına rağmen, kolaylıkla kapatılmış olmasının tedirginlik ve korkusudur bu.

Söz konusu kadroların bundan böyle eskisi gibi pervasız olamayacakları açık. Ancak rejime karşı havlu attıkları da söylenemez. Milletvekilleri, belediye başkanları ve RP'ye bağlılığıyla bilinen diğer unsurların Erbakan'ın talimatıyla peşpeşe FP'ye katılması, rejimin tehditlerine kolay kolay boyun eğmeye niyetli olmadıklarını gösteriyor.

Bu gelişmeyle birlikte sözde laik Kemalistler'le, siyasal islamcılar arasındaki hesaplaşma yeni bir sürece girmiştir ve bu süreç bir süre daha devam edecektir. İzlenen politikalara bakılırsa, MGK'nın 28 Şubat kararlarının adım adım uygulamaya

geçirildiği ve RP'den geri kalan destek ve dayanaklara yöneldiği anlaşılıyor. Sürecin bundan sonra nasıl işleyeceğini bu uygulamalardan alınan sonuçlar ve her iki kesim arasındaki mücadeleden biçimi belirleyecektir. Bununla birlikte RP'li milletvekilleri partilerinin kapatılması sonrasında sine-i millete dönmelele rejimle bir uzlaşma arayışı niyetinde olduklarını ortaya koymuş, rejim de Erbakan'ı DGM'de yargılamayacağını açıklamakla bu mesaja karşılık vermiştir; ama yine de rejimin FP'ye ne oranda tahammül edeceği, FP'nin ise, rejimin koyduğu kurallara ne oranda uyacağını kestirmek için henüz zaman erkendir.

Şurası açık bir gerçek ki, parlamentoda en büyük grubu oluşturan RP'li milletvekilleri, kapatılma kararı sonrasında eğer toptan parlamentodan istifa etmiş olsalardı, rejim büyük sıkıntılarla yüz yüze kalacaktı. %50 milletvekilini kaybeden parlamento, meşruiyetini yitirecek ve MGK'nın öngördüğü güdümlü hükümet modeli çökecekti. Böyle bir durumda Türkiye istese de istemese de kendini bir seçim atmosferi içinde bulacak ve RP böyle bir seçim ortamından daha güçlü bir çıkış sağlayacaktı. Ancak RP'liler rejimle böylesi bir zıtlaşmayı göze alamadılar. MGK ise, şimdilik RP'nin kapatılmış olmasıyla gerekli dersin verilmiş olduğunu düşünüyor, bir yandan da RP'nin dayandığı destekleri budamak için gerekli önlemleri almaya devam ediyor.

ANASOL-D hükümetinin bütün bu gelişmeler içindeki rolü MGK'nın verdiği görevlerle sınırlıdır. İşsizlik, pahalılık, enflasyonun üç haneli rakamlara

çıkması, yolsuzluk ve rüşvet iddiaları, yüze vuran çeteler ANASOL-D hükümetinin ilgi alanı içinde değil gibidir. Onlar hükümette olmanın avantajlarını kullanarak, kamu mallarını yandaşlarına peşkeş çekmenin çabası içindedirler. Hükümet işleri MGK'nın Milli Güvenlik Siyaset Belgesi'nde izah ettiği şekliyle, askerlerin talimatları doğrultusunda sürüp gidiyor. Ne üniversitelerde yanan ateş, ne emekçi yığınlarıdaki kaynaşma, ne de Kürt halkının yaşadığı dram hükümetin umrundaır. Muhalefetteyken, "isyan etmeyen memurun insanlığından şüphe duyarım" diyen Mesut Yılmaz, şimdi başbakanlık koltuğundayken, Kızılay Meydanı'nda Grevli Toplu Sözleşmeli Sendikal Haklar için mücadele eden kamu çalışanlarının üzerine joplu, panzerli, gazlı polisler yürüyor, onları dayaktan geçirerek, yerlerde sürüklüyorlar.

Görülüyor ki, Milli Güvenlik Siyaset Belgesi bütün yaptırımlarıyla yürürlükteır ve adım adım uygulama safhasına konulmaktadır. Dolayısıyla muhalefete dönük baskıların bundan sonra daha çok yoğunlaşması şaşırtıcı olmayacaktır. Nitekim son dönemde rejim muhalifi basına, üniversitelere, hak ve özgürlük isteyen kesimlere dönük bir şiddet dalgası giderek yükselmektedir. Amaç muhalefetin susturulduğu bir siyasi ortamı oluşturmaktır. HADEP'e yapılan baskılar ve yöneticilerinin tutuklanması da bu kampanyanın bir parçasıdır.

Bütün bu uygulamaların ege-menler için uygun bir seçim zemini hazırlamaya dönük olduğu aşikardır. Son günlerde aktüel hale gelen seçim tartışmaları bi-

raz da bu zeminin ne oranda hazırlanmışla ilgili. Nitekim Mesut Yılmaz olası bir erken seçimden söz etmesinin hemen ardından, büyük sermaye çevrelerinden ve ordudan gelen uyarılar üzerine çark etmiş ve erken seçimin söz konusu olmadığını açıklamıştır.

Türkiye'de kısa sürede bir erken seçimin yapılabilmesi MGK'nın gerçekleştirilmesini istediği işlerin başarılması halinde mümkündür. Aksi halde mevcut hükümet dağılsa bile, yakın zamanda bir seçim olması zordur. Meclis bileşiminden ANASOL-D hükümetini çıkaran MGK, mevcut yapı içinden yeni bir hükümet daha çıkaracak güçtedir. Üstelik tekrar seçilemeyeceğini bilen bir çok milletvekilleri de bir erken seçime sıcak bakmıyor. Dolayısıyla ne önümüzdeki aylarda, ne de 98 kışında bir erken genel seçim ufukta görünmüyor. Bütün hesaplar genel seçimleri, 1999 Martı'nda yapılacak olan yerel seçimlerle birlikte yapmak üzerine kurulmuştur. Düzen partileri cephesinde görülen durum, bu tarihten önce yapılacak bir erken genel seçim için henüz hazır olmadıkları şeklindedir.

Bütün bu gelişmeler rejime muhalif güçlerin omuzuna büyük görev ve sorumluluklar yüküyor; ya güçlü bir iş ve güç birliği cephesi yaratılarak baskı çemberi dağıtılacak, ya da ülkeye barış ve demokrasiyi getirme umudundan vazgeçilecektir. Birincisini başarabiliriz, umudu çoğaltarak özlediğimiz ortama ulaşabiliriz. Bütün mesele dar görüşlülüğü aşmak ve rejimden zarar gören geniş yığınlara güven verebilecek birleşik bir mücadele zemini yaratmaktır.

Özgürlüğün diğer adı:

Newroz

● Ali Çınar

Kürt halkı bu yıl Newroz'u 2610. kez kutlayacak. İlk kez M.Ö. 612 yılında,

Kusi ve Med devletleri döneminde kutlanan bu bayram, günümüzde de mitolojik, folklorik ve politik önemi bakımından üzerinde önemle durulması gereken günlerin başında geliyor. Özellikle egemenlerin bu günü sahiplenmeye, onun içeriğini boşaltarak kitleleri "Ergenekon" masallarıyla uyutmaya çalıştıkları son birkaç yıllık süreçte, Newroz'un ezilen halklar açısından önemi birkez daha ön plana çıkıyor

Hiç şüphesiz Newroz'la ilgili şimdiye kadar mitolojik, folklorik ve politik açıdan çok şey yazıldı. Sadece şu son birkaç yılda bile Newroz'a yönelik yüzlerce ve belki de binlerce şiir, destan, tiyatro oyunu ve benzeri edebi eser ile çeşitli makale ve politik değerlendirmeler kaleme

alındı. Buna rağmen Newroz'u birkez daha irdelemek istememizin bir nedeni egemenlerin son yıllarda bu konuyla ilgili iki yüzlü bir tutum içine girmeleri ise, diğer bir nedeni de, Kürtlerin ezilen halklar açısından tarihi önemi alabildiğine belirgin olan Newroz'un 2610. kez kutlanacağı bu günlerde bile halen kendi içlerinde bir uyumsuzluk yaşamalarıdır. Bu nedenle Newroz, 2610. yılında her iki boyut açısından özetle de olsa birkez daha değerlendirilmeye muhtaçtır.

● Newroz Direnişin Sembolüdür

Yeni Gün anlamına da gelen Newroz, elbet yalnız Kürtler tarafından kutlanmıyor. Kürtler dışında Fars, Beluci, Afgan, Tacik gibi Yakın Asya ve Ortadoğu halklarının bazıları da, Newroz'a birbirinden büyük farklılık göstermeyen anlamlar yükleyerek bu günü kutluyorlar. Egemenlerin son yıllarda ortaya attıkları

"Ergenekon" masallarını saymazsak, Newroz'a yüklenen anlamların tümünde ortak olan yön, mazlumun zalime galip gelmesidir.

Kürtler, diğer halkların birçoğundan farklı olarak, biraz da mevcut realitelerinden yola çıkarak, tarihleri içinde en önemli yeri tutan Newroz'un içeriğini zamanla zenginleştirdi, ona ulusal motifler de eklediler. Öte yandan Kürtler, Newroz'u kutlayan halklar içinde ona en büyük değeri biçen, bu nedenle tarihinin en acı ve en tatlı günlerini Newrozlar'da yaşayan halkların da en başta gelenidir. Bu, elbet Kürtlerin Newroz'a yükledikleri misyondan kaynaklanıyor. Çünkü Kürtler açısından özgürlüğün sembolü olarak değerlendirilen Newroz, tarih boyunca bu boyutuyla gelişti. Egemenler açısından ise Newroz, korkunun açığa vurduğu gün olma özelliğini günümüze kadar korudu.

Kürtler, özellikle 20. yüzyılın başlarından bu yana Newrozları özgür olarak kutlayamadılar. İran Kürdistanı'nda 1946 yılında kurulan ve ancak 11 ay süren Mahabad Kürt Cumhuriyeti'ndeki görkemli kutlama ile 1958 yılında Abdulkerim Kasım'ın Irak'ta iktidara gelmesiyle birlikte yaşanan nisbi kültürel özgürlük dönemini saymazsak, Kürtler 20. yüzyılın başlarından günümüze kadar Newrozları, hep egemenlerin baskı ve zor uygulamaları altında, zaman zaman da egemenlerle çatışarak, ya da savaş ortamlarında kutladılar. 1991 yılında Irak Kürdistanı'nda yaşanan ayaklanmadan sonra ise bu parçadaki Kürtler Newroz'u, egemenlerin baskı ve zoru ile karşılaşmadan özgürce kutlamaya başladılar. Ancak bu parçadaki ulusal güçlerin bir kaç yıl sonra kendi aralarında çatışmaya başlaması, ne yazık ki bu parçada Newroz'un yarattığı coşkuyu bir yana iterek geniş bir kesimi Kürtlerin geleceği üzerine düşündürmeye başladı; ki halen de düşündürüyor.

Elbet Kürtlerin geniş bir kesimi egemenlerin Newroz'u yasaklamasını önemsemedi. Onlar en zor, en ağır koşullarda bile canları pahasına Newroz'u kutladılar. Öte yandan Kürtler tarafından ulusal kurtuluş ve özgürlük ruhu ile kutlanan Newroz, günümüze kadar Kürt halkının aydınlanma ve yenilenme hareketinde de büyük bir rol oynadı. Baskıyı ve zulmü tüm dayatmalara rağmen kabullenmeyen Kürtler, her yılın 21 Mart'ında ulusal coşkularını zirveye çıkararak Newroz'u kutladılar. Bu kutlamalar Kürt halkının ulusal duygularını sürekli canlı tutarken, ulusal aydınlanma ve yeni-

lenme yönünde de Kürtler üzerinde azımsanmayacak etkiler yarattı.

● Newroz'un Mitolojik ve Folklorik Yönü

Newroz mitolojisi üzerine birçok bölgede halen de farklı söylemler, anlatılar dillendirilmektedir. Aynı şekilde bu bölgelerde halkın kendiliğinden ürettiği bazı söylenceler de Newroz mitolojisine katılarak, onu günümüze kadar taşımıştır. Elbet bu olgu Newroz'un içeriğini zenginleştirmiş, geliştirmiştir.

Newroz'un büyük anlamda kabul gören mitolojisine göre, M.Ö. altıyüzlü yıllarda Med ve Kusi devletleri döneminde, efsanenin geçtiği bölgedeki halklar Dehaq (Ejderhaq, Zehaq) adlı zalim bir kralın boyunduruğu altında yaşıyorlar. Newroz efsanesinin bitişinde ise, halk Demirci Kawa'nın önderliğinde bu zalim kralı tahttan indirerek, bölge halklarını bu kralın boyundurğundan kurtarıyor.

Başlangıç ve bitiş temaları birçok bölgede aynı olan Newroz mitolojisinin diğer anlatı biçimlerinde ise farklı versiyonları görmek mümkün. Örneğin bazı tarihçiler Dehaq'ın Arap olduğunu söylüyorlar. Bazıları ise Dehaq'ı aralarında Kürtlerin de olduğu farklı halklara mensup biri olarak tanımlıyorlar. Demirci Kawa ise Newroz mitolojisinin anlatılan tüm versiyonlarında Med halkındandır. Öte yandan Dehaq'ın tahttan indiriliş biçimi üzerine bazı anlatılarda, Dehaq'a hediye etmek için bir gürz hazırlayan Kawa'nın onu bu gürzle öldürdüğü söylenirken, bazılarında ise Kawa'nın gürz yerine kılıç kullandığı ifade ediliyor. Aynı şekilde bazı anlatılarda De-

haq'ın omuzlarında yılanlar çıktığı ifade edilirken, bazılarında da Dehaq'ın omuzlarında çiban ya da benzeri yaralar çıktığı belirtiliyor. Hakeza Dehaq'ın yılanlarına verilmek ya da yaralarına sürülmek için hergün iki gencin öldürülmesi konusunda de farklı görüşler var. Örneğin hergün Dehaq'a kurban edilen bu gençlerden birinin Dehaq'ın hizmetçileri tarafından kurtarıldığı ve bunların saklanmak için dağlara gittiği ifade edilirken, farklı diğer anlatılarda ise, hergün öldürülerek beyinleri çıkarılan bu gençlere tepki gösteren halkın Demirci Kawa, Feridun ya da her ikisinin önderliğinde Dehaq'ın sarayına yürüdüğü belirtiliyor.

Newroz söylencesinde Feridun'un kimliği üzerine de dillendirilen farklı anlatılara rastlamak mümkün. Bazı anlatılarda Feridun, Dehaq tarafından öldürülerek beyni yılanlara verilen birinin oğlu olarak tanımlanırken, bazılarında ise Feridun'un saray hanedanından olduğu ve Dehaq'ın gazabından kurtulmak için gizlenmek zorunda kaldığı anlatılıyor. Öte yandan, Dehaq'ın hizmetçileri tarafından kurtarılacak dağlara giden gençlerin Kürtlerin ilk ataları olduğu da, bazı anlatılarda ifade ediliyor.

Kuşkusuz anlatılardaki farklılıkların tümü Newroz'un mitolojisine zenginlik katıyor. Öte yandan her bir anlatının biçimi farklı olsa bile, özü aynıdır. Sonuç itibarıyla Newroz, mazlumların zalime karşı gelerek onu altetmesi üzerine şekillenmiş ve Kürer tarafından da bu şekilde kutlanan ulusal bir gündür. Bu gerçeklik ışığında Newroz mitolojisini şöyle özetlemek müm-

kün:

Dehaq adlı zalim kral, kendisine büyük acılar veren omuzlarında çıkan yaraları iyileştirmek ya da yılanları beslemek için bölgedeki hekimlerden derdine derman bulmalarını istiyor. Tüm uğraşlarına rağmen Dehaq'ın derdine derman bulunamıyor. Birgün şeytan, Dehaq'ın kulağına eğilerek, çektiği acıların dinmesi veya yaranın iyileşmesi için iki gencin beynini yılanlara yedirmesi ya da omuzlarındaki yaraya sürmesi gerektiğini söylüyor. Bunun üzerine halktan iki genç hergün Dehaq'a kurban ediliyor.

Halk zamanla Dehaq'a kurban ettiği gençlerinin acısına dayanamayaarak ayaklanıyor. Demirci Kawa'nın önderliğinde ayaklanan halkın saraya yürütmesinden sonra Dehaq tahttan indirilerek Demirci Kawa tarafından öldürülüyor.

Dehaq'ın tahttan indirilmesi yeni gün anlamına gelen Newroz, Nüroz, Nüroj gibi kelimelerle ifade eden bölge halklarının bu tanımlaması, günümüzde ise Newroz olarak kabul görmüştür.

Kürt halkının ulusal renkleri olarak kabul edilen sarı, kırmızı ve yeşil renklerin de Newroz gününde belirginleştiği, mitolojide ifade edilen bir diğer olgudur. Anlatıya göre Dehaq'ı öldürerek saraydan çıkan Demirci Kawa halkın yoğun tezahüratı altında ilerlerken, kadınlar başlarındaki çeşitli renklerden eşarpları bir sopaya geçirilen Demirci Ka-

Kürtler, diğer halkların birçoğundan farklı olarak, biraz da mevcut realitelerinden yola çıkarak, tarihleri içinde en önemli yeri tutan Newroz'un içeriğini zamanla zenginleştirdi, ona ulusal motifler de eklediler. Öte yandan Kürtler, Newroz'u kutlayan halklar içinde ona en büyük değeri biçen, bu nedenle tarihinin en acı ve en tatlı günlerini Newrozlar'da yaşayan halkların da en başta gelenidir. Bu, elbet Kürtlerin Newroz'a yükledikleri misyondan kaynaklanıyor

wa'nın beyaz iş önlüğünün üzerine atarlar. Doğadaki üç ana rengin Demirci Kawa'nın beyaz önlüğü ile bütünleşmesinin bugünde kabul gören Kürt ulusal renklerine, anılan dönemde dönüştüğü belirtiliyor.

Elbet Newroz'un mitolojik yönünün yanı sıra onun Kürt halkı açısından folklorik bir önemi de vardır. İslam dininin bölgedeki yoğun etkisini de gözetecek bir sonuca ulaşmaya çalışırsak, Newroz'un folklorik önemini günümüze değin korumasını daha rahat anlayabiliriz. İslamiyet öncesi, çok tanrılı dönemde şekillenen Newroz'un, tek tanrılı dinlerin bölgede egemen olması sonrasında bile folklorik özünü koruması ve diğer bazı halkların sahiplendiği ulusal günler gibi eriyip yokolmaması, üzerinde durulması gereken bir olgudur.

Bilindiği gibi İslamiyetin bölgede egemen olmasıyla birlikte, bölge halkları isteyerek ya da zorla, bayram ve benzeri kutlamalarını daha çok İslami inanışın sınırları içinde yaptılar. Tüm bu güçlü egemenliğe ve inansa rağmen Kürtler, Newroz'a İslamiyetin motiflerini yüklemek şöyle dursun, onu kendi özgünlüğü içinde korumuş, günümüze kadar ulaştırmışlardır.

Newroz'un üzerinde durulması gereken bir diğer folklorik özelliği ise bu ulusal günde yakılan büyük ateşlerdir. Efsaneye göre Demirci Ka-

wa'nın Dehaq'ı öldürdükten sonra sarayın burçlarında yakarak isyan eden halkı ya da dağlara giden gençleri bilgilendirmesinin sembolü olarak kabul edilen ateş, günümüz Newrozlarında da Kürtler tarafından özgürlüğün sembolü olarak yakılmaya devam ediyor. Bölgede egemen olan dönemin inançları arasında, özellikle Zerdüşt inancında önemli bir yer tutan ateş olgusu, İslami inanışın tüm engellemelerine rağmen günümüze kadar da korunmuştur.

● Newroz'a Politik Bakış ya da Ondan Çıkarılması Gereken Dersler

Giriş bölümünden de anlaşılacağı gibi, bu kısa yazıdan asıl amaç Newroz'un mitolojik ya da folklorik yönünü okura kavratmak değildir. Elbet Newroz'un

bu yönü de önemlidir ve üzerinde önemle durulması gerekiyor. Bir diğer deyimle binlerce kez yazılsa bile, binyıllardır korunarak günümüzde bile tüm canlılığıyla kutlanan Newroz'un mitolojik ve folklorik yönünü gözardı edemeyiz. Hele bu son yıllarda egemen zihniyetin ikiye bölünmüş bir davranışla "Ergenekon" masallarının ardına sığınarak Newroz'un içeriğini ve anlamını bozmaya kalkması, Kürtler açısından Newroz'un mitolojik ve folklorik yönünü, tarihsel önemini birkez daha gözler önüne seriyor. Ancak hem egemenlerin mevcut zihniyetinin devam etmesine, hem de son yıllarda giderek belirginleşen ve bazı örgütler arasında çatışmalara da neden olan Kürtler arası uyumsuzluğa bakarak yola çıktığımızda, Newroz açısından bugün için üzerinde önemle durulması gereken yönün daha çok Newroz'a yönelik politik bakış açısı ve ondan çıkarılması gereken dersler olması gerektiği açıktır.

Günümüz boyutu ile Newroz'u değerlendirmek için, onun Kürtler açısından önemini birkez daha anımsatmakta fayda var. Yazımızın başlangıcında da belirttiğimiz gibi Kürtler, içinde bulundukları realite ile bağlantılı olarak, bir diğer deyimle halen özgür olmamalarından yola çıkarak, Newroz'a diğer halklardan daha farklı misyonlar yüklüyorlar. Bu nedenledir ki, Kürtler tarihlerinin tüm önemli dönemeç noktalarını Newroz'larda geçmişlerdir. Hatta öyle ki, Kürtler acı ve tatlı günlerinin birçoğunu bile Newroz'larda yaşamışlardır.

Kürtlerin acı ve tatlı günlerinin Newrozlara denk gelmesi elbet nedensiz değildir. Kürtler, başından beri anlatıldığı üzere,

21 Martlarda en coşkulu anlarını yaşamış, özgürlüğe en yakın oldukları dönemler de, hep bu günlere denk gelmiştir. Hakeza Kürtler en büyük katliamları da bu günlerde yaşamışlardır. Bunun en başta gelen nedeni ise, egemenlerin Kürtlerin büyük coşkuyla sahiplendiği bu günden duydukları korkudur. Egemen zihniyetin bu bakış açısı günümüze kadar da değişmemiştir.

Newroz'a yüklediğimiz bu anlamı birkaç somut örnekle ifade etmek gerekirse şunları söylemek mümkün: Örneğin Kürtlerin tarihindeki en acılı dönemlerden biri olan Halepçe katliamı bir Newroz öncesinde yaşanmıştır. Irak Kürdistanı'nda yaşayan 10 bine yakın Kürt 16-17 Mart 1988'de, Newroz'a birkaç gün kala Saddam tarafından katledilmiştir. Ülkemizde son yıllarda yaşanan büyük katliamlar da, yine Newroz'a denk gelmiştir. 1992 Newroz'unda Şırnak'ta 100'ün üstünde Kürdün katledilmesinin temelinde, Kürtlerin Newroz'larda yaşadığı coşkudan egemenlerin ürkmesi gelmektedir. Öte yandan egemenlerin zindanlarında ya da mücadelenin diğer alanlarında da en fazla şehit bu aylarda verilmiştir.

Kürtlerin Newrozlarda coşku ve isyan ile dolan yüreklerinin, bu günde yalnızca acı ile karşılaşmadığı muhakkak. Örneğin Kürtlerin yazılı edebiyatında önemli bir yer tutan Ahmedê Xani'nin Mem û Zin'inde geçen, ulusal motiflerle süslenmiş aşkın başlangıç günü yine bir Newroz'dur. Mem, Zin'e olan aşkını Newroz'da ona sunuyor. Yine Saddam'ın zulmü altında inleyen Irak Kürdistanı halkının 1991 yılında başlattığı ayaklanmanın başlangıcı da Mart ayına

denk gelmektedir. Kürtlerin ulusal önderlerinden Şeyh Sait'de, Diyarbakır'ın burçlarına özgürlük bayrağını dikmeyi bir 21 Mart günü için planlıyordu.

Bu olgular, Kürtlerin özgürlük misyonu ile sahiplendiği Newroz'un yarattığı değerlerin anlaşılması bakımından önemlidir.

Newroz'un politik misyonunu değerlendirmek için ise, egemenlerin zihniyetini de değerlendirmek gerekiyor.

Kürt halkının son ikiyüz yıllık tarihine damgasını vuran mücadele geleneği, onun egemenler karşısında hiçbir zaman boyun eğmediğinin ve eğmeyeceğinin göstergesidir. Tüm ulusal hakları red ve inkar edilen, katliamlara uğrayan Kürt halkı, egemenlere karşı birçok kez ayaklandı. Kanla bastırılan bu ayaklanmalara rağmen Kürt halkının mücadelesi durmadı. Elbet, sömürgeci güçlerin Kürtlere yönelik baskı ve zoru yalnız fiziki değildi. Onlar, Kürtleri tarih sahnesinden silmek için ulusal değerleri de yasaklıyorlar, bu değerleri yozlaştırmak için özel çabalar harcıyorlardı. Egemen zihniyetin bu bakış açısı halen de devam ediyor.

Ancak Kürt halkının mücadele geleneği, egemenlerin yaşama geçirmek istediği tüm politikaları zamanla altetti. Başlangıçta reddedilen Kürt halkının varlığı, buna bağlı olarak bazı değerler, günümüzde ürkekçe de olsa artık egemenler tarafından kabulleniliyor. Geçmişte hiç telafuz edilmeyen Kürt kelimesi, bugün bu ambargoyu aşmış durumda.

Bu zımni değişiklik, elbet egemenlerin zihniyetinin değiştiği anlamına gelmiyor. Bu yeni

durumun en temel nedeni, hiç şüphesiz Kürt halkının ulusal ve uluslararası alanda mücadeleyi yükseltmesi ve sömürgeci devletleri bu anlamda köşeye sıkıştırmasıdır. Kürt halkının haklı mücadelesini bilinen metodlarıyla altedemeyeceklerini gören egemenler, bu kez, "Kürtler var, ancak onlara verilecek bir hak yoktur" anlayışına sığınmaya başladılar. Kürt sorununu terörize eden, Kürt halkına yönelik şiddeti en yüksek dozda uygulamaya devam eden egemenler, bir yandan da, adeta, "alın Kürtlüğünüzü koynunuza koyup yatın", demeye başladılar. Yani kabullenilen, ulusal ya da kültürel herhangi bir kimlik değil, sadece varlığın kabulü idi; o da zımni olarak...

Egemenler bu "değişikliklerini" hem dünyaya, hem de Kürtlere yeni ve iyi bir şeymiş gibi sunmaya çalışırken, bir yandan da Kürt halkının ulusal ve kültürel değerlerini başta Newroz olmak üzere yok etmek için çabalarını sürdürdüler. Yıllar boyu Newroz'u yasaklayan, Newrozlarda Kürdistan'ı baştan başa abluka altına alan egemenler, son yıllarda isim, biçim ve içerik değiştirerek Newroz'u sahiplenmeye de başladılar. Bu, egemen zihniyetin, hak ve özgürlüklerin kullanılmasından ne anladığını da bizlere gösteriyor.

Dikkat edilirse Türkiye'de çete ve kontrgerilla faaliyetlerinin doruğa çıkmasıyla birlikte, bir yandan da Kürtlere, emekçilere, bir bütün olarak muhaliflere ait değerler alt-üst edilmeye başlandı. Önce Newroz'un isim ve içeriği ile ezilen halkların Newroz'a yüklediği anlam değiştirilerek, "Nevruz" adıyla "Ergenekon Destanı" ile bağlan-

tılı uydurma bir hikaye icat edildi. Son birkaç yıldır propagandası yapılan ve halen de Kürtlere ve dünyaya yutturulmaya çalışılan "Newroz serbesttir" masalı da, aslında bu "Ergenekon" masalına dayanıyor. Bu durum, egemenlerin Kürtlere ait ulusal ve kültürel değerleri yoketmek istemesinden başka birşey değildir.

Hiç şüphesiz, egemenlerin yaşama geçirmeye çalıştığı bu yeni durumu altetme görevi, ağırlıklı Kürt halkınıdır. Kürt halkı ve yapılanmaları, egemenlerin bu zihniyetine karşı mücadele etme görevi ile karşı karşıyadırlar. Ancak bu realiteye rağmen, bir kısım Kürt yapılanmasının tarihten yeterince ders çıkarmadığını ne yazık ki bugün de görebiliyoruz. Özellikle Güney Kürdistan'da yaşanan süreç, bu açıdan bakıldığında çıkarılması gereken onlarca yeni ders ile doludur.

Güney Kürdistan'da Kürdistanı Cephe'nin kurulduğu 1988 yılına kadar olan süreci, bu süreçteki olumlu ve olumsuz yanları saymazsak, sadece son on yılda bile Kürtler bu parçada önemli kazanımlar elde ettiler. 16-17 Mart 1988 tarihinde yaşanan Halepçe Katliamı'ndan sonra biraraya gelen Güneyli Kürt örgütleri, Kürdistanı Cephe'nin kuruluşunu ilan ettiler. 1991 yılındaki Körfez Savaşı sonrasında yaşama geçen yeni durum, yine 31 Mart ayında Kürtlerin Güney Kürdistan'da idareyi ele geçirmesi ile sonuçlandı. Akabinde genel seçimlerin yapılması, parlamentonun kurulması ve Federe Kürt Devleti'nin ilanı, bu parçadaki Kürtler ve dolaylı olarak tüm Kürdistan halkı için büyük bir kazanımdı.

Ne yazık ki bu parçadaki Kürtler bu kazanımı korumada özenli davranmadılar. Bir Newroz günü yaşanan büyük coşku, aradan bir müddet geçtikten sonra Kürtlerin aleyhine yeni bir durumun yaşanması ile sonuçlandı. Bu parçadaki Kürt örgütleri, hem içsel hem de dışsal olarak tanımlanabilecek bazı müdahaleler sonrasında birbirleri ile çatışmaya başladılar. KDP, KYB ve PKK arasında son birkaç yıldır sürgit devam eden bu çatışmalar, 1998 Newroz'unu karşıladığımız bu günlerde bile halen çözülebilmemiş değil.

Bu durum Kürtler açısından büyük bir talihsizliktir. Bu talihsizliğin ortadan kaldırılması için de, başta birbirleri ile çatışan örgütler olmak üzere, tüm Kürt örgütlerine ve aydınlarına büyük görevler düşüyor. Kürtler 1998 Newroz'unda kendi iç sorunlarını çözerek, en azından sorunların çözümünde diyalog yöntemini benimseyerek mücadeledeki kararlılıklarını göstermelidirler.

Öte yandan Kürtler arası diyalogun olumlu bir seyir izlemesinin yaratacağı yeni durumu görmekte de fayda var. Elbet Kürtlerin sorununun çözümü için, Kürtler arası diyalogun belli bir olumluluk sürecine girmesinin yaratacağı etkiler tartışılmaz. Şu da bir gerçek ki, Kürtler, kendi iç sorunlarını çözemedikçe diğer sorunlarını da çok rahat çözemezler. Bu durum, tüm parçalardaki Kürtler açısından böyledir.

1998 Newroz'unu Kürt halkının tarihinde önemli değişikliklere yol açacak tarihsel bir güne çevirmek Kürtlerin elindedir. Kürtler, Newroz'un geçmiş süreçlerinden çıkardıkları dersleri artık yaşama geçirmelidirler.

LEGAL MÜCADELE, KİTLESEL LEGAL PARTİ; EMEK, BARIŞ, ÖZGÜRLÜK GÜÇLERİNİN BİRLİĞİ; BARIŞ, DEMOKRASİ VE KÜRT SORUNU

● İbrahim Can

Türkiye'de emek, barış ve özgürlük güçlerinin açık-yasal çalışma istekleri Türk devletinin kuruluş yıllarına dek uzanıyor. Ama bu istek her defasında resmi ideolojinin yasaklarıyla karşılanmış, yığınların hak talepleri yoğun bir baskı ve şiddet dalgası içine alınarak, legal alan sol ve yurtsever güçlere kapatılmıştır. Muhalif görüşlerin kitlelere

ulaşması bu yolla engellenmiş, siyasi parti ve kadroların legal pratik içinde bilgi ve deney biriktirmelerinin önüne geçilmiştir.

Bu durum sol ve yurtsever güçler bakımından büyük bir dezavantajdır.

İfade ve örgütlenme özgürlüğü ile iktidar sorunu arasında önemli bir bağ vardır. Her tür düşüncenin serbestçe ifade edil-

diği ve örgütlenebildiği ekonomik toplumsal düzenlerde yığınların iktidarlar üzerinde denetim kurlmaları daha kolaydır. Bu tür toplumlarda katılımcı, çoğulcu bir anlayış gelişir, demokrasi kültürü hayat bulur. Yığınları zor ve baskı yöntemleriyle örgütsüz bırakarak çıkarlarını güvenceye alan egemenler ise, bunu istemezler. Bu nedenle Türkiye'de ifade ve örgütlenme özgürlüğü-

ne, temel insan haklarına hep karşı çıkmıştır. Özgürlük ve demokrasi egemen sınıflar için hak sayılmış, bu hakların yığınlar tarafından kullanılması "ülkenin birliği ve milletin bütünlüğü" için tehlikeli sayılmıştır.

Bu politika egemenlerin iktidarını seçeneksiz; kitleleri etkisiz ve örgütsüz bırakmanın etkili bir yolu olarak yıllardır ülkemizde uygulanıyor. Türkiye'de legal mücadele alanını daraltan bu tutum, bir çok soruna yol açtığı

halde, egemen kesim bundan vazgeçmemekte direniyor. Egemenler, zaman zaman toplumsal-siyasal muhalefeti rahatlatmak ve toplumsal gerilimi düşürmek için kimi yasal düzenlemeleri yapmak zorunda kaldıklarında bile, yerine daha ağır yaptırımlar öngören yasaklar koydular. Bu yüzden demokratikleşme alanında hiç bir mesafe katedilemedi. Özal'lı ANAP iktidarında demokratikleşme adına kaldırılan 141, 142 ve 163. maddelerin yerine TCK'ya konulan ünlü 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası bunun önemli bir kanıtıdır.

Aynı sahte tutum bugün de değişik biçim ve görüntüler altında sürdürülmektedir.

Bu nedensiz değil elbet. Egemenlerin Osmanlı'dan devraldıkları ve kuşaktan kuşağa aktardıkları bu politika Türk devleti ile yaşıttır.

Türkiye'de devlet yapısının dayandığı temeller, adil ve demokratik değil. Egemenler bu yüzden devletin yıkılabileceği endişesini sürekli içlerinde taşıdılar ve korkuyu bir politika haline getirdiler. Gerçek anlamda bir demokratik ortamın oluşması, kitlelerin çıkarları etrafında örgütlenmesi onlar için "son Türk devletinin" de tarih sahnesinden yok olması anlamına geliyor. Emekçi yığınlar ve halklara karşı duyulan korku ve güvensizliğin temel nedeni budur.

Türk devletinin kuruluş öyküsü, Kürtler ve Anadolu'nun diğer halkları bakımından tam bir oyalama, aldatma öyküsüdür. Anadolu işgali sırasında Mustafa Kemal ve arkadaşları kurtuluş mücadelesini örgütlerken "ortak vatanın savunulması" temasını işlediler. Devletin Kürt ve Türk

nüfusun yaşadığı toprakları kapsadığını belirterek, kurulacak devletin Kürtlerin ve Türklerin ortak devleti olduğunu propaganda ettiler. Kürt halkının desteğinin sağlanması ve işgalcilerin kovulmasından sonra verilen sözler unutuldu. Devlet yapılanması ülkedeki etnik, kültürel ve sosyal gerçekliğin inkarı üzerine inşa edilerek, inkar ve red politikası devletin kuruluş manifestosu haline getirildi.

Bu yapı ancak güçlü bir militarist aygıt tarafından ve teröriste edilmiş bir sosyal ortamda ayakta tutulabileceği için, o gün bugündür red ve inkar politikalarına baskı ve zulüm politikaları eşlik etti.

Bugün ülkeyi yıkımın eşiğine getiren ve toplumu bunaltan sorunların temelinde işte bu gerçeklik yatıyor. Devleti yönetenler bu gerçeğin üstünü örtmeye her durumda büyük bir özen gösterdiler. Dili, inancı, kimliği yasaklı, ezilen ve sömürülen, baskının binbir çeşidiyle yüzyüze bırakılan Kürt halkı ve emekçi yığınlar "sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış bir kitle" yaratma hayaliyle, yıllar boyu sürdürülen ırkçı-şoven politikaların esiri haline getirildiler.

Öte yandan bu durumdan zarar gören kitlelerin birleşik, örgütlü politik bir güçten yoksun oluşu da rejimin işini kolaylaştırdı, yığınların bilinçlenmesini geciktirdi ve legal alanın düzen yanlılarına bırakılmasına yol açtı. Tek başlarına yola koyulan, asgari müştereklerde bile ortak davranış ve dayanışma gösteremeyen sol ve yurtsever güçler, toplumsal değişimin kapılarını zorlamada etkisiz kaldılar ve yığınların güvenini kazanarak, onları harekete geçiremediler. Kit-

Egemenler, zaman
zaman
toplumsal-siyasal
muhalefeti
rahatlatmak ve
toplumsal gerilimi
düşürmek için kimi
yasal düzenlemeleri
yapmak zorunda
kaldıklarında bile,
yerine daha ağır
yaptırımlar öngören
yasaklar koydular.
Bu yüzden
demokratikleşme
alanında hiç bir
mesafe katedilemedi

leler bunalımlardan ve baskılardan kurtuluşu ya birbirinden farksız düzen yanlısı partilerin ya da radikal grupların peşine takılmakta buldular. Bu durum Kürt halkına toptan imhayı dayatırken, emekçi yığınlara da açlık ve sefalet getirdi.

Yığınlar legal mücadele koşullarından yoksun bırakıldıkları için kendi politik tercihlerini ortaya koymadılar ve kendi adlarına faaliyet sürdüren illegal yapılarla sağlıklı bir diyalog geliştiremediler. Bu durum geniş toplum kesimlerini illegal yapılardan uzak tutarken, halk denetiminden uzak kalan illegal yapılar da yüzyüze kaldıkları kadro erozyonu, tembellik, kaytarma vb. sorunları aşmada sıkıntıya düştüler.

O halde çare nedir?

Öncelikle özgürlük, barış ve demokrasi mücadelesinde biçim ve yöntemleri mutlaklaştıran tutumlardan kurtulmak gerekir. Ne legal ne de illegal alan her zaman ve her koşulda tek başlarına var olmazlar. Toplumsal, siyasal yaşam, ekonomik çıkarlar sınıflı toplumlarda hassas dengeler üzerinde kuruludur. En demokratik ülkelerde bile siyasal partilerin kendi sırları vardır. Türkiye gibi baskıcı rejimlerle yönetilen ülkelerde ise, kişiler gibi siyasal partilerin de yaşama garantisi yoktur. Bu nedenle legal çalışmanın yanında daima bir de illegal kalan bir yön vardır. Zor ve baskı koşullarında şu veya bu mücadele biçiminin sürdürülmesinden çok, koşullara uygun düşenin öne çıkarılması önemlidir. Burada gözetilmesi gereken nokta, yığınları hedefe götürecek olan mücadele yöntemlerinin bir uyum içinde götürülebilmesi ve bu ustalığın gösterilmesidir.

Bazı insanların zaman zaman devletin baskı politikalarını gerekçe göstererek illegal mücadeleye çokça vurgu yaptıkları görülüyor. Bunlar için illegalite yalnızca bir yöntem değil, neredeyse bir amaçtır. Bu ciddi bir yanılgıdır. Gizli çalışma koşullarının ağır bastığı faşizm koşullarında bile, legal alanda yapılabilecek şeyler vardır. Halkların mücadele pratiği bunun örnekleriyle doludur. Legal çalışma içinde olmak, sömürgeci zorbalığın ve faşizmin saldırılarına karşı belli güvenceleri oluşturmaya engel değildir. Politik çalışma içinde mevcut yasaları zorlarken sınırlarına dikkat etmek, illegalite ile legaliteyi karıştırmamak, yasal gereklilikleri yerine getirmek bu bakımdan önemlidir. Bununla birlikte rejimi güvenceye alan yasaların önümüze çıkabileceği engellerden kurtulmak ve saldırılarını etkisiz kılmak için kimi durumda; maddi kaynaklarımızı, dostlarımızı, demirbaşlarımızı farklı düzenlemeler içinde tutmak bir gereklilik olarak ortaya çıkabilir. Demokratik teamüllerin yerleşmediği, hukuk tanımazlığın ve keyfiliğin egemen olduğu toplumlarda bu yalnız gereklilik değil, aynı zamanda bir zorunluluktur da.

Böyle durumlarda açıklık ve demokrasi adına her şeyi ortaya sermeyi öneren arkadaşlarımızla da zaman zaman karşılaşıyoruz. Örneğin bu arkadaşlarımız, legal alandaki çalışmaları destekleyen dostları, bu alandaki kurumların maddi kaynaklarını haklı olarak orta yere sermek ve öğrenmek istiyorlar. İyi niyetli olduklarından kuşku duymadığımız bu isteklerin zor ve baskı koşullarında legal kurumları savunmasız bırakarak, rejimin saldırılarına

gerekçe oluşturacağını ve kazanımların gaspedilmesine yol açacağını bilmek gerekir.

Türkiye'de demokrasi gibi çok partili yaşam da göstermeliktir. Çok sayıda siyasal partinin kurulmuş olması, toplumdaki çoğulcu yapının siyasal alana yansımaları anlamına gelmiyor. Bu daha çok rejimin gerçek yüzünü gizlemede ve onu çok partili demokratik bir sistem gibi göstermede kullanılan bir maskektir. Bu bakımdan partilerin yalnızca adları değişiktir. Düşünce ve programları, mevcut düzenin sürdürülmesi noktasında aynıdır.

O halde legal alanda faaliyet gösteriyor olmak tek başına güvence oluşturmaz. Çünkü, rejimin ne zaman ne yapacağı belli değil. Genel olarak rejim muhaliflerinin, özelde Kürt yurtseverlerinin içinde yer aldıkları siyasal partiler, her zaman rejim için boy hedefidirler. Bu bakımdan sürekli uyanık olmak, mücadelede örgütlülüğü ve sürekliliği güvenceye almak bir görevdir. Elimizdeki olanakları yitirmemek ve yeniden mücadelenin hizmetine sunmak ancak böyle bir dikkat ve ustalıklı bir politik tutumla mümkün olabilir. Kuşkusuz bu zor bir iştir. Ama olanaksız değildir. Düzen partileri dediğimiz yapılar bile, günün birinde ellerindeki olanakları yitirme endişesiyle bazı bilgileri saklıyorlar. Refah Partisi'nin (RP) durumu buna iyi bir örnektir. Milli Nizam Partisi'nden, Milli Selamet'e uzanan çizgide RP kendi maddi birikimlerini böyle korumuş, yasal engelleri bu yöntemle aşmıştır. Bugün de kapatıldığı halde malvarlığını devlete kaptırmamış, yeni bir siyasal oluşuma aktarmak için gerekli bütün

önlemleri almış gibi görünüyor. Aynı durum diğer siyasal partiler için de söz konusudur. Durum böyleyken rejime karşı mücadele eden, bu yüzden her an bir saldırı ve kapatılma tehlikesiyle yüzyüze bulunan partilerin bir takım sınırlarının olmaması düşünülemez.

Belli ki, temel hak ve özgürlükler herkes için geçerli olmadığına, herkeye barış ve demokrasi gelmeyecek, Kürt halkına özgürlük tanınmadıkça bunalımlı ortam böyle sürüp gidecektir. Ama böyle olması legal mücadeleyi küçümsememizi gerektirmez. Herşeyi güllük gülistanlık gösterip illegaliteye karşı çıkan ve bunu başarmak için devlet ile her türlü uzlaşmayı göze alan anlayışlar gibi, bu da önemli bir yanlış olur. Rejimin saldırılarına karşı değişik alanlarda mücadele verilebilecekken, bunu sınırlar ve bizi yalnızca bir alana hapseder. Bu, düzen karşıtlarının yararlanabileceği bir durumdur.

Özetle söylemek gerekirse; illegal mücadele ve örgütlenme, sol ve yurtsever güçler bakımından özellikle tercih edilen bir mücadele biçimi değildir. Zor ve baskı koşullarında mücadeleyi sürdürmek, kadroları ve örgütsel ilişkileri rejimin saldırılarından korumak için başvurulmuş bir yoldur. Rejimi geriletmediği, kendine hayat alanı açabildiği oranda da legal alana çıkar. Dolayısıyla illegalite aynı zamanda legaliteyi kazanma mücadelesidir de denilebilir. Çünkü legalite kazanıldıkça mücadele alanı genişler, olanaklar artar. Rejimin bizi sıkıştırıp marjinal konuma itmek istediği bir durum önlenerek, kitlelerle ilişki kurma imkanları elde edilmiş olur. Illegal yaşamın ve mücadelenin getirdiği zorluk-

lardan kurtuldukça güç ve enerjimizi daha rahat seferber edilecek, dışımızdaki insanlarla daha sağlıklı ilişkiler geliştirebileceğiz.

Bununla birlikte her iki mücadele biçiminin birlikte yürütülmesi de söz konusudur ve çoğu zaman da böyle olmaktadır.

Herkes illegal mücadelenin zorluklarına katlanamaz. Bugün yığınla insan illegal mücadele araçlarına sarılmıyorsa, bunun bir nedeni rejimin saldırıları, diğer bir nedeni ise, mücadeleye dar olanaklar sunmasıdır. Nitekim bir çok aydın ve yurtsever insan kitle etkileşiminin azlığı ve diğer zorluklar nedeniyle illegal siyasi yapılarauzak duruyorlar. Böylelerini legal alanda örgütlenme içine çekmek mücadelenin başarısı için gerekli ve zorunludur.

Bu nedenle bizim illegal mücadeleyi ve araçlarını kutsamamız, legal alanı ise, küçümsememiz doğru bir tutum olmaz. Illegal örgütlenme, hedefe ulaşmak için başvurulması gereken bir yöntem ve araçtır. Ama koşullar değiştiğinde yeni koşullara uygun düşen yöntem ve araçlara yerini bırakmak veya dönüşmek durumundadır. Aksi halde illegaliteyi fetişleştirmiş, önlümüzü tıkamış oluruz.

O halde, legal çalışma ve örgütlenme olanaklarının var olduğu durumlarda bundan geri durmak, illegaliteye sığınmak, bir yanıyla üzerimize düşen görevleri yapmaktan geri durmak demektir. Bunu bilinçsizce yapanlar olduğu gibi, çalışmaktan kaçmak için de yapanlar vardır. Her iki halde de, devrimci ve yurtseverlerin bu ve benzeri tutumlarından uzak durması gerekir. Kaldı ki, devrimci bir insanın değeri

legal ya da illegal mücadele içinde yer alışıyla değil, bulunduğu alanda mücadeleye kattığı değerlerle ölçülür. Siyasi partiler de böyledir. Legal ya da illegal olarak önlerine koydukları programı gerçekleştirmek için ne oranda çaba gösterdikleri ve kurulu oldukları alanın gereklerine ne kadar uydukları ile ölçülürler. Biz bu konuyu legal kitlesele partiyle ilgili bölümde biraz daha irdedeleyeceğiz.

● LEGAL KİTLESEL PARTİ VE İŞLEVİ

Legal mücadele olanaklarının kitle ile ilişkilerde sunduğu avantajları yukarıda kısaca anlattık. Bu mücadele biçimi salt politik alanla sınırlı değil kuşkusuz. Sendika, kitle ve meslek örgütleri, odalar ve kooperatifler gibi ekonomik ve sosyal haklar mücadelesinde yer alan bir çok mücadele aracı ve faaliyet alanı daha vardır. Aslıolan bütün bu mücadele alanlarında var olmak; bunları kendi işlevlerine uygun çalıştırmak ve değerlendirmektir. Ancak bizim üzerinde duracağımız esas konu, legal siyaset ve onun aracı durumundaki politik partilerdir.

Politik partiler içinden çıktıkları toplumsal yapının ürünü olarak ondan izler taşır ve dayandıkları kitle tabanının çıkarları temelinde örgütlenirler. Diğer bir deyişle kitle tabanlarının iktidar özlendirmelerini gerçekleştirmek için vardır. Legal ya da illegal tüm siyasi partilerin temel amacı budur. Ancak, bu hedefe varmak zor ve uzun süreçleri kapsıyabilir. Çünkü, siyasal-toplumsal mücadele düz bir çizgiden çok zikzaklı bir seyir izler.

Mücadele süreçlerinde yaşa-

nan kimi gelişmeler, iktidar mücadelesini geride bırakabilir, hatta iktidar mücadelesinin ön koşulu haline gelebilirler. Örneğin faşizm koşullarında diğer demokrasi ve özgürlük güçleriyle birlikte demokrasinin kazanılması ve faşizmin defedilmesi için ortak mücadele, partilerin ilk gündem maddesi haline gelir. Aynı durum toplumsal yaşamı derinden sarsan, üretici güçleri tahrip eden ve kitleleri yoksullaştıran savaşa karşı, barışı savunmak için de geçerlidir. Ve bunlar başarılabilirdiği oranda iktidar mücadelesinin önündeki engellerin kaldırılması-na hizmet ederler.

Değişik sınıf ve katmanlar çıkarlarını korumak ve geliştirmek amacıyla örgütlenme ihtiyacı duyarlar. Günümüz dünyasında ekonomik, sosyal ve siyasal alanda en gelişmiş toplumlar, en örgütlü toplumlardır. Bireyler varmak istedikleri hedeflere çoğu zaman tek başlarına varamayacakları için, başkalarıyla dayanışma ve güçlerini birleştirme ihtiyacı duyarlar. Kuşkusuz, amaç ve hedeflerde bir ve benzer düşünen insanlar birlikte bir örgüt yaratabilirler. İster ekonomik, demokratik, ister akademik ve mesleki çıkarlar, isterse sınıfsal ve ulusal çıkarlar olsun, istenen hedefe varılması, öngörülen amaçların gerçekleştirilmesi; ancak örgütlü yapılar yaratmakla mümkün olabilir. Dikkat edilirse, örgütlenme yeteneği ve düzeyi en yüksek olan kesimler, diğer toplumsal

Legal çalışma ve örgütlenme
olanaklarının var olduğu
durumlarda bundan geri
durmak, illegaliteye sığınmak, bir
yanıyla üzerimize düşen
görevleri yapmaktan geri durmak
demektir. Bunu bilinçsizce yapanlar
olduğu gibi, çalışmaktan kaçmak
için de yapanlar vardır. Her iki
halde de, devrimci ve yurtseverlerin
bu ve benzeri tutumlardan uzak
durması gerekir. Kaldı ki, devrimci
bir insanın değeri legal ya da
illegal mücadele içinde yer alışıyla
değil, bulunduğu alanda mücadeleye
kattığı değerlerle ölçülür

kesimler karşısında üstün bir konumda oluyorlar. Bugün dünyada ve ülkemizde burjuvazinin egemen konumda olması ve üretim araçlarını elinde tutması en örgütlü kesim olmasındandır. Burjuvazi, toplumun çok küçük bir kesimini oluşturmalarına rağmen, geniş yığınları bu sayede ezip sömürebiliyor. O, ordu, polis ve medyasıyla, mahkemeler ve hapishaneleriyle devasa bir baskı çarkıdır. Toplumdaki bütün mekanizmalar egemenler eliyle bu çarkı işletmek amacıyla çalıştırılır ve yönlendirilir. Eğitim, sağlık, kültür politikaları bu amacın gerçekleşmesine hizmet eder. Çarkın işleyişine zor-

luk çıkaran, muhalefet eden herkes sistem için düşmandır.

Bu yüzden sömürgeci, baskıcı ülkelerde ifade ve örgütlenme özgürlüğü sürekli tehdit altındadır. Emekçi yığınlar, farklı ulus ve inançtan insanlar, fiili ve yasal engellerle kuşatılıp, etkisiz hale getirilirler; mahkemeler onlar için işler, hapishaneler onlar için kurur. Günümüz Türkiye'sinde olduğu gibi; çoğu zaman yasalar bile uygulanmaz, insanlar hukuk dışı yollarla yargısız infaz edilir, ya da kaybettirilirlir. Bunun nedenlerini kavramak için konuyu biraz daha açmakta yarar var:

Türkiye'de resmi ideolojinin dokusunu oluşturan ırkçı, şoven milliyetçilik; inkarcı, baskıcı ve katliamcı tutumuyla, ülkenin gelişimini durdurmuş, halk yığınlarını ge-

ri kalmışlığın cenderesi içinde açlık ve sefaletle mahkum etmiştir. Kitleler, güvensiz ve kaygılıdır. Geleceğe ilişkin umutları her geçen gün biraz daha tükenmektedir.

Türkiye'de hiç bir dönemde toplumsal ve siyasal muhalefete izin verilmedi, halkların hakları tanınmadı. Ülke, uzun süre tek parti, tek şef buyruklarıyla yönetildi ve akıl dışı bir tutumla tabular oluşturuldu. Buna karşı çıkan toplumsal dinamikler acımasızca ezilip, bir bölümü yok edildi. Etnik ve kültürel çoğulculuk inkar edilerek, Kürt halkına eşî ve benzeri görülmemiş bir baskı ve zulüm uygulandı; tarihi, dili,

kültürü yasaklanarak, ulusal kimliği inkar edildi. Kürtler başta olmak üzere, Kürt olmayanlara yoğun bir Türkleştirme politikası uygulandı. Mezhep farklılıkları çatışmalara dönüştürüldü; resmi dilin yanısıra, resmi din kurumları oluşturuldu. Türk Dil Kurumu'nun dil alanında yaptığını, Diyanet İşleri Başkanlığı da din alanında üstelenerek, dini Türk şovenizminin hizmetine soktu ve Hanefiliğin dışında kalan mezheplere karşı düşmanlık geliştirildi.

Öte yandan yığınların alınteriyle yaratılan zenginlikler, bir avuç sermayedara peşkeş çekilerek, devlet eliyle zenginler yaratıldı. Bu yöntemle, asker ve sivil bürokratlardan oluşan bir kesim, feodallerle de işbirliği yaparak, ülkenin geleceği üzerine çöreklendi ve burjuvaziyle iktidarı paylaşarak, yönetimin dizginlerini eline aldı.

Ülkede çok partili yaşama geçildikten sonra da durum değişmedi. Partiler ve hükümetler, zaman zaman değişti; ama asker ve sivil bürokratlarla kaynaşan burjuvazi ve toprak ağaları iktidarı egemenliğini hep sürdürdü.

Bu yüzden halklarımız demokrasiyi tanıma ve yaşama olanağına kavuşamadı. Ağır ekonomik sömürü ve baskı çarkının ezdiği kitleler, yeter politik bilinç ve örgütlülük düzeyine erişemediklerinden, egemenlerin işi kolaylaştı ve saltanatları pekişerek bu günlere geldi. Bugün de ülkede sözde demokratik parlamenter sistem ve farklı adlarla adlandırılan siyasal partiler var. Ancak parlamento ve sivil yönetim göstermelik ve siyasal partiler işlevsizdir. Mevcutların hiç biri asker güdümlü MGK'nın çizdiği sınırları aşmayı göze ala-

mıyor. Aşmaya yeltenenler fiili ve yasal engellerle kuşatılıp, kapatılıyor ya da çalışamaz hale getiriliyor.

Yalnız politik yapılar değil, işçi ve emekçi yığınların kurduğu örgütler de binbir engelle yüzüze bırakılıyor, çalışmalarına ve politika yapmalarına fırsat verilmiyor.

Son yıllarda dünyada yaşanan gelişmelerden sonra, sol güçler görece de olsa örgütlenmeye olanağı buluyorlar. Ancak Kürtler'in parti kurması ve kurulu olanların serbestçe faaliyet göstermesi hala yasak ve buna yeltenenler şiddetle cezalandırılıyor.

Son birkaç yılda resmi ideolojiye aykırı görülerek, "yıkıcı-bölücü" faaliyet gösterdikleri iddiasıyla onlarca siyasi parti yasaklandı. Bu nedenle var olan partilerin çokluğuna bakarak, ülkede çok partili demokratik bir yapının olduğunu var saymak mümkün değildir. Bir kaç muhalif partinin dışında kalanların tümü, tek parti misyonunu değişik adlarla sürdürmek amacıyla kurulmuştur ve rejimi perdellemeyi, demokratik göstermeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle, sözde çok partili sisteme geçişin üzerinden 50 yıl geçmesine rağmen, ülke sorunları çözülmemiş, büyüyüp çoğalarak bu güne gelmiştir.

Dolayısıyla, bugün yaşadığımız şiddet ve yıkım ortamının, çeteleşme ve yozlaşmanın sorumlusu onlardır. 75 yıldır ülkeyi onlar yönetiyor, bugün de aynı tutumu sürdürmekte inat edenler yine onlardır.

O halde ne yapmak gerekir?

Soruyu, "politik iktidarı ele geçirmek" olarak yanıtlayabiliriz. Ama bu, özetin özeti olur. İktidar nasıl ve ne ile ele geçirilecektir?

Bu, ezilen halkların ve emekçi yığınların siyasal alanda örgütlenerek, yığınlara güven vermesi ve onları harekete geçirebilecek güç ve yeteneğe sahip olmasıyla mümkündür. Aksi halde temel hak ve özgürlükler gibi, toplumun geleceği de egemenlerin insafına terk edilmiş olacaktır. Ve yaşadığımız bunca deney, egemenlerde insafın olmadığını ortaya koymuştur.

Yapılması gereken şey, güçlü bir yığın hareketi yaratmaktır. Kürtler ve Türkler; her kesimden işçi ve emekçi yığınlar ve toplumun diğer ilerici güçleri eyleme geçmedikçe, egemenlerin kurduğu baskı çarkını dağıtmak, zulüm politikalarına son vererek, ülkeye barış ve demokrasiyi getirmek mümkün değildir.

Bu tespit, legal kitlesel partinin amaç ve işlevini belirlemede, kapsamının ne olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Değişim ve dönüşüm kapılarını aralamak, özgürlük, demokrasi ve barışı teminat altına almak, ancak böylesi geniş bir çerçevede bir politik yapı yaratmakla mümkündür.

Türkiye'de halk egemenliğine dayalı çağdaş bir demokrasi-nin kurulmasını ve toplumsal gerilime yol açan sorunların çözüm yoluna sokulmasını, böylesi bir perspektifle kurulan ve yığınları harekete geçirme gücüne sahip olan kitlesel ve legal bir parti başarabilir. Böyle bir parti, değişik kesimlerden insanlara güven verebilir ve hem Kürt hem de Türk halkının en geniş sol, demokratik ve yurtsever güçlerini biraraya getirebilir. Ülke koşulları ve yaşadığımız süreç bunu zorunlu bir görev olarak önümüze koyuyor. Zira bugün hiçbir toplumsal-siyasal güç tek ba-

şına yarattığı örgütlülükle düzeni değiştirme güç ve olanağına sahip değildir.

Biz yalnız kendimiz gibi düşünen insanlarla bir parti kurmayı düşünürsek, mevcut koşullarda uzun süre iktidar seçeneği haline gelemeyiz. Ve halkımızın acil beklentilerini karşılayamayız. Oysa ülkede hala 12 Eylül hukuku egemendir. Temel hak ve özgürlüklerin kullanılması hala yasaktır. Yıllardır sürdürülen kirli savaş ve onun yarattığı kaos durumu söz konusudur. Kürdistan'dan batıya yaygın bir göç var ve göçün yarattığı sorunlar bütün toplumu etkiliyor. Kamuya ait mallar kirli savaşa kaynak oluşturmak için haraç mezat satılıyor. Bu işsizliği arttırarak kitlelerin yoksullaşmasına ve acı çekmesine yol açıyor. Mevcut ülke kaynakları üretim dışı alanlarda; savaşa, özel time, korucuya, çetelere ve lüks tüketime harcanıyor. Bütün bunlar toplumun egemen kesimi dışında kalan çok geniş bir kesimi ilgilendiriyor. O halde mevcut durumdan kurtulmanın yolu da bundan zarar gören halk kitlelerini bir araya getirmekten ve düzene karşı çıkmalarını sağlamaktan geçiyor. Düzeni değiştirme işi yalnız sosyalist ve demokrat olanların çabalarıyla olmaz.

İşte legal kitlesel parti ihtiyacı bu gerçeklikten kaynaklanıyor. Gerçi bugün için sol, demokrat ve yurtsever güçler bakımından legal kitlesel parti tartışması artık geride kalmıştır. Geçmişte legal partiye şiddetle karşı çıkanlar bile, bugün legal mücadeleye ve legal kitlesel partiye sıcak bakıyorlar. Yaşanan süreç herkese bir takım şeyler öğretti. 1990 yılı başlarında M. Jıyan imzasıyla Deng dergisinde ya-

ynlanan "Kitlesel Legal Parti" başlıklı makalede çizilen teorik çerçeve, bugün geniş bir kesim tarafından kabul görüyor, en azından pratikte gerçekleştirilmeye çalışılıyor.

Kuşkusuz bu bir kazanımdır. Kitlesel legal partiden devrim beklemek gibi yanlış anlayışların aşılması olması, bu partilere yanlış misyonlar yüklenmesini önlemiştir. Bu ve benzeri adımların atılarak legal alanda deney birikiminin sağlanması ve mücadele alanının doldurulmaya çalışılması rejimde ciddi rahatsızlıklar yarattı ve saldırılara yolaçtı. Bilindiği gibi 1990'lı yılların başından başlayarak sözünü ettiğimiz perspektife uygun olarak peşpeşe partiler kuruldu. Bunların önemli bir kesimi çok geçmeden kapatıldı. Halkın Emek Partisi (HEP), Demokrasi Partisi (DEP), Demokrasi ve Değişim Partisi (DDP) bunun en belirgin örnekleridir. Söz konusu partilerin legaliteye ve kitlesel mücadelenin gereklerine ne ölçüde uydukları ayrı bir inceleme konusudur. Ancak ilk iki parti program hedefi ve kuruluş amacı itibarıyla doğru bir temelde kurulmuş olmalarına rağmen, daha sonra parti içinde yönetime egemen olanların yanlış politikaları yüzünden önemli yaralar almıştır. Demokratik karar mekanizmalarının tıkanması, tekelci ben merkezci bir anlayışın hegemonya kurması, bu partilerin perspektiflerini daraltmış, farklı düşünen kesimleri parti dışına çıkmaya zorlamıştır. Bu yüzden her iki parti de devlet tarafından kapatılmadan önce kitle desteklerini önemli oranda yitirmiş ve fiilen çökmüştür.

Yurtsever, demokrat ve sol güçler bakımından bu süreç ali-

nacak derslerle doludur. Bugün yeniden yığınsal, kitlesel bir perspektifle mücadele ederken, kurulan legal partilerin benzer yenililerden ısrarla kaçınması gerekir. Nasıl bir parti sorusuna yanıt oluşturmak için bu süreci biraz daha irdelemekte yarar var.

Türkiye'de Kürtlere ve demokratik sol güçlere karşı uygulanan baskı politikaları ve rejimin katı yasakları yüzünden legal alanın uzun bir süre rejim muhalifleri tarafından kullanılmadığını daha önce belirtmiştik. Tabu kabul edilen Kürt sorununun çözümü ve emeğin sömürülmesini önlemek konularında çözüm öneren, tespitler yapan politik yapılar uzun süre kurulamadı. 1960'dan sonra kurulan rejim karşıtı tek parti olan Türkiye İşçi Partisi (TİP) de 4. Kongresi'nde Kürt sorununun çözümüne yönelik aldığı karar nedeniyle kapatıldı.

Kitlelerin legaliteyi kazanma süreci 1960 sonrası büyük bir ivme gösterdi. Başta Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) ve Türkiye eğitim emekçilerinin örgütü olan TÖB-DER olmak üzere, Devrimci Halk Kültür Dernekleri (DHKD) Devrimci Demokratik Kültür Dernekleri (DDKD), Anti Sömürgeci Demokratik Kültür Derneği (ASDK-DER) vb. birçok kitle ve meslek örgütü rejimin karşısında saf tuttu ve yasaların dar çerçevesini esnetti, legal mücadele alanını genişletti.

12 Eylül faşist darbesi bu gelişmeyi durdurmak amacıyla devreye sokuldu. 12 Eylül askeri darbesi emekçi yığınları ve Kürt halkına düşmanlıkta 12 Mart darbesini geride bıraktı. Burjuva düzenin kurum ve kuruluşlarından olan parlamento başta olmak

üzere, birçok kurum lağvedildi. O güne kadar görülmemiş bir baskı ve zulüm politikası uygulamaya konuldu.

12 Eylül rejimi siyasal, sosyal çoğulculuk adına ne varsa silip süpürerek, muhalefet güçlerini ezip geçti. Öyle bir baskı çarkı kurdu ki, legal zeminde örgütlenmek bir yana, illegal koşullarda bile çalışmak olanaksız hale geldi. Onbinlerce devrimci insan işkence çarkından geçirilip, zindanlara doldurulurken, yüzbinlercesi de ülke dışına çıkıp mülteci durumuna düştü. Meydan halk düşmanı güçlere kaldı. 12 Eylül sonrası birkaç yıl içinde rejim karşıtı mücadele ancak yurt dışında örgütlenip sürdürülebildi. Ülke içindeyse, bu yıllarda mücadele zindan direnişleriyle sınırlı kaldı.

Muhalefeti dağıtarak, emekçi yığınlara örgütlenme yollarını kapatan darbeciler kendilerini güvenceye almak için ne gerekiyorsa yaptılar; Kürtleri ve diğer demokratik sol güçleri yeraltına itip, mücadele zeminini terörize ederek, yığınları teslim almaya çalıştılar. Kürtlerin bir kesimi bu koşullarda silaha sarıldığında, rejim bunu hiç önemsemedi. Aksine bunu Kürt halkına ve emekçi yığınlarına karşı yeni saldırılara gerekçe yaptı. Zaten rejimin anlattığı en iyi yöntem şiddetti. Rejimin istemi başından beri ülkedeki tüm ulusal ve sosyal muhalefeti yeraltına itmek ve şiddet yöntemleriyle üzerlerine yürüyüp yok etmekte. Böylece toplumsal-siyasal dinamiklerin kitle ilişkileri kesilecek, daha kolay bertaraf edileceklerdi.

Bu nedenle devlet, Kürtler'in bir bölümünün silaha başvurmamasını, çürümüş bünyesine zerke-dilmiş sağlık aşısı gibi gördü.

Ülke kaynaklarının tümüne yakını şiddet çarkına aktardı ve militarist çark büyüdükçe büyüdü. Bugün gelinen yer itibarıyla egemenlerin tümünden yanıldıklarını söyleyemeyiz. Militarist çark öylesine büyümüş ki yalnızca ülkemiz halkları için değil, komşu halklar için de büyük bir tehdit unsuru olmaya başlamıştır.

Ancak toplumsal gelişme yasalari egemenlerin yasalarından güçlü çıktı, kitlelerin rejime olan nefreti çığ gibi büyüdü ve rejimin aşılması sandığı bentler aşıldı, yangın bütün ülkeyi sardı. Rejimin dağıttığını sandığı güçler, yeniden legal alana yönelerek rejimi kuşatma işine giriştiler. 1990 yılı başlarında Legal Kitlesele Mücadele ve Legal Kitlesele Parti konularında Deng dergisi bir tartışma başlattı. (Sayı:2, M.Jiyan ve Ali Dicleli imzalı yazılar.) İlk bölümde değindiğimiz gibi, Kürt yurser çevreleri dahil, birçok çevre ortaya konulan bu görüşlere sıcak bakmadı. Ancak ortaya konulan teorik çerçeve doğrultusunda somut adımlar atılınca durum değişti; başlangıçta karşı çıkanlar, söylediklerini unutup çalışmaların içinde yeralmaya başladılar.

Bu yıllar politik hayatın yeniden canlandığı, toplumsal, siyasal gerçekliğin kendini hissettirdiği yıllardır. 12 Eylül hukukunun tümünden geçerli olduğu bu yıllarda, generallerden aldıkları icazetle siyaset sahnesine çıkanların yanısıra, darbecilerin siyasetten menettiği politikacılar da siyaset sahnesine çıktılar ve eski partilerini değişik adlar altında yeniden kurdular. Bu durum ülkede demokrasiye geçildiğine dair sahte bir görüntü yarattı ve rejimin gerçek yüzünün kitleler-

den gizlenmesine yolaçtı. Böylece legal siyasal zemin birkez daha düzen yanlısı partilerle doldurulmuş oldu.

Bu durumu değiştirme ihtiyacı rejim karşıtı çevrelerde belirirken, yaşanan bir olay gelişmeleri hızlandırdı. Avrupa Karma Parlamento Komisyonu toplantısına katılmak üzere Strasbourg'a giten Türk parlamento grubu arasında yer alan ve o dönem SHP milletvekili olan İbrahim Aksoy, burada bir konuşma yaparak, dikkatleri ülkede yaşanan baskılara ve Kürt sorununa çekti. Bu konuşma üzerine, rejim yanlısı çevrelerde kıyametler koptu ve rejime çekilmek istenen makyaj da döküldü. İbrahim Aksoy, daha ülkeye döner dönmez, onun şahsında Kürt halkına karşı ırkçı-şoven bir kampanya başlatıldı ve mensubu olduğu SHP'den ihraç edildi.

Ardından Parsi'te yapılan Kürt konferansına izleyici olarak katılan ve hiç bir konuşma yapmayan aynı partiden yedi milletvekili daha, Baykal'ın başını çektiği kampanyaya kurban edildi ve SHP'den ihraç edildiler. 12 Eylül hukuku, bu gelişmelerle geçerliliğini bir kez daha kanıtladı.

Ne var ki, bu tutum genel olarak Kürt halkında, ilerici ve yurtsever çevrelerde, haklı olarak bir infiale yol açtı. İlerici, demokrat, yurtsever, aydın, işçi kısıcası her kesimden insanlar düzenden kopuş çizgisine geldiler. Legal kitlesele bir parti ihtiyacı kendisini iyiden iyiye hissettirir oldu.

Halkın Emek Partisi (HEP) bu geniş toplumsal-siyasal dalgalanmanın sonucunda oluşan ve yüzlerce insanın içinde yer aldığı Yeni Demokratik Oluşum

Girişimi'nin çalışmaları sonucunda doğdu. HEP, kitle çizgisinde yükseltilecek mücadelenin, rejimin bentlerini aşmada ne denli etkili olduğunu ortaya koydu.

HEP'in programatik hedefi ve anlayışı yığınların istemine uygundu. Sistemden zarar gören, farklı toplumsal kesimlerin rahatça buluşabilecekleri bir müşterek zeminin var olduğu ve birlikte mücadelenin mümkün olduğu görüldü. HEP, ekonominin emekçi yığınlar lehine düzenlenmesini, demokratik kanalların açılmasını, kirli savaşın durdurulmasını ve bunun için Kürt sorununun bir an önce demokratik-barışçı yol ve yöntemlerle çözülmesini istiyordu. Bu istem, Kürtler'in yanı sıra Türk halkının da çıkarına olan bir istemdi. Bu yüzden, HEP daha kuruluş aşamasından başlayarak Kürt, Türk ve başka orjinden aydınların da ilgisini çekti, yığınlara güven verdi. Aldığı maddi ve manevi desteklerle kısa sürede büyüdü. Özetlemek gerekirse, HEP süreci özellikle Kürtler bakımından düzenden kopuş süreci diye ifade edilebilir.

Ancak bu süreç, daha sonraları doğru işletilemedi. Bu dönem başlı başına ayrı bir değerlendirmeye konusudur, ama legal mücadelenin gereklerine uygun davranmayan ve oluşan birlik zeminini, kendi kişisel ve grupsal çıkarları doğrultusunda kullanan bir kesim, HEP'in önünü tıkadı ve bilerek ya da bilmeyerek izledikleri yanlış politikalarla devletin saldırılarına gerekçe oluşturdu. İnsan haklarına saygılı, demokratik bir Türkiye hedefi ile, barış, demokrasi ve özgürlük için bir araya gelmiş olanlar, bu tutum karşısında çalışma olanağı

bulamaz oldular. Parti içi demokratik mekanizmalar kilitlendi.

Parti, yaşadığı bu sorunlarla 1991 erken genel seçimleriyle yüzyüze kaldı. Bu seçim kararı, aynı zamanda HEP kanalıyla yığınların yeniden düzenin içine çekilmesi için verilmiş bir karardı. Seçim kararı eğer bir hafta sonrasına bırakılmış olsaydı, HEP yasal gereklilikleri yerine getirmiş bir parti olarak kendi başına seçimlere girebilecekti. Ama bu yapılmadı. Düzen partilerinin ortak tutumu sonucu, seçim kararı bir hafta erkene alınarak, HEP'e seçimlere girme yolu kapatıldı. Bu yolu kapatanlar, el altından HEP yönetimi ile görüşerek, HEP'i SHP'ye katma operasyonunu hazırladılar. HEP yönetiminin ağırlıklı kesimi bu operasyona gönüllü destek sundu, böylece düzenden kopuş sürecine girmiş olan yığınlar, HEP eliyle düzenin içine taşınmış oldular. HEP ise, bu yanlış itifak anlayışı sonucu hukuken olmasa bile, fiilen kendini tüketmiş oldu.

Bu operasyonla devlet, legal alanı, yığınların isteğine uygun olarak demokrasi ve barış güçlerine bırakmayacağını HEP'i SHP'ye katarak göstermiş oldu. Bu gelişme yığınların güvenini derinden sarstı. Bir çok aydın ve yurtsever insanı siyasetten soğuttu. Bunun yarattığı sonuçlar, günümüzde bile etkisini gösteriyor. Kürt halkının büyük zorluklar pahasına destek sunduğu ve seçerek parlamentoya gönderdiği yirmiyi aşkın milletvekilinden bir bölümü verdikleri söze sadık kalmayarak SHP'den ayrılmadılar. Bazıları halen SHP'yi de içine katan CHP'nin yönetim kademelerinde bulunuyor. SHP'den

Son yıllarda
dünyada yaşanan
gelişmelerden sonra,
sol güçler görece de
olsa örgütlenme
olanağı buluyorlar.
Ancak Kürtler'in parti
kurması ve kurulu
olanların serbestçe
faaliyet göstermesi
hala yasak ve
buna yeltenenler
şiddetle
cezalandırılıyor.

istifa ederek DEP'e gelenlerinse, akıbeti biliniyor. Bu milletvekilleri parlamentodan dışlanıp, ağır cezalara çarptırıldılar.

HEP bu gelişmelerin yarattığı etkiler sonucu bir süre ismen varlığını sürdürdü; ancak çok geçmeden Anayasa Mahkemesi tarafından siyasi bir karar sonucu kapatıldı. Böylece, Kürtlerin legal kitlesel mücadelede geliştirdikleri bu ilk siyasal deney, HEP şahsında başarısızlıkla sonuçlanmış oldu.

Ne var ki, katı yasaklar içine hapsedilerek bunalıtılan kitlelerin ve politik çevrelerin legal-kitlesel parti arayışı durmadı. Katı-

lımcı-çoğulcu, çok sesli ve çok renkli bir siyasal yapının düzen karşıtı mücadelede kitleleri daha kolay seferber edebildiği görülmüş, avantajları kavranmıştı. Özellikle Kürt halk yığınlarından, birlik yönünde istemler yoğunlaşıyor ve rejimin baskılarına karşı koymada ortak tavır isteniyordu. 1993 mart ayı ortalarında iki illegal Kürt siyasi partisi, PSK ve PKK bir araya gelip bir protokol imzalayınca kitlelerdeki bu istem güçlü bir umuda dönüştü. HEP deneyiminin, olumsuz sonuçları unutuldu, Kürt siyasal çevreleri arasında var olan gerilim, yerini yumuşamaya bırakarak yeni oluşumlar için uygun bir atmosfer yarattı. Bunun etkileri en çok legal alanda sonuçların alınmasına yol açtı ve yığınlarda, birlikte yola çıkmak için yeniden güçlü bir eğilim doğdu.

HEP'in SHP'ye iltihakı sonrasında yolları ayrılan İbharim Aksoy ve arkadaşları bu süreçte yeni bir partinin oluşumu için hazırlıklara başlamışlardı. Kitlelerde beliren birlik eğilimi, HEP'te kalanların "ortak parti kurma" önerisi ile birleşince, süreç yeni bir aşamaya girdi. Ve bu çabaların sonucunda Demokrasi Partisi (DEP) kuruldu. HEP; demokratik, yığinsal bir dalgalanmanın avantajıyla kurulmuştu ve yığınların ilgisi daha fazlaydı. DEP ise, Kürtler arası ilişkilerin yumuşama sürecine girdiği bir dönemde kuruldu ve farklı düşüncede çevrelerin ve bağımsız aydınların desteğini aldı. Ancak HEP kadar yığinsal bir desteğe kavuşamadı.

Bunda devletin tutumu kadar, yukarıda saydığımız olumsuzluklar da etkili oldu. Özetle söylemek gerekirse, HEP'te ko-

puşlara ve tıkanmaya yol açan anlayış ve tutumlar, DEP'te de aynen sürdürüldü. Kürtler'in ve bağımsız aydınların bu zeminde çalışmalarına ve deney biriktirmelerine olanak tanınmadı. Ben merkezci ve anti-demokratik davranıldı. Legal mücadelenin gereklerine aykırı bir siyasal pratik sergilenecek, DEP'in 1994 yerel seçimlerine girmesi engellendi.

Özetle; HEP yaptığı yanlış seçim itfakıyla kitleleri düzene katarken, DEP yönetimi de, partiyi seçimden alıkoyarak kitleleri düzen partilerinin insafına terk etmiş oldu. Özellikle Kürtler'in yaşadığı bölgede, Refah Partisi başta olmak üzere, MHP ve diğer düzen partileri bu seçimlerde kazançlı çıktılar.

Legal, kitlesel partiden büyük kazanımlar bekleyen kitlelerin umutları bir kez daha boşa çıkarılmış oldu. Yönetimin yanlışları DEP'in çalışmalarını güçleştirirken, rejimin saldırıları da vahşet boyutlarına ulaştı. DEP'in merkezi dahil bir çok il örgütü bombalandı, üyeleri katledildi ve parti fiilen işlemez hale getirildi; bir süre sonra da Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.

Bu deneyler bir gerçeği net olarak ortaya koydu: Kürt politik kesimlerinin önemli bir bölümü söylemlerini değiştirse de, zihniyetini değiştirmiyordu. Anti-demokratik, tekelsel anlayışlar terk edilmiyor, legal zemini "kim güçlüyse o kullanır" mantığıyla değerlendiriyordu. Bu tutum, çoğalma yerine azalmayı, birlikte-lik yerine ayrılmayı getirdi. DEP sonrası sürece de, bu gelişmeler ışığında bakmak gerekir.

DEP'in kapatılmasıyla birlikte ayrıışan kesimler, farklı zeminlerde, farklı arayışlara girdiler.

Bir bölümü HADEP içinde örgütlenirken, diğer bir bölümü legal mücadele olanaklarını gereği gibi kullanmak üzere Demokrasi ve Değişim Partisi (DDP) içinde örgütlendi.

● DDP KİTLE MÜCADELESİNE YENİ BİR SOLUK VE ANLAYIŞ GETİRDİ

Kürt kesiminin işlediği hatalardan da yararlanarak legal alanı boşaltan devlet, DDP'nin kuruluşuyla birlikte ummadığı bir sıkıntıyla yüzyüze kaldı. DDP'nin kuruluş amacı, düzenden rahatsız yığınlara bir çıkış yolu göstermek, sağlam bir siyasal mücadele aracı sunmaktır.

DDP programı, Türkiye'nin temel sorunlarını tespit ediyor, çözümler öneriyordu. "Türkiye'ye Demokrasi, Kürtler'e Özgürlük" şiarıyla özetlenebilecek bu program, üç ana temel üzerinde şekillenmişti: Ekonomik sorun, demokrasi sorunu ve Kürt sorunu. Program bu sorunlar arasındaki ilişkileri değerlendirmiş, Kürt sorunun çözülmemiş olmasının diğer sorunları büyüten ve çözümsüz kılan bir etken olduğunu ortaya koymuştu. Dolayısıyla DDP öncelikle Kürt sorunun siyasal hak eşitliği temelinde, diyalog yoluyla çözümünün mümkün olduğunu, bunun için şiddet dışı barışçı yol ve yöntemlerin hayata geçirilmesini istiyordu. Bu istem, baskı ve inkar temelinde şekillenmiş olan ve şiddet yöntemleriyle yol alan devlet çarkına ciddi bir müdahaleydi ve onu işlemez hale getirmek anlamına geliyordu. Çünkü devlet Kürt sorunundan söz eden herkesi terör yanlısı gösteririp, siyasal zemini terörize ederek toplumu yönetiyordu. Siyasal

söylemyle pratiği örtüşen bir siyasal yapının, devletin baskı çarkı için ciddi bir tehlike olduğu aşıkardı. Zira savaş ve şiddet politikalarının karşıtı barış ve demokrasi politikalarıydı ve DDP bunları temel politika haline getirmişti. Bu yüzden devletin DDP'ye yönelmesi, hakkında kapatma davası açması kimseyi şaşırtmadı. DDP örgütlenme ve kitlelerin önüne çıkma fırsatı bulamadan, kuruluşunun üzerinden henüz iki ay geçmişken kendini mahkeme huzurunda buldu. Böylece 5 Nisan 1995'te kurulan DDP tespitleri ve politikalarıyla devleti ürküttü ve 1996 Newroz'undan önce Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı. Mahkeme yaptığı işten emin olmadığı ve yığınların tepkisinden ürküttüğü için kararını günlerce sakladı ve; ancak Newroz süreci sonrasında kamuoyuna açıklandı.

Devlet, Kürtler'in odağında yer aldığı bir siyasal partiyi daha hukuksal olmayan gerekçelerle kapatarak, demokrasiye, barışa inanan, temel hak ve özgürlükleri yaşamak isteyen yığınlara gerçek yüzünü göstermiş oldu.

Ancak, yaşanan bu deneyler devletin zayıf yanını da ortaya koydu. Daha önce belirttiğimiz gibi, devletin şiddete dayalı politikalarının panzehiri barışçı-demokratik politikalar ve devletin tahammülsüzlüğü de buradan geliyordu. Yığınlar, legal-demokratik mücadeleyi benimzediklerini her fırsatta ortaya koydukları için, rejim korkuya kapılmıştı. 1991 genel, 1994 yerel ve 1995 erken genel seçim sonuçları bu korkunun devlet için nedensiz olmadığını ortaya koymuştu.

Bu yüzden bütün engellemelere rağmen, legal alanı zorla-

mak ve düzen partilerini bu alanda serbest bırakmamak kitlelerin temel ihtiyacı idi. Siyasal alanda var olmak; barışı, demokrasiyi ve özgürce yaşamayı hak etmek için yeni bedelleri göze almak gerekiyordu.

Kuşkusuz yığınların istemini gerçekleştirmek için cesur olmak tek başına yeterli değil. Bunun için doğru bir program, tutarlı bir politika, güçlü kadrolar ve yeterli mali olanaklarla desteklenmiş sağlam bir politik yapı gerekli. Bu yönüyle DDP pratiği, onu yaratan kadroların daha büyük işleri başarabileceklerini ortaya koymuştu. Nitekim DDP'yi kurmuş olan kadroların büyük bir bölümü kısa bir zaman sonra, aynı amaç ve hedeflerde buluşan yeni unsurlarla da birleşerek Demokrasi ve Barış Partisi'ni (DBP) kurdular.

● DBP LEGAL ALANDA KAZANILMIŞ DENEYİMLERİN ÜRÜNÜDÜR

DBP'yi kuran kadrolar, kuruluş öncesi ve sonrasında izledikleri politikalarla emek ağırlıklı bir legal kitlesel partinin nasıl olması gerektiğini ortaya koyarak yola çıktılar. Bugün de bu alanda görev ve sorumlulukları sona ermiş değil. Dost, düşman herkesin gözü DBP'nin üzerindedir. Geçmiş deneylerin olumlu sonuçlarını sahiplenirken, yaşanan olumsuzluklara kendi içinde yer vermemesi gerekiyor.

Siyasal pratiğin önümüze çıkardığı engelleri aşmak, kitlelerin güç ve enerjisini mücadeleye kanallı etmek için, daha katedilmesi gereken uzun bir yol ve giderilmesi gereken bir yığın eksiklik var. En başta da ilke ve kurallara bağlılık temelinde şekil-

lenmiş; tutarlı, demokratik bir anlayışa ve ilişkilere ihtiyaç var.

Bir kere değişim, dönüşüm politikalarını önüne koymuş bir siyasal parti, günümüz koşullarında iktidar perspektifini gözden yitirmeden; ama bunun kısa sürede mümkün olmayacağını da bilerek uzun soluklu bir mücadeleyi göze almak durumundadır. Uzun süre bir mücadele örgütü olarak kalmayı göze almadan, günümüzün baskı politikalarına karşı durmak, demokrasi kanallarını açarak barışa ulaşmak olanaksızdır.

Seçimlere endeksli politika yapan bir parti durumuna düşmek, mücadelenin önümüze koyduğu görev ve sorumluluklardan bizi uzaklaştırır. HEP örneğinde olduğu gibi, yanlış politikaların peşinden sürükleyerek bizi istemediğimiz noktalara götürebilir. Tabi bu iktidar mücadelesinden uzak kalmak anlamına gelmiyor. Hiçbir legal kitlesel parti, "iktidar hedefi henüz uzak diye" seçim süreçlerine duyarız kalamaz. Politikayla yakından ilgilenen kitlelere, çıkarlarının nerede olduğunu göstermek ve rejimin kirliliğini deşifre etmek seçim süreçlerinde daha kolaydır. Bu bakımdan DEP'in 1994 yerel seçimlerine girmemesi, büyük bir yanlıştı. DBP bundan ders almalı ve koşullar zorunlu kılmadıkça, seçim süreçlerine katılmaktan geri durmamalıdır. Aksi halde kitleler seçeneksiz, meydanlarsa düzen yanlılarına kalır. Bundan da rejim karlı çıkar. Ayrıca legal politik sürecin bir parçası olan seçimler, partilerin kitle ilişkilerinde deneyim kazanmasını ve iktidara hazırlanmasını olanaklı kılar.

Legal kitlesel parti ülke sorunlarının yalnız birine, ya da

birkaçına vurgu yapan marjinal bir parti konumundan uzak durmalı, yığınları ilgilendiren tüm sorunlarla ilgilenmeli, projeler geliştirmeli ve çözüm yolları aramalıdır. Kilit konumundaki Kürt sorunu; demokrasi, barış ve ekonomik sorunlar gibi sorunlar çözüm sıralamasında öne geçse bile, bu durum, kitleleri bezdiren işsizlik, pahalılık, eğitim ve sağlık sorunlarının gözardı edilmesini gerektirmez. Halkın günlük sıkıntılarını gözardı eden bir siyasal parti, onları daha büyük sorunların çözümü için seferber edemez, güvenlerini kazanamaz. Türkiye'de ırkçı-şoven politikaların kitleler üzerindeki etkisi sanıldan daha büyüktür. Türk sol güçleri bile bunun ağır etkisi altındadır ve tabanlarını yitirme endişesiyle Kürt sorunu konusunda gerekli tavrı alamamaktadır. Bu durum, rejimin saldırılarını boşa çıkararak, demokrasi ve barışı kazanmak için güçlü bir birlik zeminin oluşmasını engelliyor, değişim ve dönüşüm kapısının aralanmasını güçleştiriyor. Bu nedenle partimiz kitlelerin çatıştırılması üzerine politika yapan parti ve kesimlere karşı dirençle durmalı, tutumlarını afişe etmeli, barışı ve kardeşliği savunarak halkların birlikteliğini öne çıkarıp, egemenlerin bu tezgahını bozmalıdır.

Legal parti toplumdaki çok sesliliği siyasal zemine taşıyarak, örgütün her kademesinde demokratik merkezîyetçi ilkeyi işletmeli, demokrasi kültürünün

gelişip kökleşmesine özel dikkat göstermelidir. Bizi düzen partilerinden ayıran en özgün yanlarımızdan birisi de kolektif iradeyi, kişisel iradeye üstün kılan yanımızdır. Görev ve sorumluluğu ne olursa olsun, hiç kimse tüzükte yazılı olmayan kuralları işletmez, partiyi ilgilendiren konularda tek başına karar veremez ve programa aykırı politikaları dillendiremez.

Siyasal pratiğin önümüze çıkardığı engelleri aşmak, kitlelerin güç ve enerjisini mücadeleye kanallı etmek için, daha katedilmesi gereken uzun bir yol ve giderilmesi gereken bir yığın eksiklik var. En başta da ilke ve kurallara bağlılık temelinde şekillenmiş; tutarlı, demokratik bir anlayışa ve ilişkilere ihtiyaç var.

Parti tüzüğü, parti disiplinin temelini oluşturur. Her kademede üye ve yöneticilerin görev ve sorumlulukları tüzük tarafından belirlenir. Açıktır ki, legal partilerin disiplin anlayışı, doğası gereği illegal yapıların disiplin anlayışlarından daha esnektir. Ancak, yaptırımsız değildir. DBP'nin tüzüğü, ortaya koyduğu kurallar dizisiyle çağdaş bir çerçeve çiziyor. Onu çağdaş kı-

lan, şefe, şeyhe, lidere göre bir parti olmayıp; ortak ilke ve kurallara göre bir yönetim modelini ortaya koymuş olmasıdır. Bu nedenle DBP'nin politika üretme ve karara dönüştürme süreçlerinde tabandan tavana kadar herkesin katılımcı olması gerekir. Denetim ve hesap sorma mekanizmaları demokratik tarzda işlemeli, parti içinde neme lazımcılığın, kuralsızlığın gelişmesine fırsat verilmemelidir. Parti üyesi hiç kimse partinin temel politikalarına aykırı davranmaya ve görüş açıklamaya çalışmamalı, kişisel ifade özgürlüğünü böylesi bir sapmaya dayanak yapmamalıdır. Belde teşkilatından genel merkeze kadar bütün parti örgütü parti tüzüğünün kendilerine tanıdığı görev ve sorumluluklar çerçevesinde bir iletişim geliştirmeli, görüş alışverişinde bulunmalı, bu çerçevede genel merkezden gelen yazı ve talimatlara zamanında yanıt verilerek, gereği yerine getirilmelidir. Partinin hiçbir üye ya da örgütü kendi görüş ve beklentilerine uygun düşmüyor diye, genel merkezin aldığı kararlara uymamazlık edemez.

Yaşadığımız pratik DBP'nin bazı örgütlerinin bunun önemini yeterince kavramadıklarını gösteriyor. Genel Merkez'in yazılı ya da sözlü yanıt istediği konularda, ya hiç bilgi verilmiyor, ya da geciktirilerek veriliyor. Bunun parti işleyişine getirdiği sıkıntılar saymakla bitmez. Ayrıca bir il yönetimi kendini genel

merkez gibi görmemeli ve genel merkezin görev kapsamına giren işlere kalkışmamalı, yaptığı her işi Genel Merkez'in bilgi ve denetimi altında yapmalıdır.

Legal parti, geçici ve günlük kazanımlar uğruna ilkelerini çiğnememeli, geçici birtakım yararlar sağlasa bile, genel çıkarlarla çelişen; demokrasi, barış ve özgürlük güçleriyle ilişkilerini bozacak tutumlardan uzak durmalıdır.

Dost güçlerle iş ve güç birliklerine önem vermeli, geleceği yaratmanın, kalıcı birlikleri yaratmaktan geçtiğini unutmamalı, başkaları ortak mücadelede isteksiz olsa bile, bu alanda insiyatifi ele alıp zorlayıcı olmalıdır. "Benim olsun, küçük olsun" anlayışı bize göre değildir. Legal alanda başkalarıyla yarışmaktan korkmamalı, farklı kişi ve kesimlerle ortak yanları öne çıkarıp, barış ve demokrasi güçlerinin birliği için elden gelen çaba gösterilmelidir.

Günümüzde yaşanan sorunlar, ağır ve bezdiricidir. Rejimin propaganda aygıtı, sorunların ağırlığını arttırmakta ve çoğu zaman sorumluluğu barış ve demokrasi güçlerinin üzerine atmaktadır. Buna karşı çıkmak, kitlelerle bağ kurup, düzenin işleyişini afişe etmek üstesinden gelinmesi gereken bir görevdir. Ancak bunu, her üyeden aynı ölçüde bekleyemeyiz. Bunun için bilinçli ve kararlı kadrolara ihtiyaç vardır. Bunu sağlamak ise, iyi programlanmış bir kişisel ve parti içi eğitimle mümkündür. Legal parti bu sayede sürekli gelişen, üreten, yenilenen kadrolar eliyle toplumda ağırlıklı bir yer edinecek ve saygın bir konuma erişecektir.

Öte yandan legal partinin ön

gördüğü politik hedeflere varması, salt kadrolarla olmaz. Buna yeterli olabilecek maddi olanakların sağlanması da gerekir. Politik ve örgütsel çalışmaları için maddi kaynak yaratamayan bir parti, öngördüğü işleri başaramaz, yığınlara güven veremez. Legal parti gücünü en başta kendi kadrolarından, üye ve sempatanlarından almalı, onlara güvenmelidir. Bu bakımdan her kademede üyenin geliriyle orantılı bir aidat ödemesi, kaçınılmazdır. Bunun mutlaka sistemli bir hale getirilmesi gerekir. Legal parti, benzer amaçlar güden siyasal çevrelerle dostluk ilişkilerine önem vermelidir. Parti olarak yığınlar içinde dal, budak salmak için sendika, dernek, kitle ve meslek örgütleri içerisinde örgütlenmeyi hedef almalı; siyasal, sosyal ve ekonomik hakların elde edilmesi mücadelesinde onlarla etkileşip yardımcı olmalıdır.

Doğru politikalar yürüttüğüne inanan bir siyasal partinin, diğer toplumsal ve siyasi örgütlerin politik tutumlarından endişe etmesine ve etkileşimden çekinmesine gerek yoktur. Kendisi düzenlemiş olmasa bile, değişik toplum kesimlerinin düzene karşı geliştirdikleri eylemleri desteklemeli, partinin temel politikalarına ters düşmüyorsa içinde aktif olarak yer alabilmelidir. Bu, partinin tanınmasını ve sempati toplamasını sağlar, kitleyle bağlarını güçlendirir.

Ancak toplumsal, siyasal yaşam, çıkarları ve sosyal konuları farklı çok sayıda sınıf ve kattan oluşur. Her sınıf ya da kesim, çıkarlarını korumak ve geliştirmek için kendine özgü bir örgütlenme ve eylem biçimi tutturur. Bunlarla iş ve eylem bir-

liklerine girerken, legal partinin politikalarına, işleyişine, kitle ile ilişkilerine ve halkımızın genel çıkarlarına uygun olanlarını iyi tespit edemezsek, içinde yer aldığımız bir çok eylem bize yarar yerine zarar getirebilir. Bu durumda başkalarının eylemleri peşinde sürüklenerek, kendimize özgü eylemler yapma şansını yitirebiliriz. Oysa politik mücadelede esas olan başkalarının peşinden sürüklenmek değil, halkın gündemine uygun eylemler programlayarak, kitlelere öncülük etmektir. Kendi partiniz adına yapacağınız her iş, sizi kitlelere ve dolayısıyla iktidara daha çok yaklaştırır. O zaman başkalarının ardından yürümek yerine, en azından yanında yürümeye avantajını ve konumunu elde edersiniz.

Baskıya, zulme, sömürüye karşı yığınları örgütleyip; demokratik, özgür ve barışçı bir düzene kavuşturmayı önüne koyan bir legal kitlesel parti, bunun gereklerine uygun davranmak zorundadır. Politikası, ideolojisi ve söylemleriyle tutarlı olmayan bir parti, emek ağırlıklı olduğunu söylese bile, düzen partilerinden farklı olmaz.

Bizim legalparti anlayışımız, üye ve sempatanlarımız arasında yığınlara örnek oluşturabilecek bir paylaşımcılığı ve dayanışmayı esas almayı gerektirir. Dara düşen, başı sıkışan üyelerinin sorunlarıyla ilgilenerek, onların parti bağlarını güçlendirirsek, partiyi yığınların gözünde cazibe merkezi haline getirebiliriz.

Partiye üye olan her kişi yetenek ve katkıları oranında parti kademelerinde yükselebileceğini bilmeli ve bu yollar herkese açık tutulmalıdır.

Parti bina ve demirbaşları kitlelerin ortak malıdır. Yöneticiler, bunları kendi malları gibi korumalı; ancak kişisel mülkleri gibi kullanmamalıdır.

Partiye gelip giden insanlarla yakından ilgilenmek her partinin sorumluluğudur. İnsanlara karşı duyarsız, ilgisiz, kaprisli ve kibirli olmak, örgütlü çalışmanın düşmanıdır.

Parti üyeleri, kendi aralarında geliştirdikleri sosyal ilişkilerle yetinmemeli; evde, işte, sokakta kısacası hayatın her alanında başka insanlarla da etkileşim içinde olmalıdır. Kurulan her sosyal ilişkinin politik bir öze kavuşturulması amaçlanmalı, bunun için ısrarlı bir çaba içinde olunmalıdır.

Her kademede parti örgütü politik, sosyal ve ekonomik hayatla iç içe olmalı, gelişmeler günü gününe izlenerek, partinin değerlendirme mekanizmalarına sunulmalıdır. Bu sayede siyasi gündeme müdahale etme olanakları artacak, parti örgütü topyekün olarak politika oluşturmada katkı sahibi olacaktır.

Değerlendirme sonuçları güncel gelişmelerle birlikte kısa, anlaşılır bildiri ve basın açıklamalarıyla kamuoyuna duyurulmalıdır.

Dost kişi ve çevrelerden gelen eleştirileri dikkate alan bir parti hata yapma riskini en aza düşürür. Parti örgütü kendi içinde eleştiri ve özeleştiri mekanizmalarını çalıştırmalı, kendisi de dost kişi ve çevrelere gerekli uyarıları yaparken, dostça ve yapıcı olmalıdır. Rejimin saldırıları karşısında yalnız kalmamak için dostlara ihtiyaç var. Yurt içinde ve dışında dostlarımızı arttırmaya özen gösterilmeli, demokrasi-den, barıştan yana sömürü ve

baskı politikalarına karşı olan bütün parti, sendika, kitle ve meslek örgütleriyle dostluk ve dayanışma ilişkisi geliştirilmelidir. Bu tutum bizi, rejim karşısında güçlü kılacaktır.

Bütün bu anlattıklarımıza uygun davranan bir siyasi parti bile, öngördüğü sürede hedeflerine ulaşamayabilir. Bunun için bilinçli bir çabaya, kararlı ve sabırlı bir politik tutuma ihtiyaç vardır.

Bizim legal kitlesel parti anlayışımız, Türkiye'li bir program perspektifine dayanıyor. Bazı dostlarımız parti kadrolarının Kürtler'den oluştuğuna bakarak, bunun bir çelişki olduğunu söylüyorlar. Oysa yaşadığımız süreçte bu son derece doğal bir sonuçtur. Gerçi bu ülkede baskı görenler yalnız Kürtler değil; işçiler, köylüler, aydınlar kısacası her sınıftan emekçiler ve kadınlar da eziliyorlar, ama Kürtler'in baskı politikaları karşısındaki konumu farklıdır. Onlar; ayrıca devletin ırkçı-şoven politikalarının boy hedefidirler. Kimlikleri ve dilleri inkar ediliyor; hiç bir haklarına saygı gösterilmiyor; acımasız yöntemlerle eziliyorlar. Dolayısıyla demokrasiye, barışa, temel hak ve özgürlüklere en çok onların ihtiyacı var. Kürt sorununun barışçı, siyasi çözümüne programında yer veren ve ülke sorunlarının çözümünü öngören bir siyasi parti bu yüzden en çok onların ilgisini çekiyor. Ama bu, ortak sorunlar etrafında diğer halklardan ve toplumsal kesimlerden insanlarla bir arada örgütlenmeye ve birlikte mücadele etmeye engel değildir.

Esasen Kürt'lerden ve Türk'lerden geniş halk yığınlarının sorunları bugün iç içe geçmiştir. Çözümleri de ortaklaşa buluna-

bilir. Bu bakımdan Türkiye geneline hitap eden bir program, doğru bir kitle çizgisi izleyen bir partinin elinde hayat bularak, ülkeye demokrasiyi getirebilir. "Türkiye'ye Demokrasi, Kürtler'e Özgürlük" şiarı bu istemin ifadesidir.

Yaşadığımız süreçte kitlelerin ardımız sıra gelmeyeşine bakarak, politik hedeflerimiz ve programımız hakkında kuşkuya düşmemiz gerekmez. Bunun bir nedeni bizim yeterli örgütsel güce ve donanımına sahip olmamamız, enerji ve çaba eksikliğimiz ise, diğer bir nedeni de, ülkedeki nesnel koşullardır. O koşullar ki kitleleri bezdirmiş, onları depolitizasyona iterek, yıldırmıştır.

Günümüz Türkiye koşullarında bir süre daha sınırlı olanaklar ve kadrolarla yola devam etmek durumunda olduğumuzu bilerek hareket etmeliyiz. Taşların yerinden oynadığı, peşpeşe krizlerin ve skandalların patladığı; şiddetin yanı sıra vurgun ve talanın hüküm sürdüğü bir ortamda, kitlelerin hemen yolunu bulması, doğrular etrafında toplanması beklenemez. Bunun için biraz daha zaman gerekir.

Yapılması gereken şey, objektif koşulların önümüze çıkardığı sıkıntıları göze alarak, politikalarımızı savunmada gerekli cesaret ve özveriyi göstermek ve kararlı davranmaktır. Unutmayalım ki, DBP'nin göstereceği direniş, üye ve kadrolarının özveri, cesaret ve kararlılığının toplamı kadar olacaktır. Politik örgütlerin mücadele içindeki yerleri güçleriyle sınırlı olduğuna göre, çabalarımızla bu sınırı genişletmeli ve hak ettiğimiz yere ulaşabilmeliyiz. Hiç kimse, parti örgütünü kendinden ve arkadaşlarından soyutlayarak değerlendiri-

memelidir. Parti işleyişinde görülen her eksiklik ve yanlışta bizim de pay sahibi olduğumuzu gözeterek davranmalıyız. Özcesi biz iyi olduğumuz oranda partimiz de iyi olacaktır.

Bugünkü dünya uygarlığının ulaştığı sınırdan ne varsa hepsi insanın eseridir. Gelecek güzel günler de ne yaptığını bilen, bilinçli ve kararlı insanların elinde şekillenecektir. Biz, ne kadar bilinçli ve usta olursak, geleceğin kurulmasında da o kadar pay sahibi oluruz.

Geldiğimiz noktada yetmezliklerimizi bilerek; ama kazanımlarımızı ve gücümüzü asla küçümsemeden yola devam etmeliyiz. Bilmeliyiz ki, zaman içinde sınanmış sağlam bir politik çizgimiz ve yıllara dayanan bir birikimimiz var. Bunu etkin ve sonuç alıcı bir tarzda kullanmamız halinde, bütün zorlukları yenerek başarıya ulaşmamız işten bile değildir.

● EMEK, BARIŞ VE ÖZGÜRLÜK GÜÇLERİNİN BİRLİĞİ SORUNU

Emek, barış, özgürlük güçlerinin ortak mücadelesi sorunu uzun süredir gündemimizdeki yerini koruyor. Bunun birçok nedeni var: Birincisi, genelde Türkiye halkının, özelde de Kürtlerin yüzyüze bulunduğu sorunlar çok ağırdır ve tek tek siyasal yapılar tek başlarına bunu çözüme ulaştırabilecek kadar güçlü değildir.

İkincisi, Kürt sorunu başta olmak üzere; ekonomik sorun, demokrasi ve barış sorunu da Türk ve Kürt her kesimden halkın ortak sorunlarıdır, dolayısıyla çözümleri de ortak mücadeleyi gerektiriyor.

Üçüncüsü, bu gerçekliğe rağmen,

bugüne kadar kalıcı ve sonuç alıcı bir birlik zemini yaratılabilmemiş değil. Bu yüzden birlikte mücadele sorunu bugün de yakıcılığını sürdürüyor.

Biz; emek, barış ve özgürlük güçlerinin birliğini ve ortak mücadelesini düzenin değiştirilmesinde, ülkeye demokrasi ve barışın egemen kılınmasında anahtar olarak görüyoruz. Kürt sorununun eşitlikçi bir temelde çözülme kavuşturulması, ekonominin emekçilerden yana yeniden yapılandırılması, kirli savaşa son verilerek temel hak ve özgürlüklerin güvenceye alınması, bu birliğin başarılmasına bağlıdır. Açık ki, kitleleri harekete geçirebilecek politik ve örgütsel bir iş birliği yaratılmadan bu soygun düzeninin, çeteleşmiş şiddet aygıtının hesabı görülemez.

Ancak, bu gerçeğe rağmen birliği sağlamak kolay değil. En başta sol-demokratik, yurtsever güçler bakımından güçlü bir birlik deneyi ve ortak iş yapma kültürü yok. Her kesim kendini dünyanın merkezi sanma yanılgısı içinde ve ülkeyi tek başına düzlüğe çıkarabileceğini sanıyor. Kimi kesimler iş ve güç birliği sorununa taktik bir sorun olarak bakıyor ve söylemde bunun gerekliliğinden söz etseler bile, somut pratikte tekelciliği dayatarak, güçlü eylem birliklerinin oluşmasını engelliyorlar. Buna bir de egemen çevrelerin halk yığınları üzerinde uyguladığı şoven propagandanın etkisi eklenince, bu alanda mesafe almanın zorluğu bir kat daha artıyor.

Öte yandan Türk sol güçleri, şoven propagandaların etkisiyle, kitle tabanlarını kaybetmemek için, Kürtlerin ağırlıkla yer aldığı politik partilere uzak duruyorlar. Ancak; sol kimliklerinden

ötürü de, bu kesimlere tümenden uzak kalamıyorlar. Bu ikilem onları ortak işler konusunda tutarlı ve ilkeli davranmaktan alıkoyarak, günübirlik, faydacı tutumlarına yöneltiyor. Ayrıca bu kesimlerin Kürtlerle ilişkilerde gözettikleri temel yaklaşım daha çok "Bir Kürt ayağı oluşturma" gayretinden öteye gidemiyor. Bu tutum, Türk sol ve demokratik güçleriyle, Kürt yurtsever güçlerinin politik bir zeminde bir araya gelmesini engelliyor. Halbuki gericiğin önlenmesi, şovenist dalganın kırılarak ülkeye barış ve kardeşliğin egemen kılınması bu güçlerin ortak çabalarına bağlıdır.

Tabi Kürt kesiminin de, hem kendi içinde, hem de Türk sol güçleriyle ilkeli ve tutarlı bir birliğin siyasi ve ahlaki gereklerine

Günümüz Türkiye koşullarında bir süre daha sınırlı olanaklar ve kadrolarla yola devam etmek durumunda olduğumuzu bilerek hareket etmeliyiz. Taşların yerinden oynadığı, peşpeşe krizlerin ve skandalların patladığı; şiddetin yanı sıra vurgun ve talanın hüküm sürdüğü bir ortamda, kitlelerin hemen yolunu bulması, doğrular etrafında toplanması beklenemez. Bunun için biraz daha zaman gerekir.

uygun davrandıkları söylene-
mez. Daha önceki bölümlerde
değindiğimiz gibi HEP ve DEP
deneylerinde ve daha sonraki
politik çalışmalarda kitlelerdeki
birlik eğilimine uygun bir pratik
sergilenemedi. Bunda devletin
saldırgan tutumu bir etken ol-
makla beraber, esas olarak tekeli-
ci anlayışların yarattığı sorunlar
birliğin gerçekleşmemesinde et-
kili oldu. Bütün çabalarımıza
rağmen, legal mücadeleye yakla-
şımında, partilerin yönetim ve ka-
rar mekanizmalarının işleyişinde
ortaya çıkan uyum bozuklukları
ve anlayış farklılıkları giderile-
medi. Yanlış ittifakların önüne
geçilemedi.

Yalnız Türk soluyla değil,
Kürt yurtsever çevreleri kendi
içlerinde de bugüne kadar bir
birlik zemini yaratamadılar. Bu
yönde atılan adımlar kalıcı ola-
madı, anlayış ve tutum farklılıklarının
yol açtığı uyumsuzluklar
giderilemedi. Bu yüzden yapılan
işler geçici bir takım ortak çıkış-
larla sınırlı kaldı. Böyle olunca
her kesim kendi politik öngörü-
leri doğrultusunda yolunu çiz-
meye ve örgütlenmeye çalıştı.
Bugün program ve söylemlerinde
önemli benzerlikler bulunsa da,
Kürtler'in yoğunluklu olarak
bulunduğu üç ayrı siyasi parti
var. Var olan ayrılıklar giderile-
mediği ve tekeliçi anlayışlar aşıl-
madığı sürece, mevcut partilere
(DBP, HADEP, DKP) yenile-
rinin eklenmesi şaşırtıcı olmaya-
caktır.

O halde mevcut koşullarda
birlik sorununu tek parti içinde
bir araya gelmek olarak değil,
güç ve enerjimizi iş birlikleri te-
melinde kullanma biçiminde al-
gılamak ve bunu gerçekleştirmeye
çalışmak daha doğru bir yak-
laşım olacaktır. Bu, aynı zaman-

da güçlü örgütsel birliklerin de
önünü açan, şartlarını oluşturan
bir yaklaşımdır. Özetle söyler-
sek, önümüzdeki esas zaaf, ayrı
ayrı siyasi partilerin bulunması
değil, var olan partilerin ortak
sorunların çözümü için iş ve güç
birlikleri kuramamalarıdır.

Öte yandan bir çok kişi fark-
lı partilerin kurulmuş olmasını
gerçekçe göstererek, politik faali-
yetlerden uzak duruyor. Bu eğer
mücadeleden kaçmak değilse,
ciddi bir ihmalkarlıktır. Bölük
pörçüklüğün dağınıklığa ve güç
kaybına yol açtığı doğrudur ama,
bunu gidermenin yolu örgütlü
yapılardan uzak durmak değildir.
Aksine, her ilerici-yurtsever kişi
kendisine yakın bulduğu örgütlü
siyasal yapının içinde yer almalı
ve düzene karşı verilen mücade-
leye katkı sağlayarak, birliklerin
oluşmasına yardımcı olmalıdır.

Hiç bir siyasal parti tek başı-
na Kürt sorunu çözerek, Tür-
kiye'ye demokrasiyi getirme gü-
cüne ve şansına sahip değil.
"Ben güçlüyüm, birliği ben ger-
çekleştiririm" anlayışında olan-
lar, ya ülke gerçekliğini kavra-
mıyor, ya da gerçekten birliği is-
temiyor. Bugüne kadar yaşanan
deneyler (EBÖB dahil) bu yanlış
tutumlar yüzünden kalıcı bir so-
nuç yaratamadı.

Birlik sorununu parti ve grup
çıkarları uğruna taktik bir soruna
indirgeyenler, bir çok alanda or-
tak iş yapamamanın ve güçlü bir
birlik kuramamanın sorumlusu-
durlar.

Bizim istemimiz her durum-
da ayrı durmak, ayrı yürümek
değildir. Halkımızın ve emekçi
yığınların çıkarı söz konusu ol-
duğunda; bugüne kadar olduğu
gibi, bundan böyle de yüzümüz
birliğe dönük olacak ve bu uğur-
da çabalarımızı sürdüreceğiz.

Ancak, mevcut koşullar de-
ğiş-medikçe, bir politik ve örgütsel
birliğin oluşmayacağını herkesin
bilmesi gerekir.

Bize düşen görevlerden birisi
de, partimizi kitlesel bir temele
kavuşturarak, güçlü bir birliğin
zemini haline getirmektir. Biz,
partimizi güçlü bir konuma geti-
rebildiğimiz ölçüde, ilerici ve
yurtsever güçlerin birliğine hiz-
met etmiş oluruz. Aksi halde,
oluşabilecek birliklerin silik bir
unsuru olur, doğabilecek yanlış-
ları önleyemeyiz. Böylesi birlik-
lerin ne bize, ne halkımıza, ne de
genel olarak demokrasi güçleri-
ne yararı var.

● KÜRT SORUNU BARIŞ VE DEMOKRASİ

Kürt sorunu, Kürt halkına
dayatılan uygulamaların yol aç-
tığı bir sorundur. Bugün Türkiye
ve Ortadoğu'da kargaşa ve buna-
lının temel sebebidir. Kürtler'in
tarihsel olarak üzerinde yaşadığı
topraklar, dört zorba güç tarafın-
dan (Türkiye, Irak, İran, Suriye)
bölüşülmüş, Kürtler her parçada
zor ve baskı altında tutularak, je-
nosit dahil, sürgün ve asimilas-
yona tabii tutulmuşlardır. Onlar,
Türkiye'de Türk, Irak ve Suri-
ye'de Arap, İran'da Fars sayıla-
rak, tüm ulusal ve kültürel hakla-
rı red ve inkar edilmiştir.

Türk devleti kuruluşundan
beri Kürtler'e karşı şiddet politi-
kalarında ısrarlı olmuş, devletin
temel yapısını Kürtler'in inkarı
üzerinde inşa etmiştir. Bu konu-
da var olan bilimsel gerçeklikle-
ri çarpıtmış, bunları gizleyerek,
Türkiye ve Dünya kamuoyunu,
kaba yalanlarla oyalamıştır. Yı-
ğınların ulusal demokratik hak
talepleri için eyleme geçtiği
Şeyh Said, Ağrı ve Dersim olay-

larında olduğu gibi, bugün de Kürtler kırımdan geçirilmekte, baskı görmekte ve ezilmektedir. Buna karşın devlet yetkilileri her ortamda Kürtler'i "birinci sınıf vatandaş" olarak gördüklerini söyleyerek, ikiye bölünmüş tutumlarını sürdürmektedir.

Kürtler Ortadoğu'nun en eski halklarından. Bugün İran, Irak, Suriye ve Türkiye devletlerinin sınırları içinde 30 milyonu aşkın Kürt nüfus yaşamaktadır. Bunun yaklaşık 20 milyonu "Misak-ı Milli" sınırları içindeki Kürdistan parçasındadır. Kürtler'in kendilerine özgü dilleri, kültürleri, tarihleri var. Binlerce yıldır aynı topraklar üzerinde yaşıyorlar. Tüm baskı ve engellemelere rağmen yok olmayan bir dilleri ve zengin folklorik değerleri var. Kürtler tarihte, bir çok devlet kurdular; Ortadoğu ve Mezopotamya uygarlığının gelişmesinde katkı sahibidirler.

Kürtler'in Türkler'le karşılaşmaları, MS 1000'li yılların başlarında oldu. Türkler, değişik tarihlerde yaptıkları göçler sonucu Anadolu'ya gelerek önce Anadolu Selçuklu Devleti'ni, daha sonra da Osmanlı Devleti'ni kurdular. Kürdistan uzunca bir süre Osmanlı ve İran Safevi Devleti'nin çatışma alanı olarak kaldı. Kürt beylikleri taraflar arasında bölündüler. Bazen bir bazen de diğer tarafla anlaşarak, bağımsız konumlarını sürdürmeye çalıştılar. Bu durum her iki devlet arasında, 1639 yılında imzalanan Kasr-ı Şirin antlaşması kadar sürdü. Bu tarihten sonra her iki imparatorluk el birliğiyle Kürt beyliklerinin varlığına son vermeye çalıştılar. Kürdistan baştan başa kıyımlar, kıtlıklar ve göçler ülkesi haline geldi. Kürt halkı büyük yokluklar

ve acılar yaşadı. Kürtler, dönem dönem bu baskılara karşı ciddi direnişler gösterdiler. Ancak, imparatorlukların büyük güçleri karşısında yenik düştüler. Bu durum Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar böyle geldi.

Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanma ve yıkılma sürecinde bir çok ulus bağımsız devletini kurmaya yönelirken, Kürtler Anadolu işgali karşısında Türk halkıyla beraber hareket ettiler ve emperyalist işgalcilere karşı savaştılar. Türk devletinin kuruluşunda aktif rol üstlendiler. Devleti kuranlar, başlangıçta Osmanlı yönetiminin sürdürdüğü politikaya bağlı kalarak, Kürtler'in varlığını ve kimliğini inkar etmediler. Bu nedenle Kürtler, Sevr Antlaşmasıyla kendilerine tanınan kendi kaderini belirleme hakkında ısrar yerine, Türk halkının yanında saf tuttular.

Bu dönemde M. Kemal Paşa ve İsmet İnönü başta olmak üzere, Kurtuluş Savaşı'nı yönetenler, "TBMM hükümeti yalnız Türkler'in değil, Kürtler'in de hükümetidir" diyorlardı. Ancak, verilen sözler çabuk unutuldu. İşgalcilerin kovulması ve Lozan'da devlet sınırlarının çizilmesiyle birlikte, Kürt toprağı bir kez daha bölünmeye uğradı; bir parçası İngilizler'in denetimindeki Irak'a kalırken, diğer bir parçası Fransızlar'ın işgalindeki Suriye'ye kaldı. Böylece Kürtler'in yurdu, dört parçaya ayrılmış oldu. Diğer parçaların yanı sıra Türkiye sınırları içinde kalan parçada da, Kürtler'e yine baskı, zor ve zulüm politikaları uygulandı, kimlikleri inkar edildi. Kürt kimliğinin inkarı uğruna bütün emekçi kesimlere ve halk yığınlarına baskı uygulandı, ifade ve örgütlenme hakkı tanınma-

dı.

Devleti yönetenler halkın istek ve ihtiyaçlarına önem vermedikleri gibi, imza koydukları uluslararası andlaşmalara da saygı göstermediler. Lozan başta olmak üzere daha sonra kabul edilen Helsinki Nihai Senedi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, AGİT ilkeleri ve Paris Şartı gibi birçok andlaşma ve sözleşmelerden doğan yükümlülüklerle de sırtlarını çevirdiler.

Türkiye'de egemen kesim o gün bugündür halk yığınlarına karşı savaşıyor. Cumhuriyeti kuranlar, Takrir-i Sükun Kanunu, Mecburi İskan Kanunu gibi kanunlar ve İstiklal Mahkemeleri gibi özel mahkemelerle Kürt halkını ve emekçi yığınları susturmaya çalışırken, bugünkü egemenler OHAL'ler, DGM'ler, Özel Tim'ler, çeteler ve koruculardan oluşmuş dev bir militarist aygıtla halk yığınlarına saldırmakta ve Cumhuriyet'i kuranlardan hiçte farklı olmadıklarını ortaya koymaktadırlar. Devletin adı "cumhuriyet" oldu ama, bu devlet hiçbir zaman demokratik olmadı. İnsan haklarından, düşünceden ve yığınların örgütlenmesinden hep korktu. Bugün Kürtler aynı baskı politikalarının boy hedefidirler. Kamu alanında çalışmamakta, kendi kimlikleriyle parti ve dernek kuramamaktadırlar. Dilleriyle eğitim görmeleri, kitap, dergi ve gazete çıkarmaları yasaktır. Radyo ve televizyon kuramıyor, kendi dilleriyle yayın yapamıyorlar.

Bu yasaklar tüm toplum kesimleri açısından ülkeyi yaşanmaz bir hale getirdi. Bugün ekonomi çökmüş, siyasi ve sosyal hayat çürümüştür. Devlet aygıtı şiddet yöntemleriyle ayakta durmakta, ülkeyi sivil güçler yerine

asker ve bürokratlardan oluşan, yarı karanlık bir çete oligarşisi yönetmektedir.

Dolayısıyla ülkede hiç kimse- nin canı ve geleceği güvence- de değildir. Kürt halkına ve emekçi yığınlar haklarını ver- meme uğruna yaratılan tahribat, Türkiye'nin geleceğini karart- mış, kitlelerin belini bükmiştir. Buna rağmen egemenler soru- nun adını koymamakta direniyor ve tartışılmasını bile istemiyor- lar. Bu kadar ağır tahribata ve yı- kılma yol açan Kürt sorunu, ege- menlerin dilinde "bölgesel geri kalmışlık ve cehalet sorunu" ola- rak ele alınıyor. Ama, ne hikmet- se ne geri kalmışlığın giderilme- si için adımlar atılıyor, ne de ce- haletin ortadan kaldırılmasına çalışılıyor. Aksine militarist ay- gıt güçlendirilerek, Kürtler, yer- lerinden yurtlarından sürülüyor.

Oysa egemenler de biliyor ki, Kürt sorunun kaynağında Kürtler'in ulus olarak haklarının tanınmaması gerçeği var. Geri kalmışlık ve cehalet de bundan kaynaklanıyor.

Eğer sorun çözülmek isteni- yorsa öncelikle halka yalan söy- lemekten vazgeçilmeli, baskı po- litikalarına son verilerek, soru- nun adı konulmalıdır. Kürt soru- nu barışçı yol ve yöntemle, adil ve eşitlikçi bir temelde çözüme kavuşturulmadıkça, ülkeye hu- zur gelmeyecek, çürüme ve ko- kuşmanın önü alınamayacaktır. Gelecek nesillere mutlu ve gü- venli bir gelecek bırakmak, dün- ya uygarlığının özgür ve saygın bir parçası haline gelmek için, Kürtler'in ve emekçi yığınların haklarını tanımak, baskı ve inkar politikalarından vaz geçmek ge- rekir.

Ancak, Türkiye'yi yöneten- lerin gözleri kör, vicdanları sa-

ğırdır. Onlar, ülkenin ve halkın geleceğinden çok, kendi gele- ceklerini düşünüyor, barışa ve özgürlüğe giden yolları kapatı- yorlar.

Bu nedenle var olan sorunla- rı, başta Kürt sorunu olmak üze- re, çözebilecek, kitlelerin güve- nini kazanarak, harekete geçire- bilecek bir siyasi yapıya şiddetle ihtiyaç vardır. Böylesi bir yapıyı yaratabildiğimiz ölçüde, ülkenin geleceğinde söz ve karar sahibi olacak, halkımıza karşı görev ve sorumluluklarımızı yerine getir- miş olacağız.

Bugün Türkiye'nin önünde çözüm bekleyen temel sorunlar, içiçe geçmiş bulunan Kürt soru- nu, demokrasi sorunu ve ekono- mik sorundur. Bu sorunlar Türk- ler'in ve Kürtler'in, sistemden zarar gören en geniş kesimlerin üzerinde buluşabileceği müşte- reklerdir. Ülkeye barışın gelme- si, demokratik kanalların açılma- sı herkesin yararınadır. Bu ne- denle yaşadığımız sorunları ve çözümlerini yalnızca Kürt- ler'den ibaret saymak büyük bir yanılgıdır. Yaşanan olaylar öz- gürlük ve demokrasi arasındaki bağı ortaya koymuş, ekmekle özgürlüğün kopmaz ilişkisini herkese göstermiştir.

Gelinen aşamada Kürtler'in hak eşitliği kabul edilerek, Kürt sorunu temelden çözülebilir. Bu- nun için öncelikle uygun bir at- mosferin yaratılması; şiddet po- litikasının terkedilerek askeri çö- züm yerine, siyasal diyalog yo- lunun seçilmesi gerekir. Gerilimi yumuşatmak, ortak çözümlere ulaşmak için özgür bir tartışma ortamına ihtiyaç var. Bu amaçla atılacak adımlar, sorunun çözü- münü kolaylaştırır.

Anayasa başta olmak üzere bütün yasalar gözden geçirilme-

li, anti-demokratik yasalar ayık- lanarak, Kürtler'in kimliği tanın- malı, ifade ve örgütlenme özgür- lüğünün önündeki engeller kal- dırılmalıdır.

Kürtler'e karşı oluşturulmuş OHAL düzenine ve özel yargıla- malara son verilmeli, DGM'ler, Özel Tim ve koruculuk sistemi dağıtılmalıdır.

Suçla karışan devlet görevli- leri yargı önüne çıkarılarak ceza- landırılmalı, faili meçhul cina- yetler aydınlatılmalıdır.

Kürt siyasi partilerine ser- bestçe faaliyet hakkı tanınmalı, ayırimsız bir genel af çıkarıla- rak, ülke dışına çıkanlar dahil, bütün rejim muhaliflerinin poli- tik hakları iade edilmelidir.

Göçe mecbur edilmiş kimse- lerin zararları tazmin edilerek, dönüşleri sağlanmalıdır.

Radyo ve televizyonlar dahil tüm basın ve yayın alanında Kürtçe yayın ve okullarda Kürt- çe eğitim hakkı tanınmalıdır.

Kirli savaşa ve militarist çar- ka endeksli ekonomik politikalar terk edilmeli, mevcut kaynaklar ülkenin kalkınmasına harcana- rak, yakılıp yıkılan yerler onarıl- malı, savaş nedeniyle çökmüş durumda olan sanayi, ticaret ve tarımın gelişmesi sağlanmalıdır.

Bunlar zor ve yerine getirile- meyecek işler değildir. Akan ka- nın durması, ülkeye barış ve de- mokrasi hakim olması, geliş- me ve kalkınmanın sağlanması bu adımların atılması ile kolay- laşacaktır ve bu Türkiye'de ya- şayan herkesin yararınadır.

Rejimin bugünkü tutumuna bakarak umutsuzluğa kapılma- mak gerekir. Er ya da geç bu so- runlar çözüm yoluna girecektir. Egemenler istemese bile, bunu barış ve demokrasi güçleri sağla- yacaktır.

1863-65 *Türkmen İskânı*

● A. Haydar Avcı

Çok iskânlar, çok sürgünler, görmüştür Anadolu toprağı. Savaşlar, yıkımlar, kırgınlar, kıyımlar yaşamış, nice acılara tanık olmuştur.

Bu acı olaylardan birisi de Osmanlı tarafından 1863-65 yıl-

ları arasında Çukurova'da Türkmen aşiretlerine karşı yürütülen sürgün ve iskân olaylarıdır. Dönemin Osmanlı paşaları Derviş ve Cevdet paşaların yönetiminde bulunan "Fırka-i islâhiyye" ordusunca gerçekleştirilen bu iskân sırasında büyük çatışmalar

çıkılmış, yüzlerce insan ölmüş, dağlar kan harmanına dönmüştür. Bir Avşar ağzında bu olay şöyle anılır:

*Şu Avşar'ın kadınları
Kara bilmez alınları
Körolasın Derviş Paşa*

Hep dul koydun
gelinleri

Osmanlıyı iskâna
yönelten nedenlerin en
başta geleni aşiretlerin
bağımsız hareket et-
meleri, devlet otorite-
sini hiçe sayımlarıdır.

Kozan Dağlarında
yönetimi elinde bulun-
duran Kozanoğlu Ça-
dırcı Mehmet Ağa'ya
çeşitli zamanlarda pa-
dişahın emirleri tebliğ
olunduğunda verdiği
yanıt oldukça ilgi çeki-
cidir. "Ammim oğlu
bunca memâlik hav-
za-i tasarrufuna geçir-
miş. Bir avuç Kozan
dağlarını bana çok gör-
memelidir."

Bu yanıt Osmanlı
yönetiminin aşiretler
karşısındaki durumunu
oldukça iyi belgele-
mektedir.(1)

Aşiretler, egemen-
liğin güçsüzleştiği bu
yörelerde devlete ne asker verir-
ler, ne vergi, ne de ürettiklerin-
den herhangi bir pay. Bu neden-
le ağır bir çöküntü içerisinde
olan; dışarıda peş peşe uğradığı
yenilgilerle talan kaynaklarını
iyice yitiren Osmanlı yönetimi
kaçınılmaz olarak içeriye yöne-
lir.

"İşkân" ve "ıslah" öncesi en
zorlu devridir Türkmenin. "Al-
vur devri" dedikleri devir. Doğar
yaz ayları, çayıra çimene bürü-
nür yamaçlar. Dize çıkar sarı çi-
çek, mor menevşe... Bir sevinç,

Kozan Dağlarında yönetimi
elinde bulunduran Kozanoğlu
Çadırcı Mehmet Ağa'ya
çeşitli zamanlarda padişahın
emirleri tebliğ
olunduğunda verdiği
yanıt oldukça ilgi çekicidir.
"Ammim oğlu bunca
memâlik havza-i tasarrufuna
geçirmiş.
Bir avuç Kozan dağlarını
bana çok görmemelidir."

bir coşku yelidir insanlar. Koçyi-
ğitler sığmaz olur kabına. Yayla-
lara doğru döner yönünü, sesle-
nir Aşık Kul Halil aşiretlere..

Yaz gelip de yaz ayları doğunca
Bizim burdan göçmemize ne
kaldı

Sarı çiçek mor menevşe bitince
Top top edip yolmamıza ne kaldı
Babına da deli gönül babına
Koçyiğitler sığmaz oldu kabına
Ala çamın boz ardıcın dibine
Silah çatıp yatmamıza ne kaldı
Ulam ulam olmuş ulu yazılar

Ceren avlar gök
boncuklu tazılar
Altı arap atlı şahbaz
gaziler
Yaylalara gitmemize
ne kaldı
Seçin ağalar da
kötüyü seçin
Koçyiğit libasın
kefenden biçin
Arap at besledim
kara gün için
Kargı çekip
binmemize ne kaldı
Kul Halil'im, kendi
söyler virdinden
Kalktı kervan göç
eyledi yurdundan
Kırk atlı Boztevek
li'nin ardından
Kargı çekip
binmemize ne kaldı

Osmanlı Çukuro-
va'ya geldiğinde fer-
manlar, beyanname-
ler gönderir aşiretle-
re. Onların "ıslah"
edileceğini duyuran
fermanlar. Karşı ko-

yanların, "serkeşlik edenlerin"
terbiyesinin hükme bağlandığı
bildirilir. (2)

Günümüz Türkçesiyle aşağı-
da verdiğimiz beyânnâme bun-
lardan biridir.

"Herkesin bilgisi olduğu gibi
velinimetimiz padişahımız efen-
dimiz hazretlerinin daima sınıf-ı
tebe'a ve halkın bütünü hüsn-ü
sa'âdeti hâl ü istirahatı ve bütün
memâlik-i şahane'lerinin refâh
ve mâmuriyetinin sebebi olup;
bunun sonucu her gün ve her ta-
rafta görülmekte olup ve bu hu-

(1)- Bakınız: Ahmed Cevdet Paşa, Tezâkir 21-
39, Cilt 3, Türk Tarih Kurumu Yayınları Ankara
1963, Sayfa 110, A. Cevdet Paşa, Mârûzât,
hazırlayan Dr. Yusuf Halaçoğlu, Çağrı Yayınla-

rı, İstanbul 1980, sayfa 121.

(2)- Ahmet Cevdet Paşa, Tezâkir, 21-39, cilt 3,
sayfa 137-139

susta Devlet tarafından herkesin meşru hukukunu korumada gösterilen parlak eserlere karşılık bütün ahâli taraflarından dahi gerçek görevi bağlılık ve itâ'atın ifası yani herkes vatanın 'gerçek mutluluk kazancı' olan asayişin devamına çalışarak toplumun ve fertlerin yek diğerine ait olan hukukuna saygı ve herkesin menfaatına uygun olan Devlet hizmetini yerine getirmek ile bağlılığın şartlarının icrası aranılmaktadır.

Sizler servet ve mamiyetle Devletin en kabiliyetli olan yerlerinin ahalisi olup, sizin dahi her gün olacak saadetli halinize kavuşmanız ve güvenliğinizin istenilen en ileri seviyeye gelmesi arzu olunur iken; nasılsa durumunuza bakılmadığından içinize uygunsuzluk girdiğinden bir süreden beridir bu dağlarda 'kötü olaylar' vuku bulmakta ve bu ise ahalinin reislerinin şiddet kullanarak eski derebeyliği yaşattıkları ve halktan dahi bazı cahilleri İslâmiyet ve insanlığa karşı olarak serkeşliğe gittikleri cihetle bütün toplumu töhmet altına ve vatanınızı fitne ocağı ve hırsız yatağı şeklinde göstermekte bulunmalarıyla bu duruma bir son verip cümlenizi şu töhmetten kurtarmak ve herkesin faydalanacağı ıslahı gerçekleştirmek hem de hukuk ve devlet menfaatleriyle ahalinin güvenlik içinde yaşamasını sağlamak için emredilen Padişah fermânı gereğince beraberimizde bulunan cesur Devlet askeri

ile buraya gelindi.

Sizden öncekilerin eseri olmak üzere bir çok uygunsuzluklar olmuş

ise de Devletin arzusu geleceğinizi düzene koyup, 'kuvveti ne kadar büyükse' sağlamak ve

Herkesin mal, can ve namusu için Padişahımızdan hilâfet gücüne uygun olarak eman verilir. Bundan başka bütün toplumun refâh ve saadetinin korunmasına bakılacağı gibi halkın reislerinden dahi Devlete bağlı olduklarını gösteren ve isteyerek bağlılık şartlarını yerine getirenler her nerede olursa olsun gerek şimdi ve gerek sonra Devlet sayesinde geçineceklerdir. Hizmetleriyle mükafatlandırılacakları dahi herkese duyurulur.

merhameti dahi ol mertebe büyük olduğunu göstermek olduğundan Devletce daha önce cezalar af edilerek 'hukukun üstünlüğünü' sağlamaktan başka hiç bir şey aranılmamıştır.

Herkesin mal, can ve namusu için Padişahımızdan hilâfet gücüne uygun olarak eman verilir. Bundan başka bütün toplumun

refâh ve saadetinin korunmasına bakılacağı gibi halkın reislerinden dahi Devlete bağlı olduklarını gösteren ve isteyerek bağlılık şartlarını yerine getirenler her nerede olursa olsun gerek şimdi ve gerek sonra Devlet sayesinde geçineceklerdir. Hizmetleriyle mükafatlandırılacakları dahi herkese duyurulur.

Gelecek için yapılacak 'ıslahat' dahi ülkenin diğer tarafları halkının ifa ettikleri görevi sizler dahi onlar gibi yerine getirip bundan dolayı hiç kimsenin kimseye zulüm edememesi ve ülke idaresini zorba ve derebeylik yolundan çıkarıp 'genel idareyi' uygulayarak hükümetin varlığını göstermekten ibarettir. İşte burası herkesin bilgisi olduktan sonra her kim isteyerek itaat görevinde bulunur ise merhamete, adalete kavuşacağından şüphe olmayacaktır. Karşı durum ortaya çıktığında bir kişi veya bir topluluk tarafından serkeşlik hareketi zihurunda dahi şiddetle bastırılıp 'uslandırılacağına' herkesin bilmesi lâzım gelir.

Bir elde merhamet ve aman 'Berat'ı ve diğerinde adalet 'kılıcı' ile gelindi. Hemşehrilerimizden bir ferdin bir damla kanının dökülmesi istenilmez. Lâkin 'serkeşlik' ve kötülük edenin dahi 'terbiyesi' kanunların hükümündedir.

Berberimizde bulunmalarıyla iftihar ettiğimiz devlet askerinin üzerinde dalgalanan 'sancak' herkes için güven ve bağlılığı sağlayacağından onun

altına sığınanlar her surette korunacakları gibi ellerinde olan süngülere karşı gelenler dahi 'kahrolacakları' bilinmelidir. Burasını herkes anlayıp, herkesin faydası için kabul olunacak islâhat hakkında ortaya çıkacak teşebbüsler ve tenbihler karşı hareketten sayılmamak üzere Orduyu hümayun 'müşirlik divan' ve 'özel mumuriyetten' işbu bildiri hazırlandı ve yayınlandı. (3)

Birleşerek Osmanlı güçlerine karşı koyar Türkmen aşiretleri. Fakat yenilirler. Yenilginin hemen ardından sürgün ve iskân yani Osmanlının deyimiyle "islah" yoğun olarak uygulamaya konulur.

Bu olayların yankılarını dönemin büyük ozanları olan Dadaloğlu, Cingözoğlu Seyit Osman gibi aşiret ozanlarının deyişlerinde geniş ölçüde buluruz.

Dadaloğlu'nun aşağıdaki ünlü deyişi işte o günlerin yankısıdır.

*Kalktı göç eyledi Avşar illeri
Ağır ağır giden iller bizindir
Arab atlar yakın eyler ırağı
Yüce dağdan aşan yollar*

*bizindir
Belimizde kılıcımız kirmâni
Taşı deler mızrağımızın temreni
Devlet hakkımızda vermiş*

fermanı

*Ferman padişahın dağlar
bizindir*

*Dadaloğlum yarın kavga
kurulur*

*Öter tüfek davlumbazlar vurulur
Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölür kalan sağlar bizindir*

Osmanlı iskânla birlikte konar göçer bir durumda, başına buyruk yaşayan Türkmen aşiretlerini toprağa yerleştirerek neyi

amaçlıyordu?

1. Düzenli vergi almak. (4)
2. Düzenli asker almak
3. Bölgede çıkan çatışma, savunma ve savaş durumlarında bu aşiretleri kalkan olarak kullanmak.
4. Toprağa dayalı olarak yapılacak gereksinimi olan üretime çeşitli gerekçelerle geniş ölçüde konmak. (5)

Bu düşüncelerle yapılan "yerleştirme" uygulaması sonunda Türkmen aşiretlerinin bir kesimi Çukurova'nın çeşitli yörelerine, bir kesimi sürgüne gönderilerek Bozok, Kayseri, Sivas, Pınarbaşı, Sarız, Uzunyayla, Gavur Dağları, Kürt Dağları ve Maraş bölgelerine zorla yerleştirilmiştir.

Artık boynu büküktür Türkmenin. Sararıp da gül benzi solmuş, akçaları geçmez pul olmuş,

(3) Tahir Kutsi Makal, Afşar Ağıtları, II. Milletlararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1982, cilt 2, sayfa 291, 292

(4) Aşağıdaki olay halk arasında anlatılır. Iskân sırasında birbirine komşu, birinin adı Alanlı, birinin adı Çimenli olan iki köy kurulur. Alanlı köyü elli hane, Çimenli köyü beşyüz hane. Osmanlının uygulamaları ilginçtir. Vergiyi, askeri aldıktan sonra her köye bir cami yaptırılırlar ve bundan sonra namaz kılıp otuz oruç tutacaksınız derler. Bu uygulama o kadar ağır gelir ki Türkmen'e, çünkü o güne kadar böyle bir yaşam biçiminden uzaktır. Bir gün elli haneli Alanlı köyünden yaşlı bir Türkmen çıkar; - Yahu der, şu Derviş Paşanın ettiğine bak. Eli haneli köye de otuz oruç, beşyüz haneli köye de otuz oruç, böyle de adaletsizlik olur mu der.

Meğerse Türkmen orucuda vergi olarak anlamış.

(5) Bir çok araştırmacılar, Türkmenleri perişan eden, dağları kan gölüne çeviren bu olayın gerçek nedenini ve amaçlarını araştırmamışlar, ya da çarpıtma yoluna gitmişlerdir. Olayın başındakiler ise gizleme çabasına düşmüştür.

Bu gizleme çabaları "Fırka-i Islâhiyye" ordusunun baş komiseri tarihçi Ahmet Cevdet Paşa'nın eserlerinde bile görülür. Fakat, özellikle bu olayların geniş ve ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı Cevdet Paşa'nın "Tezâkir" ve "Mârûzât" isimli eserleri bilimsel bir gözle incelendiğinde ne kadar gizlenmeye çalışılırsa çalışılsın olayın gerçek nedenleri ve amaçları gayet açık bir biçimde anlaşılmaktadır.

Bu iskânın Osmanlı için ne kadar önemli olduğu özel olarak bu olay için Türkmen aşiretlerine karşı oluşturdukları ordunun yapısından da görülmektedir. Ahmet Cevdet Paşa'nın belirttiğine göre ordunun gücü şöyledir: "Onbeş tabur piyade, iki alay süvari, ikiyüz kadar Gürcü ve Çerkez atlısı, üçyüz kadar Kürt atlısı... Beş kıt'a şaşhâneli dağ topları, yani o dönemin güçlü silahları ile donanmış mükemmel bir Fırka'dır". Fırka' da ayrıca bir çok ünlü Paşa ve seçkin asker bulunmaktadır. (Bkz. Mârûzât, Ahmed Cevdet Paşa, Yayına hazırlayan: Yusuf Halaçoğlu, İstanbul 1975, sayfa 117-118, Çağrı yayınları, İstanbul 1980; Tezâkir, Ahmet Cevdet Paşa, sayfa 21-39, 3. cilt, yayınlayan: Ord. Prof. Cavid Baysun, Ankara 1963, sayfa 133-135, TTK Yayını, Ankara 1963)

yurtları örene dönmüş, düşman
konmuştur heves güves yaptı-
lan odalara... Bin yığidi bir kötü-
ye kul eylemiştir zaman... Köro-
lası Derviş Paşa dul bırakmıştır
top zülüflü, seyfi gözlü gelinle-
ri... Vurulur yüreğinden, ağıda
başlar Dadaloğlu...

*Aşağıdan Yusuf Paşa'm geliyor
Düşmanına karşı Koyan mert
olur*

*Şahin kocasa da vermez avını
Aslı kurt yavrusu yine kurt olur
Arap atlar yağma oldu arada
Fitiller işliyor azgın yarada
Bana derler ne gezersin burada
Ölenece yüreğime dert olur
Hüheylanım yedim yedim*

*yederler
Olanca malımı talan ederler
Heves-Güves yaptırdığım odalar
Korkarım ki düşman konar yurt
olur*

*Dadaloğlu'm der ki göründü
dağlar
Aşiret kavgasın görenler ağlar
Öldüğüme asla gam yemem
beyler*

*Zalim düşman üstümüze
mert olur*

Yine tuttu Gavur dağın bora-
nı, hançer vurup acarladın yara-
mı, sana derim sana Mıstık Paşa
öreni, ışılaştı kamalağın, kara ar-
dığın arası, gülgüllüceler kan ol-
du... yıkılası Çukurova'nın dü-
zündü, katarlar iller bozuldu,
garsalandı gonca güller... artık
koçyiğide güler bezirganlar, kay-
pak Osmanlılar...

O zamanlar Çukurova ıpı-
sız... otlar, çayır çimen diz bo-
yu.. Bir yanda gülünen nergiz
karışmış birbirine. Öte yanda ce-
renler, turaçlar sürü sürü, süzüle
süzüle uçuşuyor turnası, toyu...
Sürgündeki Türkmen'in gözün-
de buram buram tüter sılası...

*Ovalar ovalar engin ovalar
Atı yeğın olan ceren kovalar
Uçtu şahan ıssız kaldı yuvalar
Çalısı çırpısı güldür sılanın*

Atın yeğın olanını ceren
avında bilirlermiş. Bırakırlar
Arap atları nazlı cerenlerin peşi-
ne, artık tutana kadar kovalarlar.
Bir ölüm kalım savaşıdır, düşer
kalır cerenler, gözleri kara kara,
gözleri mahzun... Çukurova'nın
düzü Arap atlarla doludur.

Türkmen için at çok değerli,
"gardaşından ileri" dir. Savaşta,
barışta her zaman, her yerde ge-
reklidir. Belki onbin yıldır can
yoldaşı... Ata şöyle seslenilir,
Dede Korkut destanlarında
Bamsi Beyrek boyunda:

*Açık açık meydana benzer senin
alıncığın,
İki şeh çırağa benzer senin
gözceğizin,
İpeğe, ibrişime benzer senin
yeleceğizin,
İki koşa kardaşa benzer senin
kulacığın,
Eri muradına yetirir senin
arkacığın,
At demezem sana, kardaş derim,
Kardaşından yeğ.
Başıma iş geldi, yoldaş derim,
Yoldaşından yeğ.*

At üstüne ağıtlar yakılır, tür-
küler söylenir. Sahibi ölünce atın-
nın da kuyruğu kesilir. "Doru
atın yemlenemiyor, kesilmiş
kuyruğu yellenemiyor." Bu ölen
kişinin karısı gibi atının da dul
kaldığının belirtisidir. Eğer bir
kişi sağ iken atının kuyruğu ke-
silirse bu ona çok büyük bir ha-
karettir. Namusunu lekelemek
anlamına gelir. Böyle bir davra-
nış büyük kan davalarının baş-
langıcı bile olabilir. Yaşamında

Atın yeğın olanını
ceren avında
bilirlermiş. Bırakırlar
Arap atları nazlı
cerenlerin peşine,
artık tutana kadar
kovalarlar. Bir ölüm
kalım savaşıdır,
düşer kalır cerenler,
gözleri kara kara,
gözleri mahzun...
Çukurova'nın düzü
Arap atlarla doludur

atıyla bu kadar bütünleşen Türkmen söyler.

*Şu yalan dünyaya geldim geleli
Severim kır atı bir de güzeli
Değip on beşime kendim bileli
Severim kır atı bir de güzeli
At koşu tutmalı çıktığı zaman
Yalı kaval gibi yıktığı zaman
At dört, kız on beşe yettiği
zaman
Severim kır atı bir de güzeli*

Osmanlı, Türkmen'i iskân ederek "yerleştirdiğinde" vergi olarak yılda belli bir miktar da at ister. Bununla hareket etmesini önlemek amacındadır. Haber sallar, "yoksa der, burnu hırızmalı kızlarını Adana pazarlarında sat-tırırım."

Atlar ...İnce bacaklı, kalem kulaklı, kuru suratlı, elma gözlü, çekiç başlı, höyük sağrılı, kalkan döşlü, sülün gibi boynu uzun, yavuz atlar... Atlar ki yokuş yukarı keklik sekişli, iniş aşağı ceren büküşlü, gelinlik kız gibi uğru nakışlı... Ha deyince şahan gibi atılır, yol dayanmaz eşkinine. Elde gezer gönül kuşudur, dar günde baş kurtaran kişidir. Derler ki üç muradı vardır atın:

*Kuyruğum yere değsin,
Üstüme gelin seğsin (binsin),*

*Sülembeği (göğüslük) döşüm
dövsün.*

Yaşamın içinden süzülüp gelen atalar sözüdür, peşinden söylenir;

*Kalk demeden kalkan avrat,
Tut demeden tutan evlat,
Deh demeden yürüyen at,
Büyük devlet büyük devlet.*

Yaşamının böylesine derin, tutkulu bir parçası olan atlarını vermek Türkmen'e öylesine güç, öylesine ağır, öylesine acı gelir ki başlar ağıtlar...

*Neyaman hayf oldu Avşarlar
Kürtler*

*Yürekten çıkar mı bu acı dertler
Mezata gidiyor boyn'uzun atlar
At vermemiz iskânlıktan zor oldu
(6)*

*Acılar, dertler çekilecek gibi
değildir...*

*Elem geldi elde değil gaziler
Akar gözüm yaşı çağlar ne
deyim*

*Sağ selâmet geçticeğim Binboğa
Sual eder benden dağlar ne
deyim*

*Deh bre deh bre nazlı kır atım
Yarsuva'ta kaldı atım pusatım
Gelinler dul kaldı yavrular
yetim*

*Gelir babam diye ağlar ne
deyim*

*Gelin yarenlerim yanıma gelin
Beni sağ komayın bir kılıç çalın
Sekizyüz çadırdı sekizyüz gelin
Al çıkarır kara bağlar ne deyim
Der Dadal'ım yoramadım*

*düşleri
Dikemedim şehidime taşları
Yarsuva'ta olup biten işleri
Sual eder benden sağlar ne
deyim*

Bu arada kışlaklarla yaylalar arasındaki geçit ve dağ yollarına askerler dikilmiş, böylece aşiretlerin birlikte hareket etmeleri, konup göçmeleri geniş ölçüde önlenmiştir.

Yaz ayında Çukurova çekilmez. Bir sıcak olur ki, soluk al-dırmaz. Bataklıklar Fokur fokur kaynar. Yosunlu yosunlu kokar suları. Mucuğu, Üvezi çokuşur insanın başına. Ala çamlı, boz ardıçlı dağlara, soğuk sulu, mor yarpuzlu, keklikli, kekikli yayla-lara, ılgıt ılgıt esen seher yeline alışkın Türkmen için bir cehen-nem azabıdır, başlar. Peşinden söyler Dadaloğlu...

*Yeter hey ağalar bu sitem yeter
Kuruçağ'a varsam guguklar
öter
Gelin kız kalmadı hep sayrı*

(6) Bu dörtlükten iskân sırasında Osmanlı'nın uygulamalarından bölgede bulunan göçebe Kürt aşiretlerinin de payını aldıkları anlaşılmaktadır. Fakat Kürt aşiretlerinin hangileri, nerelere iskan edildiler; konu ile ilgili elimizde yeterince bilgi yok. Bugün Binboğa dağları yörelerinde yerleşik olarak Şadılli (Şadi) ve Koçgiri isimli Kürt aşiretleri yaşamaktadır. Bilindiği gibi buralar iskan öncesi göçebe Türkmen aşiretlerinin yoğun olarak konakladıkları ve yaşadıkları bölgelerden birisidir.

Ahmet Cevdet Paşa, iskân sırasında Kürt dağı civarında yaşayan Okçu İzzeddünlü, şihlar ve

Amiki adlı Kürt aşiretlerinin Fırka-i İslahiyye'ye pek güzel hizmet ve mu'avenet eylediğini (yardım ettiğini) söylüyor.

Yine iskân sırasında Kürd dağında İzziye ismiyle bir kaza kurulduğu ve meclis ağalarının hep Kürt ağalarından oluşturulduğu belirtilmektedir. Kürt ağaları ve ileri gelenlerine buranın dışında başka bölgelerde de çeşitli görevler verilerek (yöneticilik, çeşitli memurluklar ve b.g) kendileriyle işbirliği sağlama alınmıştır. (bkz... Ma'rûzât, sayfa 135-137; Tezâkir 21-29, 3. cilt, sayfa 143-147)

yatar
Sehil yerde açılmıyor gülümüz
Esmiyor garbisi mucuğu çöker
Ağırdır gecesi üvezi yakar
İçilmez suları yosunlu kokar

Yaylaya yukarı dönsün elimiz
Bu iskân olayları sırasında
daha başka büyük kırgınlar da
yaşanmıştır. Türkmen aşiretleri-
nin "Gecebaş" dediği kolera sal-
gını baş göstermiş, yaşlı, genç,
gelin, kız, çocuk çocuk binlerce
insanın ölümüne yol açmıştır. (7)

Gecebaş geldi de nerde kışladı
Ufacık evlere neler işledi
Taze gelin büyük kızdan başladı
Ölüm de güzeli severe benzer
Böyle der Dadaloğlu; bir başka
ağıdına başlarken...

Onurun bedelini, karşı koy-
manın, direnmenin bedelini ağır
ödedi aşiretler. Kan ile sulandı
dağ çiçekleri. Torosların cıgıl cı-
gıl duru suları boz bulanık aktı.
Bunca yıkıma, bunca kıyıma
rağmen umudunu yitirmedi Da-
daloğlu. Sazıyla, sözüyle haykır-
dı dağbaşlarından. Yankısı kaya-
lara çarptı. Dipsiz uçurumlara,
derin ovalara, karlı dumanlı do-
ruklara seslendi.

Ilgıt ılgıt seher yeli esiyor
Gavur dağlarının başı duman mı
Gönül binmiş aşk atına aşıyor
Bre beyler cünunluğa zaman mı
Aşağıdan iskân evi geliyor
Beziganlar koç yiğide güliyor
Kitabın dediği günler oluyor
Yoksa devir döndü ahir

zaman mı
Dadaloğlu'm sevdası var
başında
Gündüz hayalimde gece
düşümde

Alışkın tüfekte dağlar başında
Azrailden başkasına aman mı

Duyurmak istedi sesini. Fa-
kat ne sesini duyan oldu ne de
soluğunu. Uçurumlarda kaybo-
lup gitti yankılar. Acılarıyla baş
başa kaldı.

Gitti baharları geldi yazları
Avlatılar şahinleri bazları
İskan gitti gelinleri kızları
Duydum garsalanmış gülü

Avşarın
Dadaloğlum bu iş bize güç oldu
Osmanlı'da altınımız tunç oldu
Gözü kanlı ol yiğitler'nic'oldu
Ermedi çakmağa eli Avşarın

Bu olaylar sırasında bir kısım
Avşar aşiretiyle birlikte Cingö-
zoğlu Seyit Osman da Bozok'a
sürgüne gönderilir. Bozok diya-
rında bir bahar günü gökyüzün-
de turnaların katar katar gelişini
gören ozan yurtlarını ve eski
günlerini düşünerek içlenir.

Ayrılık bir yandan, hasretlik
bir yandan... Sonra sürgün... Yü-
rek yangın yeridir. Vurgundur,
yaralıdır. Hüznle seslenir turna-
lara, onları Çukurova'dan kaldı-
rır, uğratar yol üstündeki bütün
konalgalara, Bozok iline, Akdağ
kazasına geçer, Konak gölüne
kondurur.

Turnam kalkmış Anavarza
çölünden
Savrun'dan, Sumbas'dan, Bucak
belinden
Tapan'dan, Kırksu'dan, Haçın
yolundan
Kiraz'ın başına konun turnalar
Turnalar, turnalar
eyvah turnalar
Kiraz'ın başından kalkın

nazınan
Haçın, Göksu görünmez mi
gözünen
Kozanoğlu ava çıkmış bazınan
Kendinizi sarpa çekin turnalar
Turnalar, turnalar
eyvah turnalar

Obruk'da, Çatak'tan yolun üzeri
Yaylalı'da gariblerin mezarı
Göktepe burnuna kılın nazarı
Eğip boynunuzu bakın turnalar
Turnalar, turnalar
eyvah turnalar

Alli turnam ordan erce yekinin
Karsavran'dan, Hökkeçe'ye
bakının
Teke suyu kıblasından sakının,
Engin kalman yüksek kalkın
turnalar

Turnalar, turnalar
eyvah turnalar

Dadalı Han'ına konman
savuşun
Çok olur aşığı alıcı kuşun
Şahanlar'da mor sümbüle
karışın
Rüzgar değende de kokun
turnalar

Turnalar, turnalar
eyvah turnalar
Turnamın gelişi Çukurova'dan
Katarını yüksek tutmuş havadan
Karaşlı elinden, Kılıç Kaya'dan
Tafin gözü ora yakın turnalar
Turnalar, turnalar
eyvah turnalar

Çık Deve yokuşu Mandal'ın
düzü

Acep aktı m'ola şol tafin gözü
Yoncalı dere de Sindel'in özü
Düş Koca ırmağa akın turnalar
Turnalar, turnalar

eyvah turnalar
Ordan çıkın Kölete'nin dağına
Dönder kılavuzu yolun sağına
Elbaşoğlu şahan savarcığına
Rüstem ağadan da

(7) Kolera salgını Ahmet Cevdet Paşa'nın yu-
karıda adı geçen eserlerinde de belirtilmekte-

dir. Ma'rûzât, Sayfa 165 Tezâkir 21-39, 3.
cilt, sayfa 179.

sakin turnalar
Turnalar, turnalar
eyvah turnalar
Konak konak gelir, turnamın
huyu
Tuzasar üstünde Hazaşer köyü
Geç Kızılırmağa Şehri'nin suyu
Orda cığahını sokun turnalar
Turnalar, turnalar
eyvah turnalar
Turnam çıktı geldi Bozok iline
Ötüşürken hayran oldum diline
Akdağ kazasının Konak gölüne
Çevrili çevrili konun turnalar
Turnalar, turnalar
eyvah turnalar
Der Seyid'im bahar geldi
yazınan
Ötüşerek turnam geldi kazınan
Şu bizim sılayı gördü gözünen
Değiyor sineme okun turnalar
Turnalar, turnalar
eyvah turnalar

Sözlük ve açıklamalar

Acarlamak: Yenilemek, tazelenmek

Baz: Şahine benzer alıcı av kuşu

Cığ: Katar, sürü

Cığa: Turnaların kanat ve boyunlarında bulunan, gün değdikçe ışılayan, parlak renkli güzel tüy. Bazı yörelerde buna cığal da denir.

Çırpı: İnce dal parçacıkları.

Çokuşmak: Hepsini bir araya toplanmak.

Davlumbaz: Büyük savaş davulu.

Erce: Erkenden.

Fırka-i İslahiyye: İslah fırkası, tümen. Alaydan büyük askeri birlik. Bu tümen Türkmen aşiretlerini iskân etmek için dönemin koşullarına göre oldukça modern bir şekilde oluşturulmuştu.

Garsalamak: Örselenmek, zedelenmek.

heves Güves: Arzuyla, istekle, sevinçle.

Hırızma: Hızma. Kadın ve kızların burunlarına taktıkları bir çeşit süs.

Kirmâni Kılıç: İran'ın Kirman şehrinde yapılan bir çeşit, ucu eğri ünlü kılıç.

Kışlak: Kış aylarında kışlanan, barınılan yer.

Konalga: Konulacak, eğlenilecek yer.

Koşa: İkiz, benzer.

Mezat: Açık artırma ile yapılan satış biçimi.

Mucuk: Sıcak yerlerde olan, birinin bulunduğu yere hepsi çokuşan bir çeşit küçük sinek.

Ören: Yıkık, viran.

Savar: Salar, gönderir.

Sayrı: Hasta.

Sehil: Sahil, kenar.

Seyfi: Gözleri çok güzel bir çeşit alıcı av kuşu. Gözleri güzel olan insanlara Türkmenler Seyfi gözlü derler.

Temren: Mızrakların ucuna takılan sivri demir.

Toy: Turna büyüklüğünde eti için avlanan, rengi kızılca göçmen kuş.

Üvez: Sivrisinek.

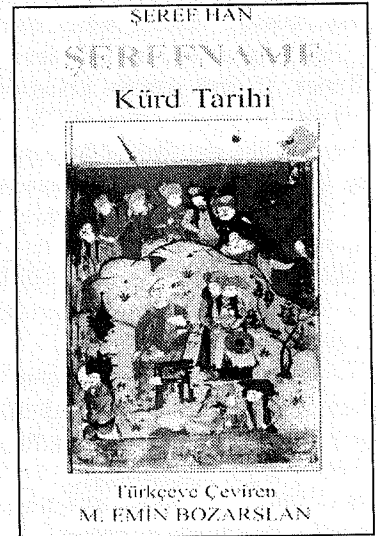
Yeğin: Yiğit, çabuk, hızlı.

Yekinmek: Doğrulmak, kalkmak.

Yarsuvat: Bugünkü Ceyhan ilçesinin eski adı.

Yusuf Paşa: Kozanoğlu Yusuf ağadır. Yenilgiden sonra yakalanarak yaralı yaralı idam edilmiştir.

*ÇIKTI *ÇIKTI *ÇIKTI

İsteme Adresi

DENG Yayınları

Tarlabaşı Cad. No: 232

Daire: 4

Beyoğlu / İstanbul

Tel: 0(212) 235 38 62

Faks: 0(212) 235 53 82

Ziya Laçın

Postfach 131 831

42045

Wuppertal / Almanya

Tel: 0(202) 305 338

Faks: 0(202) 306 917